GRIHALAKSHMI

గృహలక్ష్మి

స్త్రీల ఆరోగ్యసౌభాగ్యములను సంపాదించుట కేర్పడిన పవిత్ర మాస పత్రిక

సంపాదకుండు

డాక్టరు. కే. యన్. కేసరి

సంపుటము ౯] మార్చి 1936 [సంచిక ౧

Printed at Lodhra Press, Egmore, Madras.

గృహలక్ష్మి

సాలుచందా మొదలగునవి

ఈసచిత్రమాసపత్రిక సాలుచందా రు. 3. అర్ధసంవత్సరపుచందా రు. 1-8-0 అంతకుతక్కువకాలపరిమితికి చందాపద్ధతిలేదు. విడికాపీ రు. 0-4-0 అణాలు. చందాదారులు ఏమాసమునుండియైన ప్రారంభము చేయవచ్చును. విడికాపీలు వలయువారు వానివిలువకొరకు తపాలబిళ్లలు పంపవలయును. వీ. పీ. పద్ధతి వ్యయమూలకము.

ప్రకటన రేట్లు

ముఖ్యముగా స్త్రీలకందీయవలసినవస్తువులనుగూర్చి ప్రకటించుట కీపత్రిక ఎంతయు అనువైనది. ఉంచబడినరేట్లుఇవి: ఒకతూరికి పూర్తిపుటకు రు. 15 0 0 అరపుటకు రు. 10 0 0 కాలుపుటకు రు. 7 0 0. ప్రకటనఛార్జీలు ప్రతిమాసము ముందుగానే చెల్లింపవలయును. అర్ధసంవత్సరము అంతకుపైబడినకాలములకు కంట్రాక్టుతీసికొనుచో నూటికి 12½ తోసివేత. కాలుపుటకు తక్కువదైనప్రకటనలు చేకొనజాలము. ప్రత్యేకస్థలములరేట్లకొఱకు వ్రాయునది.

ఏజెంట్లు

వేఱొకపుటయందు మాకు ఏజెన్సీలుగలతావులు ప్రకటింపబడినవి. ఇతరతావులయందు మాకు ఏజెంట్లు కావలయును. వివరములకు వ్రాయునది.

వ్యాసములు వ్రాయువారికి

వ్యాసములు స్త్రీజనములకు సంబంధించియుండవలయును. సంగ్రహముగనుండిన శీఘ్రప్రచురణకు వీలగును. కాగితమునకు ఒకతట్టు సిరాతో వ్రాయవలయును. ప్రచురింపబడనివ్యాసములు తపాలాబిళ్లలు పంపిన వాపసుచేయబడును. వీనినిగూర్చి ప్రత్యుత్తరములు పంపకుండుటలెస్స. విమర్శనార్థము పంపబడు గ్రంథములను, ప్రచురణార్థము పంపబడువ్యాసములను అందుకొనుచు ఈవఱకు వ్రాయుచుండినరీతిని ఇక కార్డులు వ్రాయజాలము. రిప్లయికార్డు వ్రాసిననే జవాబు ఈయబడును.

సంచికలుచేరనిచో

సంచికలుచేరనిచో ఆయామాసములందు వెంటనే మాకు తెలుపవలయును. ప్రతిమాసము 7-వ తేదీతరువాత చేరలేదని వ్రాయుచో తిరుగకాపీలుపంపజాలము. చిరునామామార్పును తెలుపకుండుటచే కాపీలుచేరనివారికిని తిరుగ పంపజాలము. సంచికలు చేరనివారు తమతమ పోస్టాఫీసులలో కంప్లెయింటును చేయునది.

చిరునామామార్పు

చిరునామాయందుమార్పుఉండుచో 1-వ తేదీకి 10 దినములుముందుగనే తెలుపవలయును. ఇట్లు తెలుపనిచో కాపీలు తిరుగ పంపజాలము.

చందాముగిసిన

చందా ముగిసినతోడనే ఆవిషయము వారికి ఆయామాసములయందు తెలుపబడును. ఈసూచన చూచి తమచందాధనమునుపంపి గృహలక్ష్మిని యథారీతిని పోషింప చందాదారులను ప్రార్థింతుము. చందాదారులుగనుండ ఇష్టములేనిచో ఆసంగతి వెంటనే తెలుపగలరు. మనియార్డరుపంపుటగాని, చందాదారులుగనుండ ఇచ్ఛగింపమని లేఖాముఖమున తెలుపుటగాని చేయనిచో తరువాతసంచిక వీ. పీ. గా పంపగలము.

ముఖ్యమైనగమనింపు

చందాదారులుగచేర్చుకొనుమని వ్రాయుఉత్తరములు, బ్యాంకుచెక్కులు, మనియార్డర్లు, పోస్టలు ఆర్డర్లు, గృహలక్ష్మికిసంబంధించిన ఇతరమైన యావత్తు ఉత్తరములు డాక్టరు కే. యన్. కేసరి, ఎడిటరు, గృహలక్ష్మి, పోస్టుబాక్సు 752, ఎగ్మూరు, మదరాసు అను చిరునామాకే వ్రాయవలయునుగాని ఇతరవ్యక్తుల పేర ఎంతమాత్రము పంపకూడదు.

అంగాంతర్నిహిత వచనైః సూచిత సమ్యగర్థః
పాదన్యాసో లయమనుగతః తన్మయత్వం రసేషు
శాఖాయోనిః మృదురభినయ స్తద్వికల్పానువృత్తౌ
భావోభావంనుదతి విషయా ద్రాగబంధః సఏవ.

కాళిదాసు.

స్వవిషయము

ఉ॥ అమ్మలగన్నయమ్మ ముగురమ్మల మూలపుటమ్మ చాలఁ బె
ద్దమ్మ సురారులమ్మ కడుపాఱడిఁబుచ్చినయమ్మ దన్ను లో
నమ్మిన వేల్పుటమ్మల మనమ్ములనుండెడియమ్మ దుర్గ మా
యమ్మ కృపాబ్ధియిచ్చుత మహత్త్వ కవిత్వ పటుత్వసంపదల్.

(భాగవతము)

గృహలక్ష్మికి యెనిమిదవ సంవత్సరము నిండి తొమ్మిదవ యేఁడు ప్రారంభమగుచున్న దని వ్రాయుటకు సంతసించుచున్నారము. కాల దేశ పాత్రముల పరిస్థితు లెటులున్నను ఈ పత్రి కెట్టి యాటంకములు లేక యెనిమిది వత్సరము లత్యంతోత్సాహముతో నాంధ్రుల కరకమలము లలంకరించుటలో విశేష మేమియు లేదు. ఏలన పరమేశ్వరుని కృపారసమే గాక, ఈ బాలికను బెంచి పెద్ద జేయుటకు జనకుఁ డనవరతము జూపు ముద్దు మురిపెములే గాక ఆంధ్రలోకమం దెంతమందియో సోదర సోదరీమణులు తమ రచనల చేతను చిత్రముల చేతను గృహలక్ష్మి నెప్పటికపుడు సమయానుకూలముగా నలంకరించుటయు గాక, తమ గృహములకు దయతో నాహ్వానించుచు, నితరుల చే నాహ్వానింప జేయుచున్న యీ బాలిక యెట్టి ఆయాసమును లేక అల్లారుముద్దుగ నెదుగ జాలదు. ఇవ్విధముగ నీమె యభివృద్ధి కాధారభూతులైనవారి కందరికి మా కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములు.

ఇట్లుండియు నీ సమయమున గృహాలక్ష్మిని సోదరసోదరీలోకము ఆదరించు విషయమును గురించి కొంచము కొఱఁతగ జెప్పవలసి వచ్చినందులకు మాకుఁ గష్టముగ నున్నది. రెండున్నరకోటికి పైగానుండు ఆంధ్రులందు గృహాలక్ష్మికి రెండు వేలమంది చందాదారులు మాత్రమే యున్నారని వినిన నేరికైనను విచిత్రము గలుగక మానదు. తత్కారణములు విచారణీయములే. గృహాలక్ష్మియం దేదో కొఱఁత యున్నదందమా, ఈవిధముగ సంవత్సరముల కొలది సర్వాంగసుందరియై ఆంధ్రుల హస్తము లలంకరించి సజీవయై యభివృద్ధి బొందుచుండుటచే దానిని నమ్మజాలము. అభివృద్ధి లేదందమా, సమయానుకూలముగ వివిధవిధములగు రచనలను చిత్రములను ప్రకటించి మించుటయేగాక, సోదరీమణులను తద్రచనావిషయమున ప్రోత్సహించి గౌరవించుటయు జరుగుచున్నది. ఇంకను పైపెచ్చుగ నాంధ్ర నారీలోకమునకు వారియభివృద్ధికిఁ గావలసిన మార్గముల వెదకుటయందును, వాని నితరులకు దెలుపుటకు ప్రకటించుటయందును బద్ధకంకణయై, పని చేయుచునేయున్నది. అంతియగాక "మాకొఱకై బయలుదేరి మాకుఁగావలసినవానినన్నిటిని ప్రకటింపుచు మా వృద్ధికి కారకురాలు" అని ఆంధ్ర నారీలోకము జెప్పుకొనవలసినది ఒక్క గృహాలక్ష్మిని మాత్రమే!

ఇక గృహాలక్ష్మికి నాదరణ లేనందులకు విరివిగా బైలుదేరుచున్న ఇతర సోదరిపత్రికలు కారణమందమా, అది యునుఁ గాజాలదనియే మా తలంపు. ఏలయన పత్రికలు విరివిగా బైలుదేరుట ప్రజలయందు విద్యాభిరుచిని, సాంఘికాభివృద్ధిని నాగరికతాభివృద్ధిని సూచించును. అంతియగాని యింతకుముందున్న పత్రికలపై విసుగుఁ జనించిగాదు. అట్లు ప్రాఁతవానిపై విసుగు జనించి క్రొత్తవానిపై ప్రేమ గల్గుచున్నచో ప్రాఁత నిదివఱకే మాయమై యుండునుగదా!

ఆర్థికమాంద్యము కారణమని కొందరనవచ్చునుగాని దానియందుగూడ మాకు తగినంత నమ్మకములేదు. ఆర్థికమాంద్యము లేదనుకొన్న రోజులందు గృహాలక్ష్మి కెట్టి యాదరణ యుండెనో నేఁడుగూడ నంతియు; కొంచముగ హెచ్చుగూడ. అందుచే నిదియే కారణముగ నుండజాలదు. కాని మాకు దెలిపిన కారణ మొకటి. ఆంధ్రులయం దొక్క విచిత్రమైన గుణము గలదని చెప్పుటకు చింతించుచున్నారము. ఎంత విద్యావంతులుగాని ధనవంతులుగాని పత్రికల చూడవలయునను నిచ్ఛయుండు నేమో గాని యర్థికరూపమున పత్రికల నాదరింపవలయుననెడి యభిలాష—అందు ముఖ్యముగ తమ మాతృభాషయందు వెలువడు పత్రికల ఆదరించి యుద్ధరింపవలయుననెడి కోర్కె చాలతక్కువ. ఇది ధనవంతులకు బీదవారికిగూడ సామాన్యమే. ప్రపంచ వార్తలను, తమ దేశవార్తలను దెలిసి

కొనుట, తమరచనలచే వానియందు వివిధ విషయములను చర్చించుట సంఘాభివృద్ధికి దోహదము గల్గించుటని అందరికి దెలియునేగాని, యట్టి యమూల్య పత్రికలకు తమకుఁ దోఁచినంత యార్థికసాహాయ్యము జేయవలయుననువారు తక్కువయని యొప్పుకొనకతీరదు. మొన్న మొన్ననే బైలుదేరిన "ఆనందవికటన్" అను తమిళ వారపత్రికకు సుమారు పదివేలకు పైగా చందాదారులుండి వారిసంఖ్య దినదినాభివృద్ధి గాంచుచుండుటయు, ప్రతికూలివాఁడు సైతము దానినిగొని చదివి యానందించుట జూడనగును. కాని మన ఏ తెలుఁగు పత్రిక కంతమంది చందాదారులు గలరు? తుదకు యేకాకిగా వెలువడుచున్న దినపత్రికలకైన నంతమంది చందాదారులున్నారా యనునది సందేహమే. కావున మనయందు పత్రికాదరణ ఎక్కువ గావలయును. అపుడే పత్రికలన్నియు సర్వాంగ సుందరములై వెలువడి సంఘమునకు గొప్ప మేలుజేయ గలవు. ముఖ్యముగ గృహలక్ష్మి నాదరించుట ఆంధ్రనారీమణుల విధియైయున్నదని మనవి చేయుచున్నాము.

నిజమే! ప్రజోపకరములగు పత్రికలకు ఆదరణ యుండవలసినదే; గృహలక్ష్మి యేమి జేసినది; ఏమి చేయనున్న దనవచ్చును. ఎనిమిది వత్సరములుగా గృహలక్ష్మి ఎట్టి యాశయములతో నేమి జేసినదో ఏమి చేయుచున్నదో పాఠకలోకమే నిర్ణయింప గలదు. దాని నిచట పేర్కొనుట ఆత్మస్తుతియని మాతలంపు. ఐన చేయనున్న దేమియనియన్న దాని కొకమాట దెల గలము. గృహలక్ష్మికి తొమ్మిదవవ డారంభమైనది గదా! ఆ వయస్సున తగినరీతి యేయేవిషయములందు శ్ర వహింపవగునో భావిభారత గృహలక్ష్మి కర్తవ్యమైన విషయము లెవ్వియో వానియ దెల్ల సాధ్యమైనంతవఱకు బనిచేయుగలది ప్రపంచపరిజ్ఞానము, లలితకళా ప్రసక్తి గురించి మునుపటికంటె శ్రద్ధవహించును ఇంతకు మా సోదరీమణు లీవయస్సు తమ చిరుతసోదరి నెట్లు సర్వాంగసుం రిగా నొనర్ప నిష్టపడుదురో తదనుగుణ గనే గృహలక్ష్మిగూడ బైలుదేరుచుం గలదు.

అందుచే ఆంధ్ర సోదరీసోదరులను మొక్క ప్రార్థన గావింపవలసియున్న మునుపటివలె వారు తమరచనలతో గృహ లక్ష్మి నలంకరించుటకును, తమగృహము లకు తమసోదరిని యాహ్వానించి యాదరి చుటకు తోడుగా నింకను యెక్కువ శ్ర వహించి, ప్రతియింట గృహలక్ష్మికి యాద మిప్పించుటకును, యితరులను రచనలకు ప్రోత్సహించి గృహలక్ష్మికి బహుమ చేయుటకును వారిని హృదయపూర్వ ముగా ప్రార్థించుచున్నాము. ఆంధ్రనా మణు లేమిటియుండును నితరులకు దీసిపో రన్న పేరుమాత్రముచేతనే తృప్తిబొం యుండక మిన్న లనిపించుకొన ప్రయత్ని తురుగాక. పరమేశ్వరు డందరి కోరికలను సఫలతజేయుగాక.

స్వయంకృతాపరాధమా!

సైనికోద్యోగముననున్న మాతండ్రికి నేనొక్కడనే కుమారుడను. నా జన్మకాలమున మాతండ్రి యొక దళాధిపతిమాత్రమే. తొమ్మిది సంవత్సరముల ప్రాయమందే తల్లి గతించినది. తదుపరి మాతండ్రితోఁగూడి వేరువేరు పట్టణములందు వసించుచుంటిని. మాకు బంధువు లెవ్వరు లేరు. మాతండ్రి ద్వితీయ వివాహమాడలేదు. నేను కొంచ మెదిగియున్నందున నొక సేవకుని సాయమున సంసారము సాగించుకొనుచుంటిమి.

మాతండ్రిగారి ఉద్యోగముతో పాటు జీతముకూడ అభివృద్ధిజెందినందున నే పెరిగిన పరిస్థితులు ఆదర్శప్రాయముగ నుండెను. కోరికలు సఫలత జెందకుండుట గాని, పనికిమాలిన పరిసరములను గాని, దారిద్ర్యమును గాని నే నెఱుఁగను. అట్లని నేను భాగ్యముతో తుల తూగుచు దుర్వ్యయము గావించలేదు. నియమిత సౌఖ్యవాతావరణములో పెరిగియు నొకవిధమగు శిక్షణనన్ను చెడకుండ రక్షించుచుండెను. దయార్ద్ర హృదయుఁడగు తండ్రికతోడు విద్యాభ్యాసము దేశ సంచారమును గూడ చిరుత తనమునుండి నాకబ్బిన భాగ్యము గల్గినది.

నాబాల్యకాలమున జెప్పఁదగినవి విసయమేమియు లేదు. ఆరోగ్యభాగ్యముగల్గి గౌరవనీయమైన పథమందు నడుచునట్టి యొక సాధారణ యువకుఁడనై నలుగురి కంటికానందముగ నుంటిని గాని సాంఘిక విషయములందు పరిచయము తక్కువ. ఏలన మా జీవితము సైనికజీవితమై కట్టుదిట్టములకులోనై యుండినది.

పదియేదవ సంవత్సరమున గనుల నిర్మాణ శాస్త్ర విద్యచదువ నారంభించితిని. కొలదికాలములో నే మాతండ్రి అనారోగ్యముచే గతించినను, నాకు విద్యావిధాన పరిసమాప్తివలయు ధనముమాత్రము కావలసినం యుంచిపోయెను. ఆతనిస్మృతిచే నేనొంటరినైతి నాకు కొంతమంది దూరబంధువులుండినను వారిపేరుల తప్ప వారినిగూర్చి యెక్కుడుగ నెఱుఁగను. మాతండ్ర మరణము నాకు తీరని నష్టము గల్గించినను, ఇట్టి సమ మున యితర యువకులుండునట్లు నేను నిరాశాభా పూరితుఁడుఁగాలేదు. సైనికశిక్షణ, నాకు మాన్పలేం తనుకీలివర్తించి ఉన్నదానితో సంతసముగ నుండున యభ్యాసము గల్గించినది.

అప్పుడు నా జీవితమున విశేషములేమియుఁజరుగ లేద నేను ఆటలందు చేరియుండినను ప్రఖ్యాతి జెందలే బ్రహ్మచారినై ఉత్సాహపూరితుఁడగు యువకుఁడే విషయములందు పాల్గొనునో నేనుగూడ నట్లే ప తిని. కాని నావిద్యావిషయమందు మాత్రము పొంద గల్గితిని. నాబాల్య జీవితమున కట్టుదిట్టముల లోనై యుండినందున నేను తప్పదుత్రోవల లేదు అట్లు నడచుకొంటిని గదాయని గర్వముగూడలే

నా యిరువదియొకటవ సంవత్సరమున పట్టము పొంది కొన్నిమాసముల తరువాత బీహారునంద రాగి గనులందు మొదటి యుద్యోగమును స్వీకరించితి నిజముగ యుత్సాహముతో స్వయముగ సంపాదిం బాధ్యత నారంభించితిని. అది కష్టమని యెంచిం నాకు జయశీలుఁడనుఁ గానుభయము తోచలే నాకు దివ్యమగుబలమును ఉత్తమమగు విద్యయ మాతండ్రి నిల్చిపోయిన కొన్నివేల రూపాయలున గలవు; నేను దుర్వ్యయుని గాను.

ముఖ్యపరిశీలనోద్యోగినై యుండుటే అచట యుద్యోగము. నేను గనిగర్భమునుఁ బ్రవేశిం మాదిరుల నేరుకొని పని జరుగుచుండగా పరీక్షింపవల యుండెను.

స్వయంకృతాపరాధమా!

నేను మొదటిదిన ముదయమున కార్యాలయము ందు బోసునుజూడ జేగినపు డతఁడు నావంకసంశ యాశ్చర్యములు పురిగొన నవలోకింప, నతడేమి రోచించుచున్నాడని యచ్చెరువందితిని.

"చిత్తరంజన్! నీ వయస్సెంత?"

నేను ప్రత్యుత్తరమివ్వ నాతఁడు బల్లపైగ్రుద్ది ముఖము చిట్లించెను. "సరి. నీవిక్కడజేరావు. నీకొక శిక్ష పెడతా" అని, ఉన్నట్టుండిలేచి "నీవు జయిస్తే వృద్ధికొస్తావు. యువకుల కిది పెద్దఉద్యోగమే" అని ముగించెను. కార్యాలయమునుండి పరిశోధనగది కాతని వెంటనడచితిని. అచట యథాప్రకారముగ, పరిశీలింప వలసిన వస్తువులు ద్రావకములు కుప్పలుకుప్పలుగ గియుండెను. కిటికి కెదురుగా ఒక ద్రావకమును చుచు ఒక పురుషుఁడు నిలువఁబడియుండెను. మా ప్పుడువిని మావంక దిరిగెను. అతని కిరువదినాల్గు లేక దుసంవత్సరముల వయస్సుండును. దీనదృష్టి, పాలి యిముఖము సన్ననిశరీరముపై వదులుగ వ్రేలాడు చున్న దుస్తులు గమనించితిని. అతఁడు నన్నొకవిధముగ చుచుండెను.

"బెనర్జీ, ఈతఁడు చిత్తరంజన్. చటర్జీ స్థానమునకు చ్చినాడు" అని బోసు నావంకదిరిగి "బెనర్జీ నీ హోద్యోగిగానుండి నీకుఁ జూపవలసిన విషయము ను నాకంటె త్వరగాఁ జూపగలఁడు" అనెను.

మాకు ప్రత్యేకవసతు లొసఁగబడెను. కాని కాంతవాసము కష్టముగనుండెను. బెనర్జీ వైఖరి నాకు చిత్రముగఁదోచెను. నేనే సంభాషణ కారంభించితిని. ని అతని మాటలందుగాని చదువునందుగాని మరే షయమందుగాని యిష్టమున్నట్లుదోచలేదు. పాల్గొ కపోయినను ప్రతిమానవుని కొకవిషయమం దిష్టముం ట సహజమేగాని యాతని విషయము నదియసత్య య్యెను. నేను జెప్పునపుడువినుచు నావైపొక ధముగఁ జూచుచుండెను. అందలి యర్థము నాకు ర్భేద్యముగనుండెను.

అతని మేజాపై నొక యువతి ఛాయాపటముండెను. ఆమె సౌందర్యము — ఆమె శిరోజములతీరు మనోహరమైన చేరడేసికనులు, వాటియం దొకవిధమగు నిష్కల్మషము చింతతోఁగూడి ప్రతివారి నాకర్షించు నట్లుండెను. నేను దానినిజూచి పెక్కుమారులు విచిత్రమునొందితిని. అతఁ డద్దానిగురించి నాకేమియుఁ జెప్పలేదు, నే నడుగలేదు.

నేను త్వరలో నాపనియందు నిమగ్నుఁడనై పోవుచుంటిని. అది గొప్పఉద్యోగమైనందున జయ శీలుఁడనుగా నిశ్చయించుకొంటిని. నాబలము విద్య నిపుణత్వము నాయుద్యోగమునకు చాల సాయపడుచు వచ్చెను. బెనర్జీ కూడ గనినుండి మాదిరులను ఏరితెచ్చుచు పని కొనసాగించుచుండెను గాని నానాఁటి కాతఁడు చిక్కిపోవుచుండుట స్పష్టముగాఁ గానవచ్చుచుండెను. ఒకమారాతనితో అతని స్థితినిగురించి మాట్లాడి "యింత కంటె సులభమైన ఉద్యోగమేదైనా చూచుకొన రాదా" అంటిని. దాని కాతఁడు "నాకేమి? బాగుగనే యున్నా"నని బదులాడెను, గాని యతని ముఖముమాత్రమది యసత్యమని చాటుచుండెను. ఏదో కారణమువలన నాతఁ డా యుద్యోగము వీడకున్నా డని తలంచితిని. దీనితరువాత ఆవిషయమై ప్రస్తావన యేమియు లేక మా కార్యములందు నిమగ్నులమైతిమి.

ఒకసంవత్సరము గడచిపోయెను. ఒకమా రిరువురు చేరి, మరియొకమారు వేరువేరుగా పనిజేయుచుంటిమి. నాజీవితమును నాశనముజేసిన సంఘటనను చదువరు లకు దెలుపుటకుముందు గనుల యంతర్భాగమునందలి విషయము కొంతవివరింతును. గనిముఖద్వారమునుండి పెక్కుసొరంగములు పోవుచుండును. అవియే రాక పోకలకు దారులు. సొరంగము అంతమునగల గోడకు ముఖమందురు. ఆముఖము క్రిందిభాగమున 'వింజ'న బడు బొరియలుండును. అవి క్రిందిసొరంగములతో కలుపుటకై నిర్మింపఁబడియుండును.

ఒక మధ్యాహ్నము భోజనానంతరము నేనును బెనర్జీయును కొన్నిమాదిరుల నేరుకొనివచ్చుటకై

తొమ్మిదివందల అడుగుల క్రిందనున్న సొరంగమునుబట్టి పోతిమి. మేము మా సొరంగ ముఖమును జేరినప్పు డచట పండ్రెండడుగులలోతున 'వింజి'ని జేయుటకై పాటు బడుచున్న కొంతమందిని జూచితిమి. వారు దానిలో డైనమైట్లను పెట్టుటకు రంధ్రముల త్రవ్వుచుండిరి. వారు వానికి అగ్ని ముట్టించుట కింకను కొన్ని నిముషములు వ్యవధియుండుటచే నేనును బెనర్జీయును మా పనులకు వెళ్లిపోయితిమి. ఒక కురుచనిచ్చెన దిగి యాతఁడు 'వింజి'యందు మాదిరుల నేరుచుండెను. నే నా 'వింజి'మీదగల పలకనుదాటి నూరడుగులదూరమునగల ముఖమువద్దకువెళ్లి నాపనిని జూచుకొనుచుంటిని.

నా పనియందు నేను నిమగ్నుడనైయుంటిని. ఆ 'వింజి'యందు పనిచేయుచున్నవారు డైనమైట్లకు నిప్పు బెట్టితిమని యఱచుచు నన్ను త్వరగరమ్మని పిలుచుచు పైకి నిచ్చెనసాయమున గబగబ నెక్కుచున్నంతవఱకు నాకు గమనమేలేదు. వారి అఱుపులువిని చకితుఁడనైతిని. తక్షణమేఁ జేయవలసిన కార్యము నాకుదెలియును. వెంటనే పరుగిడి పలకనుదాటుకొని, నిచ్చెనమూలమున పైనున్నసొరంగము జేరుకొని ప్రేలుడువలన ఎగిరివచ్చు రాళ్లనుండి ప్రాణములను గాపాడుకొనుటయే. అచటి పనివారందరాతురతతో పైకివెళ్లి యునటి నిచ్చెనను పైకిలాగుకొనిరి. ఇంకను కొన్ని నిముషములవఱకపాయము గలుగదని నాకు దెలిసియున్నందున, ఆ ప్రేలుడులో విడిచిరానిష్టములేని కొన్ని మాదిరులను ఏరుకొనుట ముగించిచూడగా అవతలికొనయందు బెనర్జీ త్వరితగతి నిచ్చెననెక్కుచుండెను. నే నాసొరంగము వెంట పరుగిడ ప్రారంభించి పలకమీదకు వచ్చితిని. నాను పనిజేయుగొయ్యి ఆ పలకక్రింద నేగలదు. అవసరములో పలకమీదనుండి కాలుజారి ప్రేలుడుపదార్థములతో పూర్తిగనింపబడిన గొయ్యిలోబడిపోతిని.

కాని నేను చాలయెత్తునుండి క్రిందబడలేదు. అది పండ్రెండడుగులమాత్ర ముండును. అందుచే దెబ్బ తగులకపోయినను మరుక్షణములో గలుగనున్న అ యమును నే మరువలేదు. అచటి డైనమట్లసంఖ్యయు అవి పెట్టబడియున్న స్థలమును నాకు దెలిసియున్న టికిని అవి ప్రేలుటకుముందే అగ్నినార్పు టసాధ్య యుండెను. లేచినిలువఁబడి గోడనెక్కుటకు ప్రయత్ని చితిని. గోళ్లు గోడలోపలికి గ్రుచ్చుకొన్నను అచ మట్టిగాని రాళ్లుగాని నాచేతులకు పట్టునివ్వలేదు ఆగొయ్యి పైభాగమునగల పలకను జ్ఞప్తికిదెచ్చుకొ నాకాళ్లయందున్న బలమంతయు నుపయోగించి ప కను పట్టుకొనుటకై యెగిరితిని. కాని అది నా కం దయ్యెను. ఆ మృత్యుగహ్వరమునుండి తప్పించుకొ టకు మార్గమును తలంచుటకుగూడ వ్యవధిలేక మర మరల నెగుర నారంభించితిని. ఏక్షణమునందైన ప్రేలుడు గలుగవచ్చును.

పైనరయిక అఱుపువింటిని. భయాశ్చర్యములు గొన పైకిజూచితిని. బెనర్జీ పైనుండి నిచ్చెనను క్రిందకి దింపుచుండెను. అది నేలనుతాకియు తాకకముం అతివేగమున గబగబ పైకెక్కుచుంటిని. బెనర్జీ నిచ్చె కదలకుండ గట్టిగ పట్టుకొనియుండెను. అచట ము కెక్కుటకు నిముషములు—కాదు కొన్ని క్షణము ల మాత్రము వ్యవధియుండెను. అతఁడు దేవునిదయవల నిచ్చెనను గట్టిగ బట్టియుంచెను గాని లేకున్న నాయాత రతవలన తప్పక నేను పట్టువీడియుండును, లేక నిచ్చె క్రిందకు పడియుండును.

నేను పైభాగము జేరి పరుగిడజొచ్చితిని. మేమిరువు మాసొరంగమున బరుగిడుచుంటిమి. ఏలన పైకిపోవు టకు కాలముచాలదు, కాని ఆ ప్రేలుడు చోటునుండి వేయు ప్రతిఅడుగు కూడ మా క్షేమమును బలపరచు చుండెను. ఎగరొజుకొనుచు, శ్వేదబిందువులు జలజల రాలుచుండ సొరంగ మవ్వలి కొననున్న నిచ్చెనను జేరుకొంటిమి. ప్రేలుడు — అపుడే — భయంకర ముగ ప్రేలుడు వినవచ్చెను. ఆశబ్దము నాశరీరమందలి ప్రతియణువును భయముచే నింపివైచినను చైతన్యవిహీ

స్వయంకృతాపరాధమా!

...ని జేసినైన, నేను పరమాణువులుగా ఛేదింపబడు ...ంటినని తలంచితిని.

శబ్దము పోగ అణగినతరువాత పనివారలు పై ...రంగమునుండి క్రిందకు రానారంభించిరి. చైతన్య హీనులై యింకను నచటనే నిలువబడియున్న మమ్ము ...మ్మరాని హాయినిసూచించుదృష్టులతోఁ జూడసాగిరి. ...చెంపను గీచుకొనిపోయిన గాయముతప్ప మాయిరు ...గి కెట్టిగాయములుఁగాలేదు. నాప్రాణ మాతఁడు ...క్షించెననుటలో కించిత్తైనను సందియము లేదు. నేను ...నినిగూర్చి మాటాడవశక్తుఁడై యాతనిచేతిని కృత...తాసూచకముగ నొక్కితిని.

తరువాత నారాత్రి మా నివాసములందు మేమున్న ...డు, ఎట్టి ధన్యవాదము లాతని యౌదార్యకృషికి ...లకున్నను, నేనతనికి ధన్యవాదములర్పింప ప్రయ...త్నించితిని. అతఁడు నిర్మొగమోటముగా, అగౌరవ...ముగా కసరివైచెను. నాకృతజ్ఞత అతని కయిష్టము ...లిగించెనేమో ?

"నీవట్లు నన్ను వదలించుకొనజాలవు. బెనర్జీ! ...వు నాప్రాణరక్షకుడవు. నా ప్రాణసంరక్షణకొరకు ...ప్రాణముల నొడ్డితివి. నీ వచటికి వచ్చినపుడు నాకు ...దించుటకు ముప్పదిక్షణములకాలమే యుండెను. ...బ్బ! నాతలంపులు నీ వూహింపజాలవు! నా జీవిత ...ర్వస్వమునకేగాక నేనికమీద ఆర్జించిన దానికిగూడ ...వే కర్తవు. నాశరీరమున ప్రాణమున్నంతవఱకు నా ...వితము నీ యధీనమే. దేవుఁడు నీకు నాకృతజ్ఞత ...పింప నొకతరుణము —" అని ముగింపకుండ ...తఁ డడ్డమై, "చిత్తరంజన్ తరుణమిపుడు రాలేదు. ...చిత్తవృత్తి నెఱుఁగుదును. దానినింక విడిచెదము." ...అనెను.

ఈ సంఘటనానంతరముగూడ మేమిరువురము ...ప్రియమిత్రులుగా నుండజాలమైతిమనుటకు విచిత్రము ...లుపకమానదు. నాశక్తికొలఁది యాతని మదికెక్కునట్లు, ఆతని సంతోషపెట్టుటకు ప్రయత్నించితిని గాని, యాతఁడు యథాప్రకారముగా నేకాంతవాసియై, చెనకరాకయుండెను. తుదకు ప్రాణము విసుగెత్తి యాతనిచర్యకు వెరగందుచు విరమించితిని.

కొంతకాలమునకు తరువాత నాతఁడు సెలవుపై కొన్ని నెలలకాలము కలకత్తానగరమునకు వెళ్లెను. నే నాతనికి కృతజ్ఞుఁడుగానుండియు, ఎల్లపుడు చింతాధీనుఁడైయుండు నాతఁడు లేకుండుటకొక సంబరముగా నెంచితిని. తిరిగివచ్చినపు డాతఁడు పూర్తిగా మారు నని దలంచితిని. నిజమే ఆతఁడు మారియుండెను— కాని ఆమార్పు 'క్రమముగా రాజు గారిగుఱ్ఱము గాడిదయి'నట్లుండెను. కాని మార్పిదని నే జూపింపజాలనైతిని; ఆమార్పు మనోనయనములకుదప్ప బాహ్య దృష్టికి గానరాదు.

ఆతనిప్రవర్తన నాకెంతమాత్రము సరిపడదయ్యెను. ఒక్కొకమారా ఉద్యోగమునువీడి యితరచోటికిపో ప్రయత్నించితిని గని నాకదివఱకే వేతనాభివృద్ధిగలిగియుండుటయు, బోసుగారు నన్నమితాదరముతోఁ జూచుచు పెక్కుపనులను నాకు వశపరచుచుండుటయు, నభివృద్ధిసూచకమని నా యభిప్రాయమును మార్చుకొంటిని.

ఒకదిన ముదయమున గనులజూడ కొందరు ప్రముఖులు వచ్చెదరని తెలియుటచే, బోసుగారు నేనును బెనర్జీయు నున్న పరిశోధనాలయమున కవసరముతో వచ్చి, తాను వచ్చువారికి గనులజూపు నేగుదుననియు, ఈలోపల పనివారి కివ్వవలసినజీతము వచ్చుననియు, గుమస్తా లేకుండుటచే నేనే డబ్బును భద్రపరుపవలె ననియుఁ జెప్పి ఇనుపపెట్టెను దెరచుటకు మార్గమొక చీటిపై వ్రాసియిచ్చి వెళ్ళెను. దానిని నేను జేబునందుంచుకొంటిని.

మధ్యాహ్నమైనందున బెనర్జీ భోజనమునకు వెళ్లెను. అంతలోపలనే డబ్బువచ్చెను. దానిని భద్రముగా

ఇనుపపెట్టెయందు దాచితిని. తదుపరి పరిశోధనాలయమునకు, ఆఫీసుమూయకనే వచ్చితిని. గది తెరచియే యున్న నే గనిపెట్టుకొనియుండగలనని నా యూహ. అదియును నా పల్లొకటి విపరీతముగ నొప్పిగల్గించుటచే నా పనియం దేకాగ్రతయుండకపోయినను చేయవలసిన పని బోలెడంతయుండెను.

బెనర్జీ తిరిగివచ్చినపు డతనితో నేను భోజనమునకు వెళ్ల నిష్టములేదనియు పల్లునొప్పి విపరీతముగా నున్నదనియు జెప్పితిని.

"అట్లయిన పట్టణములోని దంతవైద్యునివద్ద కెందులకు వెళ్లరాదు? సాయంకాలమునకు ముందే నీవు తిరిగిరావచ్చును. నాపని నేటిదినమునకే ముగించియుండుటచే నీపనిముగించుట కించుక సాయపడగలను" అని బెనర్జీ సూచించెను.

అది మంచిసలహా. అవసరకార్యములకు బనికివచ్చుటకొక మోటారు రచటనుండెను; పైగా బోసుగారు నన్ను ఆఫీసునందుండమనికూడ చెప్పియుండలేదు. జీతములిచ్చు ధనముదీసికొని ఇనుపపెట్టెలో భద్రపరుపమనిమాత్రమే యాతనియాజ్ఞ. దానితరువాతనే భోజనమునకు బోయెను. ఇంతలో గనులజాడ నేగినవారు ఒకగంటకు దిరిగివత్తురు.

"సరియే. బోసుగారు వచ్చిరేని ధనము ఇనుపపెట్టెయందు భద్రముగనున్నదని చెప్పుము" అని యాతని సలహా కంగీకరించుచు బెనర్జీతో నంటిని.

నేను పట్టణమున బోవుమార్గము అర్ధభాగముగడచిన తరువాతనే, నా కోటు పరిశోధనాలయమునందే యున్నదనియు, ఇనుపపెట్టె తాళపుచెవులు తెరుచు మార్గముగూడ నందే విడివచ్చితిననియు జ్ఞాపకమునకు వచ్చెను. వెనుదిరిగివచ్చితిని. బెనర్జీ తనపనియందు నిమగ్నుడైయుండి నేను కోటునుదీసికొనుట గమనింపలేదు.

నేను తిరిగివచ్చుటకు చీకటయ్యెను. దంతవైద్యుఁడు నాకు మొదట నేదో చికిత్సజేసి పూర్తిగా చికిత్స[...] నందుటకు మరుదిన ముదయమున దిరిగిరమ్మనెను.

ఆరాత్రి పల్లునొప్పి తిరిగి యారంభమయ్యెను. కొంతకాలము పరుపుపైననే దొర్లుచుంటిని. కాని బెనర్జీని నిద్రాభంగము గావింప నిష్టపడనైతిని. నొప్పి యంతకంతకు భరింపరానిదయ్యెను. లేచి దీపము వెల్గించి ఆప్రదేశమును గలయజూచితిని.

బెనర్జీ తనపడకమీద లేడు. నాకాశ్చర్యమాయెను. వెలుపలలో నాగడియారమునుజూడ రెండుగంటలై యుండెను. తలుపును దెరచి బైటికి జూచితిని. వెన్నెల కొద్దిగనుండినను ఏమియు గోచరముగాలేదు. త్వరగా దుస్తులనుధరించితిని. అతఁడంతరాత్రిలో నొకఁడు బైటికిబోవుట అస్వస్థతవలననో లేక పిచ్చివలనో యూహింపజాలకపోయితిని. ఎట్లయిన నాతని గన్గొన సాయపడ దలంచితిని.

చెప్పులు దొడుగుకొనుచుండ కాలివద్ద యేదో కాగితపుముక్క గనుపింప దానినిదీసితిని. అది బెనర్జీ[...] వైద్యుఁడిచ్చిన బిల్లు; దానిపై నేదో బెనర్జీ వేసిన అం[...]లుండెను. అప్రయత్నముగ దానిని జేబులోవైచు[...]కొంటిని, చెప్పు లింకను పూర్తిగ తొడగలేదు. ద్వారము దెరచుకొని బెనర్జీలోన ప్రవేశించి ననుఁగని నిర్ఘాంతపడి, "పిచ్చిపట్టినదని తలంచితివేమో! నిద్ర రాకుండుటచే గాలిలో దిరిగివచ్చితిని." అని గద్గద కంఠముతో మాటాడెను.

నా తెలివితక్కువకు చింతించుచు దుస్తులుదీసి పక్కజేరితిని. కాని బెనర్జీ వృత్తాంత మభేద్యముగ నుండెను. అతఁ డసాధ్యుడని ఎంచితిని.

మరుదిన ముదయమున కంపెనీకారులో దంతవైద్యునివద్దకు బయలుదేరితిని. ఐదుమైళ్లు వెళ్లినతరువాత టైరునందు గాలిపోయెను. దానిని మార్చుకొని వేగముగా నడుపుకొనుచుపోవుచుండ మా యజమాను[...]

ోసుగారి కారు అత్యంతవేగముగ నాకారు కడ్డ పడెను. అందులోనివారు నన్నాగమని యాజ్ఞా ంచిరి.

నిర్దాక్షిణ్యముగ బోసుగారి గుమస్తా కారునుండి నన్ను క్రిందకు దిగమని నా కారంతయు పరీక్షించెను. పరీక్షానంతర మాతఁడు నన్ను తనతోఁగూడ రమ్మనెను. ఎందుకో వచింపక బోసుగారి యాజ్ఞయని మాత్రము చెప్పెను. నాకు గల్గిన యాందోళన వర్ణనాతీతము. తిరిగి వచ్చితిని.

ఆఫీసుగదియందు బోసుగారు కాచుకొనియుండిరి. గూల నొక కుర్చీయందు భయముచేనొదిగి బెనర్జీ కూలబడియుండెను. బోసుగారు క్లుప్తముగా, జీతములిచ్చుటకై భద్రపరుపఁబడిన ధనమపహరింపబడినదని నాకెఱిఁగించిరి. సారాంశమిది. ముందు దినము భోజనానంతరము బోసుగారు ఆఫీసునకువచ్చి బెనర్జీని ధనమిచ్చుటవని యడిగి ఇనుపపెట్టెయందుండిన సంచిని చూచెను. అది అతనివాడుక గానున్నను ఆ దినముదయమునసే జీతములపట్టీ తయారుజేయుటకు పెట్టెదీసి చూడ ఆ సంచియందు ధనములేదుగాని వంటితో మిశ్రమమైన లోహపు ముక్కలుమాత్ర ముండెను. అతఁడే పదునొకండు వత్సరములుగా ధనమును దాచుచుండెను, గాని యెప్పుడట్టి విపరీతముగల్గ లేదు. ఇనుప పెట్టెను బలవంతముగా దెరచినగుర్తులు లేవు. పెట్టెను దెరచుమార్గము నాకుమాత్రము దెలియును. బెనర్జీ దానిని యేదోవిధమున దొంగలించియుండినదప్ప పెట్టె దెరచుసమాచార మతనికి దెలియదు.

ధనమును దీయుటకు మా కిరువురకే సాధ్యమగును. మరుదినముదయమున ధనముజూచుకొందురని మాకు దెలియును. అదియునుఁగాక నేను వేగముగా మోటారునందు పట్టణమునకుపోవుచు త్రోవలో పట్టుబడితిని. బెనర్జీ గనిపడిచి కాలిత్రోవను బోవుచుండ తీసికొని రాబడెను. ఈదొంగతనము మాయిరువురలో నొక్కరే జేసియుండవలెను.

బోసు కను లగ్నికణములురాల, "ఇందులో దబ్బు దొంగలించిన దెవరు? చెప్పండి. చెప్పకపోయారా! పోలీసువారువచ్చేవఱకు నిర్బంధములో నుంచుతాను" అని గద్దించెను.

భయకంపితుఁడనై నానిర్దోషత్వమాతనికి విన్నవించితిని. నేనాధనమునుదీసి పెట్టెలో బెట్టినదితప్ప తరువాత చూడలేదు. బెనర్జీగూడ తాను నిర్దోషినంటెను. దీని నెవరునమ్మరు. బోసు కోపముచే మమ్మొగదికి త్రోయించి తాళముచేసి కాపుంచెను. ముందే మా వస్తువులన్నియు వెదుకబడినవి.

బోసు వెళ్లిపోవుట వింటిని. ఒకచోట గూలబడి యచేతనుఁడనై యుంటిని. బెనర్జీమాత్రము గదియందు పచారు జేయుచుండెను. నేనది గమనించలేదు. అప్రయత్నముగా జేబునందున్న యొక కాగితమునుదీసి ఊరకమడువ జొచ్చితిని. దీర్ఘచింతయందుండునపుడు నాకది వాడుక. ఉన్నట్టుండి ఆ కాగితమువంక చూచితిని. అదరిపడితిని. హృదయవేగము ద్విగుణించెను. ఆకాగితముపై బెనర్జీ యక్షరములుండెను. అవి ఇనుప పెట్టెను దెరచుటకు లెక్కించిన అంకెలు. త్రిప్పి చూచితిని. అది బెనర్జీకి వైద్యుఁడిచ్చిన బిల్లు!

ఒకక్షణములో వంతయు నా భావవీధిని మెఱసిపోయెను. నేను మధ్యాహ్నము ఆఫీసువిడిచిన ఐదు నిముషములలోనే పెట్టెను దెరచుమార్గము వ్రాసియుంచుకొన్నాడు. నేను వెళ్లిన తరువాత దాని నుపయోగించినాడు. అర్ధరాత్రమున నాతని చర్య నిస్సంశయముగ గా ధనమును దాచిపెట్టుటకే!

మానసము కొంచెము విశ్రాంతి బొందెను. తన బిల్లుపై పెట్టెతెరుచుటకు గావలసిన అంకెలుండుట దుర్లభము; అట్లు వాని నాతఁడు వ్రాసియుంచుకొన నధికారము లేదు. కావున ఆతని దురుద్దేశ్యము బయలుపడుచున్నది. దీనిచే నా నిర్దోషత్వమును నేను ఋజువు పఱచుకొనఁగలను. కాగితమును జేబులో నుంచు

కొనుచు నాముఖమందు దోచు ఆనందభావము నణచ ప్రయత్నించితిని.

"ఇదో ఇటుచూడు, చిత్తరంజన్! నీవు నన్ను జిక్కించుకొన్నావని నాకు దెలియును" అన్నాడు బెనర్జీ ఉన్నట్టుండి. అతఁడు పచారుచేయుట నిలిపి భయమును వీడి నావంక విచిత్రముగాఁ జూచుచు నాముందు నిలువఁబడియుండెను.

నేను గొంతు సవరించుకొని "మంచిది. నీవేమి జేయదలచితివి" అని యంటిని.

"అదే నేనుగూడ నిన్నడుగ దలంచితిని" అని బెనర్జీ మెల్లగానసెను.

నేను చకితుఁడనై, "నాకందు జోక్యమేమియు లేదు గాని నన్నుగూడ వారనుమానించి యుండుటచే నేను నా నిర్దోషత్వమును రుజూపుఱచుకొనక తప్పదని నీకు దెలియదా" అని యంటిని.

"నాకేమియు దెలియదు." అనెను గాని అతని పెదవులు తడబడెను.

"ఏమీ" యని తీవ్రముగ గద్దించితిని.

చాలసేపటివఱ కాతఁడు నిరుత్తరుఁడై తుద కతి ప్రయత్నముతో, "రెండుమాసముల క్రిందట నీ ప్రాణ ముల గాపాడితిని. ఆసమయమున చాల కృతజ్ఞుఁడ ననుటేగాక, నీవు నీ జీవితమే నాయధీనమంటివి. బహుశా నీ వాకవేళ సమయానుసారముగ మాట్లాడితి వేమో—" అని నావంక తీక్ష్ణదృష్టితో జూచుచు "నేనా జీవితమున ఒక సంవత్సరకాలము మాత్రము కోరుచున్నాను. నీ వియ్యకపోయిన నే దూషింపను కాని కృతజ్ఞుఁడవైనచో ఒక సంవత్సరము ప్రతి ఫలముగా నాకిచ్చు టొకగొప్పగాదు." అనెను

"ఏమీ? ఒక సంవత్సరమా?" అతనికి పిచ్చెమైన బట్టినదా?

[కృతజ్ఞత జూపింప సిద్ధపడి చిత్తరంజన్ జీవితమెట్లు నాశనము జేసికొనియెనో, ఎంత ఘోర యాతన ననుభవించెనో, బెనర్జీని సంతోషపెట్టుటకై యొక స్త్రీ మూర్తి ఎంతటి త్యాగమొనరించెనో రాబోవు సంచికయందు జనుపుఁడు.] చ.రా

మే ఘుఁ డు

గూడ శర్మగారు

తపనాంశు వేడికి తండ్రి తల్లడమొంద జనన మొందిన కష్టజన్ముఁడితఁడు
పవలురాతిరి తీరుబడిలేక దిరుగాడు చపలచిత్తుని కనుచరుఁడితండు
జన్మభూమినివీడి జనకునివిడనాడి నింగిపై దిరిగెడి నీటుకాఁడు
ముల్లోకములనెల్ల మోహింపజేసెడి మెఱపులసానికి మిత్రుఁడితఁడు

కప్పకూతల మెచ్చెడి ఘనుఁడితండు
కేకికుల్కులకితఁడు కేకిసలువేయు
తుమ్మెదలయాటకితఁడు సంతోసమొందు
ముత్యములనిప్ప మూయించి ముఱియువాఁడు.

పురుషుడైన స్త్రీ

శస్త్రచికిత్సతో మిస్ కౌబ్కోవా మిస్టర్ కౌబెక్ అయింది!

"నే నింక ఆడుదానిని కాను—పురుషుడను. నా గౌనులు, ఫ్రాకులు అన్నింటిని నా చెల్లెలికి యిచ్చివేశాను. నేను ప్రస్తుతము నిండుయౌవనములోనున్న యువకుడను" అంటున్న దీ స్త్రీ.

జెండా కౌబ్కోవా ప్రపంచ ప్రసిద్ధి గడించిన జకోస్లోవేకియా నివాసిని. ఈమె వయసు 21 వత్సరములు. వైద్యులు అతి సూక్ష్మమైన శస్త్రచికిత్స చేయగా కౌబ్కోవా యువతి యువకుడైనది. దానితో నిన్న మొన్నటివరకు మిస్ కౌబ్కోవాగా వుండినది యిప్పుడు మిస్టర్ కౌబెక్ గా మారిపోయింది.

ఇప్పుడు ఆమె—కాదు అతడు నిండు యౌవనుడు. ఆమె నేడు చక్కని సూట్లు ధరిస్తూవుంది. ఇదివరలో స్త్రీగావుండి యే కార్యాలయములో యేపని చేస్తూవుండేదో అదేకార్యాలయములో అదేపని యిప్పుడు కూడా చేస్తూవుంది.

ఆమె భుజములు విశాలమైనవి. ఆమె నడుము సన్నము. సూటు ధరించిన ఆమె ఆకారము ఆకర్షవంతమై వుంది. ఇదివరకు బాబ్ వలెవుండిన ఆమె తల చక్కని క్రాప్‌గా మారింది. ఆమె నేడు వెళ్లినచోట్లలో చాల గౌరవింప బడుతూవుంది. అంతా ఆమె చుట్టును మూగువారే.

కౌబ్కోవానాటి ఖ్యాతి

ఇదివరలో కౌబ్కోవా స్త్రీగా వున్నప్పుడు అగ్నిశిఖలాగు పరుగులెత్తడానికి పేరుబడింది. 80 మొదలు 800 మీటర్ల పరుగు లెత్తవలసిన పోటీపందెములలో ప్రపంచములో ఆమెతో సమానముగా పరుగెత్తగల స్త్రీ మరియొకతె ఉండేదికాదు. 1934 లో లండనులో యీామె తోలుత దేశదేశాలనుండి వచ్చిన స్త్రీల నందరిని పరుగులెత్తుటలో వోడించినది.

ఇంక జకోస్లోవేకియాలో ఆమె పేరు యీ పరుగులెత్తడములో చెప్ప నవసరమే లేదు.

ఇంతలో ఆమె స్త్రీత్వము పోయినది.

నాడు యువతి. నేడు యువకుడు. యువకుడై—కోబెక్ అయినతరువాత ఆమె ఖ్యాతి గడించుకోవలసివుంది.

స్త్రీ పురుషుడు అవడానికిగల కష్టాలు

స్త్రీ పురుషుడుగా చెలామణీ కావడంఅంత యెక్కువ కష్టమైన విషయము కాదను కొన్నది కోబ్ కోవా మొట్టమొదట. కాని క్రమేణా ఆమెకు అంతా అనుభవమైంది.

మగవారి దుస్తులు కొనవలసి వచ్చింది. సూట్లు చాలచౌక అనుకొనేది మొదట కాబ్ కోవా. తీరా కొనడానికి వెళ్లేసరికి అవి బ్రహ్మాండమైనంత ధర.

తరువాత స్త్రీ పురుషుడుగా మారినందుకు ప్రభుత్వపు చట్టాలలో కొంతమార్పు జరుగవలసివచ్చింది. ఆమె జన్మదిన సంబంధమైన సర్టిఫికెట్ మొట్టమొదట మార్పు చేయాలి. ఇందుకు ఒక లాయరు సహాయం. కాబ్ కోవా ఆ లాయరునకు తాను పురుషుడుగా మారునని రుజువుచేసే డాక్టరు సర్టిఫికెట్ యిచ్చింది.

ఈమార్పు జరిగేముందు ఆమె స్త్రీగా గడపిన జీవితము అంతమైనట్లుగా చావు సర్టిఫికెట్ జారీ చేయవలసివచ్చింది. అది జరిగిన తరువాత జననసంబంధమైన సర్టిఫికెట్ ఆమెకు అధికారులు యిచ్చారు. ఈవిధముగా కాబ్ కోవా తన యిరువదియొకటవయేట పురుషుడుగా ప్రపంచములో చలామణికా ప్రారంభించింది.

వైద్యులు కాబ్ కోవాకు చేసిన శస్త్రచికిత్స చాల సూక్ష్మమైనది. ఇంకా మరియొక చిన్నశస్త్రము చేయాలి. దానితో కాబ్ కోవాలో పరిపూర్ణమైన మార్పు కలిగించన్నమాట.

మొదటి మార్పు

"మొట్టమొదట ఆమెలో మార్పు యే విధముగా కలిగిందో కాబ్ కోవా యిలాగు చెప్పింది. మొట్టమొదట క్రిందటి వసంతకాలములో నాలో ఒక వింతమార్పు కలిగింది. ఆమార్పు—ఆ ఉద్రేకము నా భావములను మార్చివేసింది. దానితో వెంటనే నేను వ్యాయామముచేసే యితర స్త్రీలతో—స్త్రీలకోసము ప్రత్యేకముగా యేర్పడిన వ్యాయామశాలలో తరిబియతు నందడము మాని వేశాను.. ...నేను స్త్రీనై యుండి క్రీడారంగములో యెంతటి ఖ్యాతి సంపాదించానో అంతటి ఖ్యాతియు పురుషుడనై కూడా గడింపగలనన్న దృఢవిశ్వాసము నాకు వుంది. నాకు సరియైన వయసు వచ్చింది. అందువల్ల నేను ప్రస్తుతము మిలిటరీ తరిబియతు పొందగలనని నమ్ముతున్నాను.

నన్ను ఇటీవల అనేకమంది వివాహ సంబంధమైన విషయము లడిగారు. నేను వివాహమును గురించి యెప్పుడైనా తల పెట్టానో లేదో తెలిసికొనవలెనని వారికి యెక్కువ అభిలాష. ఈప్రశ్న నిజంగా కొంచం సున్నితమైనదే. అదీగాక యిప్పుడప్పుడే ఆ ప్రశ్నకు సమాధాన మీయవలసిన అవసరంలేదు. యెందుకంటే నా వయసు ప్రస్తుతం చాలా తక్కువ. కాని ఒక విషయము మాత్రము నిజం—ముందు ముందు నేను వివాహము చేసికొంటాను.

(ప్రజాబంధు

స్వాగత పద్యములు

(శ్రీమతి సర్ వేంకటసుబ్బరాయ పతిగారి నభినందించుచు, సేవాసదనపు

తెలుగువిద్యార్థినిలు జదివిన ప్రశంసాపద్యములు.)

శా॥ శ్రీపద్మాననగూడి సంతత మవిచ్ఛిన్నంబుగా భక్తర |
క్షాపారీణత నుల్లసిల్లు త్రిజగత్కల్యాణసంధాయకుం |
డా పీతాంబరుఁ డెల్లవేళను నత్యంతంబు శ్రేయోభిలా |
షాపాంగంబులఁ బ్రోచుగావుతను మా 'సర్' (Sir) సుబ్బరాయున్సతిన్॥

సీ॥ చదువుసంధ్యలులేని చానలమేలుకై
విద్యాలయంబు గల్పించినారు |
అజ్ఞానమునబడి యల్లాడువారికి
సుజ్ఞానమిడు త్రోవఁజూపినారు |
పరులకు నుపకారపద్ధతి సమకూర్చి
ప్రజలమన్ననలను బడసినారు |
తులలేని పెద్దయుద్యోగంబుల నొసంగి
అనదలకష్టంబు లడఁచినారు |

తే॥ గీ॥ పావనంబైన నూతనవత్సరమున |
సార్వభౌమ ప్రసాదిత 'సర్' బిరుదము |
సర్వజన సంస్తుతంబుగ సంగ్రహించి |
మాకు నానందమునుగూర్చి మసలినారు |
దంపతుల మిమ్ము రక్షించు దైవమెపుడు ॥

'రాత్రిరాత్రే పగలుపగలే'

కూచిమంచి శ్రీరామమూర్తిగారు

తెల్లవారింది. సూర్యోదయమయింది. ఏడుగంటలు ప్రొద్దెక్కింది. ఇంకా లేవడు మోహనరావు. పాపం! అతనిగృహలక్ష్మి యిందిర నాలుగుగంటలకే లేచింది. పొయ్యి అంటించింది. బొగ్గులకుంపటి మీదపడేసింది కాఫీనీళ్లు. నీళ్లు మరిగిపోతున్నాయి. యింకా లేవడు మోహనరావు. కాఫీపొడుము నీళ్లలో వేసింది. ఆ నీళ్లప్పుడే చల్లారిపోతున్నాయి. యింకా లేవడు. ఏలాగయితేనేం యిందిర తటపటాయిస్తూ మంచందగ్గిరకు వెళ్లింది. గజగజవణికిపోతూంది. లేపితే ఏమంటాడో లేపకపోతే యేమంటాడో! చల్లారిపోయినకాఫీ పనికి రాదు సరేకదా! కప్పులు వీధిలోకి ఎగురుతాయి. లేపితే తిడతాడనిభయం. ఇంతలో మోహనుడు ప్రక్కకుదొర్లడం సంభవించింది. ఇందిరహస్తములు మోహనునిపైని అప్రయత్నంగా వ్రాలాయి. విసుక్కుంటూ లేచి కాలకృత్యాలుతీర్చుకొని,

'ఏయ్ కాఫీ' అన్నాడు.

'చల్లారింది'

'ఎందుచేత'

'ఆలస్యం అవడంచేత'

'మళ్లీ పెట్టాలి.'

'ఇదేపనా'

'ఇంకేంపని'

'బడివేళకు భోజనం కావాలా'

'కావాలి'

'ఏలాగవుతుంది'

'చేస్తేను'

'భగవంతుడు నాలుగుకాళ్లు అయిదుచేతులూ ప్రసాదించలేదు.'

'లేకపోతే నీవెందుకు.'

'ఎందుకో మీకే తెలుసు' (చిరునవ్వు)

'వెధకబుర్లుచెప్పక త్వరగా చేయ్'

'ఇప్పుడేంలేటయింది.'

'ఎనిమిదేగా'

'బడి ఎన్నిఘంటలక్కు'

'రోజూచెప్పాలా'

'అయినా ఒకమారు చెప్పదలచుకొందయుంది.'

'పదింటికి.'

సరే కాఫీతాగండిఅంది. చిరునవ్వు మొలకలెత్తోంది యిందిరసుందరాననంమీద. చిరుమొలకల కరము తెలియక విసవిసలాడుతున్నాడు మోహనరావు. కోపం ఎక్కువగావచ్చింది. ఎందుకువచ్చిందో అతనికే తెలియదు. పది కావచ్చింది. మోహనుడు 'ఇందిరా! యీవాళ తిండీపెట్టదలచుకోలేదూ?' అన్నాడు భీకరంగా. కాని ప్రేమాప్రవాహం చిన్నిపుంతయి పోతున్నాది. ఆసంగతి యిందిరకు తెలుసు. ఇంకా మొగము చిరునవ్వులతో నిండుతోంది. మోహనునికి కోపం నిముషనిముషానికి ఎక్కువౌతోంది. ఇంతట్లో పదికూడాఅయింది. మోహనరావు ఒకటిరెండుచేస్తూ స్నానంచేసి భోజనానికివచ్చేడు.

'లోకువైపోతున్నాను కదా?' అని ప్రభావం చూపించడానికి ప్రారంభించేడు. కూర విసిరేయడం చారు పారబోయడం యీలాంటి క్రూరకృత్యాలు జరిగించాడు. తనచాకిరికి రాణింపులేదని యిందిర విచారిస్తోంది. కోమలమయినమనస్సు క్రుంగిపోతోంది. చివరికి చిలిచిలికి గాలివానయింది. కోపంతో సరిగా భోంచేయక బళ్లోకివెళ్లేడు. ఆలస్యంఅవడంచేత లేటు మార్కు Latemark చేసేడు. ఏదోబళ్లో చెప్పేడు గాని అతనికి పాలుపోటంలేదు. అకారణవైరం. మాటల సట్టింపువైరంగాని మనస్సులోవైరంకాదు.

ఒంటిగంటయింది. మోహనుడు యింటికివచ్చి తలుపు కొట్టేడు. కాని ఏమనుకున్నాడో గాని గిర్రునతిరిగి హోటలుకువెళ్లి కాఫీనిసేవించి, పాఠశాలకు బయలుదేరేడు.

పాపం యిందిర విచారిస్తోంది. ఆలోచనలు పుట్టుతున్నాయి. "నేనుమాత్రం మనిషినిగానూ

నే నేమన్నానని యింతకోపం? ఆయనకే యింత కోపంవుంటే నాకుమాత్రంవుండదూ? ఆయన అర్థాంగినికానూ? యింటికివచ్చి తలుపుకొట్టి కాఫీతాగకుండావెళ్లేరు? పోనీ? వెళ్లనీ? ఈపూటకురారు. రేపూరారూ? అదీచూస్తాను.' అనుకుంది. అమాయకురాలు. అంత నవీననాగరికత ఎరుగదు. పల్లెటూరిబిడ్డ, పట్నవాసం కాపురంచేస్తోంది.

వాలుగయింది. బడివదలిపెట్టగానె గోదావరివైపుకి కారువెళ్లేడు. చల్లనిపిల్లగాలులు లాతనిమనస్సుని నిర్మలంగాచేసాయి. మనస్సులో భార్యపైనికోపం. కోపంతో ప్రేమా ఎక్కువౌతోంది. కాని నటించడం మానితే లోకువౌతానేమోయని భయం. ఇంటికి వచ్చేడు.

ఇందిర ఆయనభోజనానికివస్తారా, రారా, అని ఎదురుచూస్తోంది. గడియారంవైపు చూచింది. రెండు ముల్లూ ఎనిమిదిమీదున్నాయి. 'పిలుస్తాను. ఏమంటారోచూస్తాను' అనుకుంది. ఆతడున్నగదిని ప్రవేశించి మెల్లగా మృదుమధురస్వరంతో "ఎవరికుండవు తప్పులు. మనుష్యులకు ఉండకపోతే మానులకుంటాయా? ఎనిమిదౌతోంది. భోజనానికి దయచేస్తే బాగుంటుంది."

'నాకింకా ఆకల్లేదు.'

'కోపంచేతా? ఎందుకీకోపం?'

'సరదాకి! వెళ్లు'

'భోజనంమాట'

'ఆకలివేస్తే తినచ్చు'

'ఎవరు'

'ఆకలివేసినవారు.'

'మీకులేదా?'

'నాకు లే దాకలి'

'నాకుమాత్రం వేస్తుందేమిటి?'

'వెళ్లమంటే తెలియడంలేదూ? నేనురాను. నీవు భోజనం పెట్టక్కరలేదు.'

'ఎందుచేత?'

'నీగుణాల్నిబట్టి'

'మంచిగుణాలున్న అమ్మాయినే పెండ్లిచేసుకోలేకపోయారు.' అంటూ విసవిసనడిచి వెళ్లిపోయింది.

వంటింట్లోకివెళ్లి తనకు కావలసిందేదో భుజించి పడకటిల్లు చేరింది. నేలమీద చాపవేసుకు పడుకొంది విచారిస్తూ. ఇంతలో మోహనుడు హోటల్లో భోంచేసి, కూనిరాగాలతో, భావగీతాలతో దోమతెరమంచం మీద ప్రవేశించేడు. కాని నిద్దరపట్టదు. సిగరెట్టు వెలిగించేడు పూర్తిగాపీల్చి పారేశేడు. ఇంకా నిద్దరపట్టదు.

ఆరుబయట వెన్నెల్లోతిరిగివస్తే నిద్దరపడుతుందేమోఅని పెరటిలోనికి వెళ్లేడు. అది పున్నమరాత్రి. పండువెన్నెల పుచ్చపువ్వల్లా కాస్తోంది. చంద్రుని వంకచూచేడు. 'యిలాంటి చల్లనిరాత్రి ప్రణయకలహాలతో వ్యర్థపుచ్చుతున్నావా' యని వెక్కిరిస్తున్నట్టు కనిపించాడు. ఇంతట్లో 'జోరులేనిపక్షులమయిన మావిధంగానైనా అన్యోన్యంగావుండకూడదూ?' అని బుద్ధిచెప్పుతోన్నట్టు రెండుపిట్ట లాకచెట్టుపైనుండి చటుక్కన ఎగిరిపోయాయి. మోహను డేమనుకున్నాడో గాని వెంటనేవచ్చి పరుపుమీదచేరేడు.

ఇందిర విచారిస్తోంది, పూర్వపు ముచ్చట్లన్నీ జ్ఞాపకానికితెచ్చుకుంటూ. వేడికన్నీళ్లు నునుచెక్కులనుండి వక్షస్థలాన్నిచేరి, కట్టుకున్న పొత్తూరుచలవ ఖద్దరు చీరెను పట్టురవికెను తడిచేస్తున్నాయి. పాపం! ఆ సోదరీమణి అవస్థ వర్ణించడంకంటె అల్లాంటి భర్తలతో కాపురంచేస్తూన్న మహిళామణులకే విడిచిపెట్టితిని.

ఇందిరనోటినుండి అప్రయత్నంగా "లతలకు, లలితలకు తగినఆశ్రయము లభింపకున్న శోభించుట దుస్తరముగదా?" ఆమాటలు గంభీరభావంతో వెలువడ్డాయి. మోహను డేమనుకున్నాడో గాని చటాలున మంచం దిగి యిందిర కరకమలములను పట్టుకొని "ఇందిరా! నిన్నిన్నరోజున చాలాబాధపెట్టితిని, దురహంకారంచేత. నన్ననుగ్రహించి నా తప్పులు మరిచిపో. గృహలక్ష్మి క్షమించు" అన్నాడు పరసవ చోగుంభనతో.

ఇద్దరూ పాన్పుపైచేరారు? ఇద్దరి మనస్సులూ నిర్మలంగా పవిత్రంగ ఉన్నాయి. మోహనునిచేతు లాతనిగృహలక్ష్మి ముంగురులు సవరించుటకు సిద్ధపడ్డాయి. పెదవులుపెదవులకై వెదుకొంటున్నాయి. తక్కింది మనకెందుకు.

శారదా సుందరీదేవి

ఆచంట లక్ష్మీనరసింహంగారు

శౌర్య పరాక్రమములచే, సాహసస్థైర్యములచే దేశములను జయించినవారిని లోకులు మహావీరులని పూజించుదు, వారినికాంచిన వీరమాతల చారిత్రవివరములను వర్ణించుచున్నారు. కాని శాశ్వతములైన మతవిశ్వాసములను వెలయించి, జనుల నజ్ఞానాంధకారమునుండి వెడలించుటకు తోడ్పడినవారును, పైవారి కంటె నెన్నియో రెట్లు అధికులునునగు బుద్ధభగవానుడు, ఏసునాథుడు, శంకరుడు, చైతన్యుడు, శ్రీరామ కృష్ణపరమహంస, వివేకానందస్వాములవంటి మతకర్తలను ప్రసవించిన నారీమతల్లుల యుదంతములను ప్రస్తావించుటలేదు. ఇందులకై కృషిసల్పుట యెంతయు నవసరము. ఇట, పాశ్చాత్య వ్యామోహము దేశమునలుగడల నావరించి, మతమును, జాతీయ జీవనమును, విధ్వంసముచేయు కాలమున నవతరించి బ్రహ్మసమాజమతమును స్థాపించిన కేశవచంద్రసేనుని మాతృదేవి చారిత్రము నుల్లేఖించుచున్నాను.

ఈయమ 1819 సంవత్సరమున, వంగదేశమున, హుగ్లీజిల్లాయందు, త్రివేణియను గ్రామమున జన్మించెను. ఈమె జనకుడగు గౌరీహరదాసు శైవమతస్థుడు. ఉత్తముడగు వైద్యుడనియు, కరుణాళువనియు పేరుగాంచెను. శారదాసుందరీదేవి బాల్యమున హెచ్చుగా చదువునేర్చియుండలేదు. కొలదిగా వ్రాయను, చదువనుమాత్రమే యభ్యసించెను. కాని మతవిషయికములగు పెక్కుగేయములను, గ్రంథములను యీమెకంఠత వల్లించుచుండెడిది.

ఈమె మనుమరాలి భర్తయగు క్షేత్రగిరిగారు ప్రచురించిన యీమె స్వీయచరిత్రమునుబట్టి, యీమె రూపసియనియు, బాల్యమునుండియు, కల్లకపట మెరుంగని నిర్మలాంతఃకరణ యనియు తెలియుచున్నది.

ఏక గ్రామస్థులును, శ్రీమంతులును నగు దివాన్ రాధా కమలసేనుగారు యీమెను తమ కుమారుడు పెయారీ మోహనునకు ధర్మపత్నిగా జేసికొనిరి. అప్పటి కీమె వయస్సు 9 సంవత్సరములు మాత్రమే. ఈమె 10 వ ఏటనే అత్తవారిల్లు బ్రవేశించెను.

హిందూ సాంప్రదాయ సిద్ధమైన యవిభక్తకుటుంబమున బెరిగి, గృహమునకు సర్వాధికారిణియగు నత్తగారియొక్కయు, నాడుబిడ్డలయొక్కయు, యింకను యింటగల వృద్ధవితంతువులయొక్కయు, నదుపున నీమె యౌవనముగడపెను. తాత్కాలికముగ నీ శిక్షణము కష్టభాజనమే యయ్యు,

నీమె కత్యంత సహనమును, గరిపి భావి జీవితమునకు సహకారియయ్యెను.

ఈమె మామగారగు రాధా కమలసేనుత్తమ శ్రీ వైష్ణవుడు. భోగభాగ్యసంపన్నుడైనను, గృహమునందు కేవల విరాగియై సంచరించుచుండెను. పరమ సుశీలయు, వినయవతియునగు, శారదా సుందరీదేవి నీయన మిగుల గారవించుచు, నామెకు భక్తి ప్రపత్తులను గరపి, గురుడై, ఐహిక భోగములకంటె, నాత్మోద్ధరణమునకు పరమాత్ముని శరణొందుమని యుద్బోధింపుచుండెను. యీయన 1844 సంవత్సరమున స్వర్గస్థుడయ్యెను.

ఈయన ఐహిక భోగములకు విస్తారము నోచుకొనలేరు. ఈమెకు ముప్పదవ వత్సరమున భర్త మరణించెను. అప్పటికీమెకు మూవురు కుమార్తెలును, ముగ్గురు కుమారులును కలరు. బ్రహ్మసమాజ స్థాపనాచార్యుడగు కేశవచంద్రు డీమె రెండవ కుమారుడు.

వితంతువుగానుండి యీమె సహనముతో పెక్కుకష్టముల ననుభవించుచున్నను, దినదినాభివృద్ధి నందుచున్న సంతానమునుగాంచి యూరట నొందుచుండెను. కేశవచంద్రుడు బాల్యమునుండియు మిక్కిలి మేధాశాలియై, కళాశాలయందు తోడివిద్యార్థులకన్న మిన్నయై, భావిజీవిత వికాసచిహ్నముల నగుపరచుటను గాంచి యీయమ ఆనందమును వెలిబుచ్చుచు, పరాత్పరునకు ధన్యవాదముల నర్పించుచుండెను. కేశవచంద్రుడు విద్యార్జనముతో బాటు, శీలము నలవరచుకొనుచుండెను.

ఈయన వైష్ణవసాంప్రదాయము ప్రకారము, చక్రాంకితముల నొనర్చుకొనుటకు తల్లియెదుట నయిష్టమును వెలిబుచ్చెను. ఆ మతవిధి జరుగుదినమున యిల్లు వెడలిపోయెను. ఈ యుదంతమును గురించి శారదా సుందరీదేవి, తన స్వీయచరిత్రము నందిట్లు వ్రాసియుండెను. "మతవిధి జరుగు దినము సమీపించెను. నా బిడ్డడగు, కేశవచంద్రునితో బాటు నా బావబిడ్డలగు జోగేంద్రుడు, మోహినీంద్రులకును, చక్రాంకితము లొనర్చ నిశ్చయింపబడెను. విశేష ప్రయత్నము లొనర్చబడెను. గురుదేవుడు మాయిల్లుచేరెను. పుణ్యదినము తెలవారెను. కాని కేశవు డెచటను కాన్పించలేదు. అతడు మిత్రుడగు దేవేంద్రనాథుని శరణు జొచ్చెను వాడు క్రైస్తవమతమును స్వీకరించబోయి యుండునని, నాటిదినమంతయు నేను ఆహారపానీయములు ముట్టలేదు. రాత్రి ప్రొద్దుపోయిన పిమ్మట నాకుమారుడు యిల్లుచేరి, నా స్థితిని చూచి నిశ్చేష్టుడయ్యెను. అతడు నెమ్మదిగా నన్నుసమీపించి నా చేతియందొక పుస్తకమును, ఒక కాగితమునుంచి వెడలిపోయెను. చదివి చూడగా నా కాగితమునం దిట్లుండెను.

"కస్త్వం వా? కుత ఆయాత?
కోమే తాత? కామే పుత్రే?
మాయామయమఖిలం హిత్వా"

(నీ వెవరు ? ఎందుకువచ్చితివి ? తండ్రి ఎవరు ? పుత్రుడెవరు ? ఇదంతయు మాయ యని యెరుగుము.)

ఈ శ్లోకమును చదువగానే నాభావములు మారెను. నేను వెంటనే లేచి గురుదేవునియొద్దకు పోయి ఆ శ్లోకమును చూచితిని. ఆయనదానిని చదివి "అమ్మా? యిదియే నీకుమారుని మతము. చూచు చుండగా కొలది కాలములో నతడు త్వరలో మహా ప్రబుద్ధుడు కాగలడు. వేల కొలది మంది యాతని నాశ్రయించగలరు. నీకు విచారమక్కరలే"దని పలికెను. ఈ మాటలను విన్నపిదప నాకు ఆశ్వాసము కలిగెను."

ఈమె హిందూవిధుల ప్రకారము సంతత వ్రత పరాయణయు, విరాగియునయ్యు సంకుచిత స్వభావకాదు. ఆమెభావములు విశాలములై, తనకుమారుని విశ్వాసములను ప్రోత్సహించదగినవై యుండెను. తనకుమారుడు బ్రహ్మసమాజమును వరించినపుడె తనస్థితి నామె యిటుల వర్ణించెను. "వాని మతాంతరమప్పుడు నేను పడినబాధ లిన్ని యన్ని కాదు. అనుదినమును దూషణపరంపరలుమీద పడుచుండెను. నా బావగారగు హరి మోహనబాబు, నాకుమారుని, విపరీత స్వతంత్ర భావములకు వానిని దండింపనైతి నని, నన్ను దినదినమును శూలనాడుచుండెను. కన్నీళ్లధారలు కురిపించుచుండెను. అప్పుడు నాకు, మావాడు నిజముగా తప్పు చేయుచున్నాడేమో ననిపించెడిది. కాని యిప్పుడు నాభ్రమ తొలగినది."

మరొకసారి యీామె తనమనోధైర్యమును వెల్లడించెను. కేశవచంద్రుడు, తన బంధువులెల్లరకును, అయిష్టమని ఎరిగియు, తన జ్యేష్ఠపుత్రుని జాతకర్మను బ్రహ్మసమాజ విధులప్రకారము స్వగృహమున జరుప తీర్మానించెను. 1863 సంవత్సరము జనవరి 11 వ తేదీని యీా పుణ్యకర్మ జరిగెను. వాద్యములు మహాధ్వనితో ప్రారంభము కాగానే, కేశవచంద్రుని బంధువులు, యిదివరకువలె, ఆయనను యిలువెడలగొట్ట శక్తిలేక, ఆదృశ్యమును చూచి భరించలేక, స్త్రీలు, బిడ్డలు, నవుకర్లు వస్తువాహనములతో యిల్లువదలిపెట్టి పోయిరి. ఈ సమయమున ఒక్క కేశవచంద్రుని మాతృదేవి మాత్రమే యాతని బాయకుండెను. గృహయజమానిపై నాధారపడిన వితంతువయ్యు, నీమె నైతికముగా తనకుమారుడు న్యాయపక్షమున నున్నాడని ధృఢముగా విశ్వసించుటచేతనే, ప్రపంచమంతయు విడచినను, తానుమాత్రను కుమారుని విడువలేదు.

శాంతి, సామరస్యములే యీామెమతమై యుండెను. ఈమె మూఢాచారముల నెన్నడును ఆమోదించలేదు. పరులదుఃఖమును బాధలనుచూచి కరుణామయియగు నీమెహృదయము ద్రవించెడిది. ఎంత దుర్బలగానున్నప్పుడైనను, యీామెవ్యాధిగ్రస్తుల కుపచారముచేసెడిది. ధనాఢ్యగాకున్నను, యీామె పేదలకు శక్తికొలది తోడ్పడుచుండెను. తారయను పరిచారిక కీమె విస్తా

ము తోడ్పడి, యామెను తనతో తీర్థయాత్రలకు తీసికొనిపోవుచుండెను. వితర్కమెరుగని యామె దాతృత్వమును పూర్వాచార పరాయణులును, బ్రహ్మసామాజికులును కూడ సమముగానే యాశించుచుండిరి.

కుటుంబవిభాగములం దీమెకు భర్త వీలునామా ప్రకారం రావలసిన రు. 15000 ల రొక్కమును రాబట్టుకొనుటకు, బావగారి మీద దావా వేయవలసినదిగా మిత్రు లీమెకు సలహాయీయగా, నీమె తిరస్కరించెను. ఇందునుగురించి తన స్వీయచరిత్రమునం దీమె యిటుల వ్రాసియుండెను. "కోర్టు వ్యవహారము లెట్టివో నేనెరుగను. నేను దావాచేయ నిరాకరించుటచేతనే, నాపాలు భాగమును గోల్పోయితిని. ధనము పూజనీయులైన నా బావగారిని జైలునకుపంపి, హింసించి, సాధించదగినంత వాంఛనీయము కాదని నిశ్చయించితిని." ఇట్టి నిశ్చయము భర్తను గోల్పోయిన యువతికి కలుగుటెంత కష్టమో మనము సులభముగా నూహించవచ్చును. కుటుంబ పరిస్థితులు తారుమారైనప్పుడు సైతమీమె తననిశ్చయమునకు విచారము చూపలేదు.

ఈమె తన దీర్ఘ జీవితమును, హిందూ వితంతువుల భాగధేయమగు నిరంతరసేవా పరాయణతతో గడపెను. సుఖములు పైబడినప్పుడేమి యుబ్బి తబ్బిబ్బు కాలేదు. బాధలు, వియోగములు, దుఃఖపరంపరలు అలముకొన్నప్పుడు క్రుంగిపోలేదు. ఈమె జీవితకాలముననే, యీమె సంతానమందరును, పెక్కండ్రు మనుమలును మరణించిరి. దైవేచ్ఛయందు పూర్ణవిశ్వాసముంచిన, యీ ధీరస్వాంత వ్యర్థముగా వాపోవలేదు.

వృద్ధురాలై, పరలోక గమనోన్ముఖయై యున్న సమయము నీమె తనయనుభవముల నిట్లు వ్రాసెను. "సువిశాలమైన, నాకుటుంబమున, సుఖదుఃఖములు అవినాభావములైన, నిత్యసంఘటనలైనవి. భగవానుడు నాకు కేవల సుఖముగాని, కేవలదుఃఖముగాని ఎన్నడును కలిగించలేదు. ఎల్లప్పుడును అవి రెండునుకలసియే వచ్చుచుండెను. అందువలన, నేను యీ ద్వందమునుండి విడిపించుకొని, యావలి తీరమును చేరితిని. నా కుటుంబమున నొకశాఖవారు నిలువ నీడయు, తిన తిండియులేక బాధపడుటయు, రెండవ పక్షమువారు మహారాజభోగములతో తులతూగుటయు, కాంచినను, నేను హర్ష, దైన్యవివశురాలను కాలేదు.

ఈ రెండును కరుణామయుడైన, ఈశ్వరకృపకు అర్థములని చేయుచున్న వుత్సవములే యని గుర్తెరిగి, ఒకకంటితో సుఖమును, మరొకకంటితో దుఃఖమును భరించి, ఆత్రముతో పరమపిత సాన్నిధ్యమున కెదురు చూచుచున్నాను."

మాతృదేవి యుద్బోధము, కేశవచంద్రుని యాద్యంతములందును తాండవించుచుండెను. ఆమె యాధర్మమును మానసమునం దుంచుకొనియే, యీయన

పాశ్చాత్యదేశములందు పెక్కుచోట్ల హిందూ గృహసౌన్నత్యమును గురించియు, హిందూ మాతలయొక్కయు గృహిణుల యొక్కయు నాధిక్యమును గురించియు నుపన్యసించియుండెను. ఈయమ ప్రోద్బలము ననే తన నూతనమతమున, పుత్తమ హిందూ సంస్కారములకు తా వాసంగెను. ఈయమ పాదతలమున గూర్చుండియే; యీ ప్రవక్త తన "నవసంహితను" రచించియుండెను. ఈయనచే సృష్టింపబడి, హిందూ విజ్ఞానాధి రాశియై, ప్రాక్పాశ్చాత్య జాతులనేక మొనర్చగలిగిన బ్రహ్మసమాజమున కీమె మాతృతయని చెప్ప నొప్పును.

ఈయమ సుదీర్ఘ జీవితమున మనకు విచిత్రసంఘటన లేమియు గోచరించవు. కాని జీవిత మంతటిలోను ఒకటి రెండు యుత్తమకార్యముల నొనర్చి ఘనత కెక్కిన వారికంటె, జీవితమంతయు సాధనరూప ముగా గడపినవారు హెచ్చుధన్యులేని, క్రియాపూర్వకమగు సుదోర్బధమున జీవిత మును గడపిన, యీయమ జీవితము పరమ ధన్యమని చెప్పవచ్చును.

ఈయమయందలి ప్రియవాదిత్వము, సహనము, శాంతము, ధార్మికత, ప్రపంచము నెడ విరాగము, అకుంఠితమైన ఈశ్వరవిశ్వా సము కేశవచంద్రునందు మూర్తీభవించి యుండెను. ఇంకను విశేషించిన యాయన శక్తులు దైవదత్తములే యైనను, శీలనిర్మా ణము పూర్తిగా యీయమదేయని యొప్పు కొనక తప్పదు. యీవిషయము నాయనయే యొప్పుకొనియుండెను.

కేశవచంద్రుడు అవసానకాలమున మిగుల యాతన ననుభవించుచుండ, నీయమ హృదయము వ్రేలునట్లు విలపించ "నాయనా? నీ యాతనకు నా ఘో పాపమే కారణము. దౌర్భాగ్యురాలనగ నా కడుపున జన్మించుటవల్లనే, పవిత్ర త్ముడవయ్యు నీ విట్లు బాధపడుచున్నా"వ యాక్రోశింప, మరణావస్థయందున్న కుమా రుడు "అయ్యో! ప్రియజననీ? అటుల కుము? నీవంటి యుత్తమశీలయగు మాత దేవి యెవనికి లభించగలదు? నేను నీగుణ పుంజములనే గదా, భగవదనుగ్రహము రాణింపజేసినది? నేను యీ ప్రపంచము నాదని చెప్పుకొనునదంతయు నీదే ముమ్మాటికి నీదే"యని జవాబిచ్చెను.

అంతిమకాలమున బల్కిన యీ సత్య చన్కనివాక్కులకంటె, నీయమ జీవితమ సార్థక్యమయ్యెనని యుద్ఘోషించుటకు వేర సాక్ష్యమేమి వలయును? ఈయమ ఋషి తుల్యజీవితమునే, ఆయన గ్రహించెన యిందునుబట్టియే గ్రహించవచ్చును.

ఈమె తన ఎనుబది ఎనిమిదవయేట (1907 సంవత్సరము) పరమపదమ నొందెను. ఈమె యస్తమించి చిరకాలమ గడచినను, యీమె జీవితము భారతసం తికి ఆదర్శమై వెలయుచున్నది. ఇట్ల యున్నతాశయ ప్రేరితలై, క్రియారూపిణు లైన, వీరమాతలు, పెక్కురు జన్మించి నప్పుడే, దేశము స్వాతంత్ర్య విరాజితమ కాగలదు.

శిశుశిక్షణము

బుర్రా వెంకటనాంచారయ్యగారు ఎం. ఏ.

పసిబిడ్డ అనుకరణము

ఇతరుల భావములనుగాని పనులనుగాని పోలు భావముల మనలో రేకెత్తించుట కార్యముల నాచరించుటయు ననుకరణమగును. తనకు మూలపురుషుఁడగు శాఖామృగమువలెనే మానవుడును అపారమగు ననుకరణశక్తిని బడసియుండెననుట అత్యుక్తి కానేరదు. వేషభాషలయందు, ఊహాపోహలయందు జాట్లు బొట్లులయందును మానవుడు తెలిసియో తెలియకనో పరిసరముల ననుసరించుచునే యున్నాడు. మానవుని యొక్కయు జంతుజాలముయొక్కయు నభివృద్ధి ముక్కాలుమువ్వీసము అనుకరణముపై నాధారపడియున్నది. పసిబిడ్డ ప్రప్రథమమున పెద్దల ననుకరించుటవలననే వృద్ధిదాయకమగు జీవనము నెరపగలుచున్నది. అనుకరణాభిలాష సాధారణముగా నాలుగు నెలలదైన తర్వాతనే శిశువునావరించును. శిశువు సాధారణముగా తన తల్లిదండ్రులవలననే యెక్కువగా ననుకరించును గనుక "అబ్బాయి; ఇది చేయుమది చేయకుమని" అనబెట్టుట నిరుపయోగము. బిడ్డలు సదభ్యాసముల నలవరచుకొనవలయునని పెనగులాడు పితరులుగూడ సదభ్యాసముల పుంజితులై యుండుటకు సర్వథా యత్నించుట కడుంగడు శ్రేయస్కరమని సుస్పష్టమగుచున్నది.

కడుపులో మాడునపుడు బిడ్డనోటిలో నేదియో తినుబండారమును పెట్టుకొనుట యనుకరణము కానేరదు. కాని తనకు బుభుక్ష లేనపుడును తనకు రుచింపనిపదార్థములను, ఇతరులు తినఁగాఁజూచి తానును మెక్కుటకు యత్నించుట తప్పక యనుకరణమగును. తాను క్రొత్తగావినిన ధ్వనిని మరల మరల జేయ యత్నించుటయు ననుకరణమే యగును. జంతువులన్ని కృత్యముల ననుకరింపఁజాలవు. కోకిల సహజమధురమగు మాతృగానమునే యనుకరింపగలదుగాని యితరరవముల ననుకరించెడిశక్తి దానియందు మృగ్యము. కాని బిడ్డఁడు తిర్యగాదులవలెనే గాక పరిసరముల నతికౌశల్యముతో ననుకరింపఁగలుగును. అట్టి శక్తియే అర్భకుఁడు వృద్ధికాముఁడని వేనోళ్లచాటుచున్నది.

అనుకరణము బుడుతనియందు ద్వైధర్మ్యము వహించుచున్నది. ఇది బిడ్డనికి మొదటి ఆరునెలలలోనే పరిచితమగును. ఆవలించుట నవ్వుట మొదలగు కార్యములనే ప్రత్యనుకరణమందుము. ఇతరులీ కార్యములొనర్చుట పరిశీలించి వానినిబిడ్డ అనుకరించును గనుక దీనికి ప్రత్యనుకరణమని నామకరణము జేసితిమి. అయత్నకృతానుకరణమును మొదటినాలుగు వత్సరములలోనే బిడ్డడారంభించును. బిడ్డ తనపరిసరములను పరిశీలించుజ్ఞానము నిపుడుబడయును. అట్టి అనుకరణమును నిర్హేతుకముగనే శిశువారంభించుచున్నాడు. అట్లొనర్చుటలో వాని కెట్టి యుద్దేశ్యమును లేదని స్పష్టముగా చెప్పవచ్చును. శిశువిపుడు కోడికూత రైలుమోత మొదలగు ధ్వనుల ననుకరించుటయందత్యుత్సాహము జూపును. నాటకీయానుకరణమును పిమ్మట మొదలిడును. దీనికి పై దానితో సంబంధము లేకపోలేదు. కాని యీ ఘట్టమున శిశువు తన భావపరంపరను బహుధావ్యక్తపరచ నిచ్ఛగించును. తాను వినినట్టియు చదివినట్టియు బిడ్డలగాని మానవులగాని తాను సాధారణముగా ననుకరింపఁజూచును. స్వేచ్ఛానుకరమునే అప్రేరితానుకరణమని పిలువవచ్చును. ఇట్టియెడ బాలు డన్యవస్తుప్రేరితుఁడైగాక లోలోన పొడసూపెడి తన కోర్కెలను కొనసాగించుటకై అనుకరించుటయే యిదియగును. ఇట్టితరి తాను

కొంతవఱకు భావనుగూడ నలవరచుకొనును. తనకు వచ్చిన బుడిబుడినుడులతో తనవాంఛలను వ్యక్తపరచును. ఇది శిశువృద్ధికి ముఖ్యావసరము. తనలో తాను నవ్వుకొనుట మొదలగు కృత్యములు యత్నకృతానుకరణజనితములగును. కాని తానితరులనవ్వించుట స్వేచ్ఛానుకరణమగును. ఆదర్శానుకరణమును గూడ బిడ్డకు వ్యర్థముగా నొనరించుటలేదు. ఇట్టి కృత్యము నాచరించుటకుముందు శిశువు, కొన్ని యాదర్శములనుగలిగి తత్సాధనకై పెనుగులాడుచు నట్టి యాదర్శములసాధించిన వారలవలెనే మెలఁగుటయే ఆదర్శసాధనానుకరణమగును. అయినప్పటికిని అనుకరణావైధర్మ్యమిదమిత్థమని చెప్పుటకు వీలుపడదు. దీనియంగము లొండొంటితో సంపృక్తము లగుటవలన నట్టి విభజన మొనరించుట దుస్సాధ్యమగుచున్నది.

ప్రత్యనుకరణము

ఏణ్ణర్థముపైఁబడువఱకును బిడ్డలు ప్రత్యనుకరణమును మాత్రమే యొనరింపగలుగుచుండిరి. పోనుపోను యిది తదితరభాగములతో మిశ్రితమైనను, మానవుని బొత్తిగా వీడిపోవుటలేదు. వానియందడగియే యుండును. బిడ్డలు దర్పణమువలెనే సర్వమును తమయందు ప్రతిబింబింపఁజేసెడి శక్తిగలవారనుట సువిదితమేగదా! నీవు వారల విషయమెట్లు మెలగెదవో నీయెడల వారు నట్టులనే మెలఁగెదరు. మానవుని వ్యక్తిత్వము, మనోభావములును, వానిమోము, కంఠధ్వని, వాని కృత్యములయందు సహితము పొడగట్టుచునే యుండును. దానిని బిడ్డడుగూడ పొడగట్టుశక్తిగలిగియేయున్నాడు. ఉదయమునందే యుపాధ్యాయుఁడు నిప్పులకుంపటివలె మోముపెట్టుకొనినచో బుడుతలును అట్టులనే చిఱ్ఱుబుస్సనుచుందురు. ఆతఁడు వారియెడ నాదరణ జూపినచో వారునూ అతని నాదరింతురు.

అయత్నకృతానుకరణము

ఇట్టిది సాధారణముగా సంవత్సరముపైఁబడిన బిడ్డలలో నంకురించును. ఇదియును మొదటిదియు సర్వదాసంపృక్తములే. ఇది సాధారణముగా కరచరణాద్యవయవ విక్షేపమువలనను ధ్వన్యనుకరణమువలనను గలుగుచున్నది. ఇట్టి అనుకరణము నిర్హేతుకమైనదని మనకిదివఱకే తెలియును. పసిబిడ్డలు సామాన్యముగా తమకు పరిచితములగు తిర్యగాదుల ననుకరింతురట. అందులకే కాబోలు, 1,2 సంవత్సరముల పిల్లవాఁడు "అంబా" అనుచు తానావు బుజ్జాయినని చెప్పి తల్లిదండ్రుల సంతోషపరవశులను జేయుట. బిడ్డలు తాము వినిన ధ్వనులను చూచిన సైగలను, ఈరీతిననుకరింతురు.

నాటకీయానుకరణము.

పైదానివలననే నాటకీయానుకరణమును బిడ్డడు, కమ్మచ్చులోనుండి బంగారుతీవెను కలాదుఁడులాగినట్టుల లాగును. ఇదేబిడ్డని అభివృద్ధియొక్క వైధర్మ్యమును తెలుపుచున్నది. ఇట్టియెడ నర్భకుఁడు తానువినిన కథలయొక్కగాని చూచినవస్తు ప్రపంచముయొక్కగాని ప్రేరణవలన తాను కొంతవఱకు మనఃకల్పనము మొదలిడుచున్నాడు. తనయిల్లు తగులపడునట్టుల భావించి యేడ్వసాగును. తనయాటవస్తువుల నెవ్వరో దొంగిలించినట్టుల తలంచి నిర్విణ్ణుఁడగును. అదియేగాక ఆంధ్రభాగవతమున బాలకృష్ణుఁడు 'గోపాలకుఁడనేను గోవులుమీరని' యుపన్యసించినట్టుల తాను కంచర వర్తకుఁడని, వైద్యుఁడని, ఉన్నతోద్యోగియని పెద్దవారితో చెప్పుకొనుచుండును. ఒకప్పుడు కొందరు పిల్లలు కుంకుమమ్మెడివారి చర్యనంతయు జాగరూకతతో పరికించి వారివలెనే రాతిమొరుము తెచ్చి పొట్లములఁ కట్టి అమ్ముటకు మొదలిడిరి. బిడ్డలు పరిసరములందే యే విషయముల క్షేత్రపర్వమగునట్టులగాంతురో వానినన్నిటిని తా ననుకరింపఁజూతురు. కనుక నే పితరులు సామాన్యకుటుంబమునకు చెందినవారలయ్యు తా మున్నతోద్యోగులకు తరుచుగా నిజగృహములం దాతిథ్యమొసంగి వారలు పదేపదే తమయింట్లకువచ్చునట్టుల జూచినచో వారిసంపర్కమువలన బిడ్డలట్టి యుద్యోగులననుకరింప మొదలిడుదురు. అట్టి అనుకరణ వాంఛయే వారిని పీడకుండునట్టుల జూచినచో

వారలున్నా పెరిగి పెద్దవారైనతర్వాత సున్నితోద్యోగములను బడయగలుగుదురు. పాఠశాలలయందుపాధ్యాయులును బాలురభావములు ప్రదిక్తములగునటులజూచి యుక్తాయుక్తముల నెఱింగి వారినిట్టి యనుకరణము నభ్యసింపఁజేసినచో తప్పక బాగుపడెదరు. నటనానుసక్తి బిడ్డనికి మూడవయేట నేగలిగి జీవితకాలమంతయు వానిని వీడుటలేదు. నాలుగు మొదలు ఐదుసంవత్సరములు వచ్చెడివఱకును బిడ్డనియందిది యుచ్ఛస్థితిని గాంచును. ఈకాలముననే బిడ్డ సాధారణముగా తనతో నొకసంగడిగాడో కొందఱు స్నేహితులో భాషించునటులభావించి తన నటనాకౌశలమునంతయు జూపఁ మొదలిడును. ఇట్టి అభ్యాసమే యేకపుత్రులకును గలుగుచున్నదని కృష్ణాపత్రికముఖమున నిదివఱకే వివరించియుంటిని.

స్వేచ్ఛానుకరణము.

ఇది శిశువునందు రెండవసంవత్సరముననో మూడవసంవత్సరముననో తలయెత్తుచున్నది. దీనిని పసిగందు యాదృచ్ఛికముగాగాక ఒకనిర్దిష్టోద్దేశ్యమును నెఱవేర్చుటకే యొనరించును. నాకిదికావలెనని యడుగుటకు శిశువు మాటలాడవలెనుగదా! అట్టివాక్యార్థవంతములుగానిచో తత్ప్రయోగము నిరర్థకమగునని యూహింపఁగలుగును ఈస్థితియందు — పెద్దలేవస్తువు నెటులనుచ్ఛరింతురో అటులనే యాతఁడు నుచ్ఛరింపయత్నించును. అట్టి యత్నమును జేయుటకై పరిసరముల నాతఁ డతిసమర్థతో ననుకరింపవలయును గదా! పెద్దవా రేకృత్యము నెటు లాచరించుచున్నారో శ్రద్ధతో పరిశీలించి అనగా ప్రత్యక్షనేత్రదర్శితమొనర్చుకొనియే బిడ్డసమర్థతో నద్దాని ననుకరింపఁగలఁడు. స్వేచ్ఛానుకరణము శిశుబోధ కెంతయో తోడ్పడును. అందులకే మాతాపితరులు తామెంత పనిని ముందు చేసిచూపినచో శిశువతి నిపుణతతో వారల ననుకరించుటయేగాక తత్కార్యాచరణమునం దెంతయో విజయమును గాంచుచున్నాడు. దీనినిబట్టి మన శ్రీరంగనీతులన్నియు నిష్ప్రయోజకములగునని సువ్యక్తమగుచున్నదిగదా! ఈరీతిగా కార్యాచరణమునం దాతని కభిరుచి గలిగించినచో తత్కార్యము సరిగాచేయలేదను నెపమున వారలను మనము శిక్షింప నవసరముండదు.

ఆదర్శసాధనానుకరణము.

ఇది పైయంగముల వికృతియేనని చెప్పవచ్చును. సాధారణముగా 3 మొదలు 4 వత్సరములు రాగానే బిడ్డ లిట్టిచిహ్నముల నగపరతురు. ఒకప్పు డొకబిడ్డఁడు తానే నాయనమ్మ కథలలోనో వినిన బుద్ధిమంతుఁడగు పిల్లవానిచర్య కచ్చెరువంది నాటగోలె తానును మేధావివలెనే మెలఁగఁజొచ్చెను. అయత్నకృతానుకరణము, బిడ్డని యాతఁడు జూచెడిదంతయు యుక్తాయుక్తవిచారణలేకయే అనుకరింపఁజేయును. కాని ఆదర్శసాధనానుకరణము మాత్రము తాను స్వేచ్ఛాదృష్టితో పరిశీలించి "భేష్"అని ఆదరించి మెచ్చుకొనిన కొంతమందివ్యక్తులను మాత్రమే అనుకరింపఁజేయును. ఈ అనుకరణము బిడ్డనికి 13 వత్సరములు వచ్చువఱకును ఉన్నదున్నట్లుజూచుటవలన వానికి మహత్తరమగు క్రమశిక్షగా పరిణమించుచున్నది. కాని బిడ్డనికి వ్యక్తతరాగానే తానుజూచి మెచ్చుకొనినప్రతివ్యక్తిని ననుకరింపక, తానట్టిలోకోత్తరుఁడైన మానవుని జీవితమునుండి కొన్నియాదర్శప్రాయములగు ఘట్టములనుమాత్రము మనమునందుంచుకొని వాని సాహాయ్యమున తనజీవితమున జీవితమునకు మార్గదర్శకములగు కొన్నినిబంధనలను నిర్మించుకొని సాధ్యమైనంతవఱకు వాని నాచరణయందు బెట్టనుంకించును— సత్యాన్వేషణపరులగు తల్లిదండ్రులు దీనియాథార్థ్యతను తెలిసికొని తమబిడ్డల భావిజీవితనిర్వహణమునందు దక్షులనుగా నొనరింతురని నా ఆశయము.

మంచిమార్గం

ద్విభాష్యం. వెంకటరమణయ్యగార

[విద్యావంతులైన యువతులు చాకచక్యముతో
గ్రామవాసులగు స్త్రీలమధ్య విద్యావ్యాప్తి జేయుటకు
ఈ వ్యాసమున ఒక చక్కనిమార్గము సూచింపబడినది.]

ఆవూరు పల్లెటూరవడంచేతనో అంత
వరకు ఏ పట్నవాసపుపిల్లల్నీ ఆ వూరువా
రెవరు చేసికోకపోవడంచేతనో సుశీల ఆవూరు
రాగానే చూసినవారంతా చోద్యపడ్డారన
డంలో ఆశ్చర్యమేమీలేదు. తప్పనిసరిగా
తనకొడుకు రామేశంపట్టుమీద సుశీలని
చేశాడుగాని నిజంలో చైనులుగార్కికూడా
ఇష్టంలేదు.

సుశీలవచ్చినదిలగాయితు ఇళ్లల్లో ఎన్ని
గుసగుసలు బయల్దేరాయో ఎవరు చెప్పగలరు.
రామేశంమాత్రం సుశీలమీద ఏవిధమైన
అనుమానంలేకుండా సంచరించడమేగాకుండా
తన కా పట్నవాసపుపిల్ల లభించినందులకు
మనసారాతోషిస్తున్నాడు. వచ్చినకొత్తలో
సుశీల ఆవూళ్లో ముత్తైదువలతో మాట్లాడు
తోంటే అసహ్యంగా చూచేవారుగాని
క్రమేపీ ఆ వినయము, సౌశీల్యము, సుగుణ
సంపత్తి, పరోపకారపారీణత చూసి ఆదరిం
చేవారు. కొన్నాళ్ళకు సుశీల కనిపెట్టిందే
మంటే పల్లెటూళ్లో ప్రజలు పోసుపోలుకబు
ర్లతో కాలక్షేపంచేస్తారనే విషయమొక్కటి.
ఏమంటే ఎన్నిమాట్లు వాళ్లుచెప్పుకున్నా

ఎవర్నిగురించో పనికిమాలినమాటలు. వా
ళ్లింట్లోపిల్లు వీళ్లింట్లోవాళ్లు నేరాలుఎంచుక
వడం, అత్తాకోడళ్ళ గొడవలు, మొగుడూ
పెళ్లాల గొడవలు తప్పితే మరేమీచెప్పుకో
వడం ఎప్పుడూ సుశీల వినలేదు. ఇలాం
ముసలివాళ్ళని వదలి తనయీడువాళ్ళతో
సహవాసం చేద్దామనూఅంటే గవ్వలు, గచ్చ
కాయలు ఆడుతూ కాలక్షేపంచెయ్యడంతప్ప
పుస్తకంమొహం చూసినవాళ్లెవళ్లూ ఆవిడకు
కనబడలేదు. ఎలాగేనా ఆవూరువాళ్ళను
బాగుచెయ్యాలని గట్టిగాఆలోచించిది. పురా
ణాలంటే గట్టి నమ్మకముంటుందిఅనేవిషయం
గ్రహించింది. ప్రస్తావనవిషయంలో అప్ప
డప్పుడు చదువుకోమనీ, దేశసేవచెయ్యమనీ
హెచ్చరించేది. ఈమాట లెలా తెలిశాయో
పెద్దాళ్లకందరకు తెలిసిపోయాయి వెంటనే
చదువున్న ఆడది ఈవూళ్లో ఉండకూడదు.
అన్నివిధాల మేము కట్టుదిట్టముచేస్తూంటే
యీరామేశం ఇన్నాళ్ళకి ముప్పుతెచ్చాడు
అని అంతాఅతన్ని దూచబట్టుకున్నారు. కాని
అతనొక్క చిరునవ్వునవ్వి ఊరుకున్నాడు.
అతనిలో ఏమీ చలనంగలగలేదు.

ఏదోఒక పర్వదినంవచ్చింది. మగాళ్లంతా
గోదావరి స్నానానికని వెళ్లిపోయారు. ఆడ
వాళ్లంతా ఇళ్లవద్దనే స్నానాలుచేసి ఉపవా
సాలుచేస్తూ వంట, పెంటలేకపోవడంచేత

కచోటజేరి లోకాభిరామాయణ కాలక్షేపం చేస్తూండగా సుశీల ప్రవేశించి "ఈ వేళ కూడా ఈ గొడవలెందుకండీ? పుణ్యమా? పురుషార్థమా? ఏపురాణమో చదువుకో కూడదా? అంది. ఆమాట అందరికీ నచ్చింది. 'చదివేవారలేరో' అని చల్లగా అన్నారెవరో. నాకు చేతనైనట్టు నేను చదువుతా వింటారా అంటూ భాగవతము పట్టుకువచ్చి మంచిరక్తిగా ఉండే రామనావతారము ప్రారంభించి పూర్తిచేసేసరికి ఆడవాళయాళము ఆశ్చర్యపోయి ఆయ్యో చనుప్రసంటే నయమగ్రా అన్నారు. ఆవేళనుండీ సుశీలకు కొంచెం అగ్రస్థానంవచ్చింది. ఇలాటి వృద్ధికావడానికి క్లబ్బుంటేమంచిదని సుశీల మాటు ఎవరితోనో అంది. వెంటనే మరొక ఆవిడలేచి "ఏమమ్రో చదువువద్దు సంధ్యవద్దు. ఇలాటి యంత్రాల్లో మనలని పడగొట్టి పట్నవాసం మాయచేద్దామని చూస్తోంది లేకపోతే అదేదో పెట్టుమాటుందేమిటి? అక్కడ అడ్డమైన మగాళ్ళతోను తిరుగుతారట, మంచిచెడ్డలులేవట, ఏవేవో ఆటలాడతారట, పేకాటలాడతారట, డబ్బెట్టి మీటింగులు చేస్తారుట. నారాయణ అనుకో కూడదు గాని మొగాడితో కాపురంచెయ్యొద్దంటారుట. ఇదెక్కడి గోలో కాస" అని ప్రారంభించింది. సుశీల చిన్న నవ్వునవ్వి' ఎవరు చెప్పారండి పిన్నిగారూ! మీకు అన్నీ ఉట్టివి. క్లబ్బు పెట్టినంతమాత్రాన కానివాళ్ళైపోతారా? వీళ్ళంతా చదువుకుంటానంటున్నారు గదా! పనీపాటలేకుండా ఉండే టైములో నేర్చుకుంటే తప్పేమీ లేదు. చూడండి కొన్నాళ్ళుపోయాక మీరేమంటారో. చెప్పుడు మాటలు చెడ్డవి" అని ఆవిణ్ణి శాంతింపజేసి పార్వతమ్మగారింటిముందు వాకాళీగా ఉంటుంది గనుక పన్నెండున్నరకంతా అచ్చట చేరుకోవడానికి రెండుగంటలకు వెళ్ళిపోడానికి ఆవేళనుంచే యేర్పాటుచేసికున్నారు. చదువు రానితన ఈడుపిల్లలకు చిన్నపిల్లలకు అక్షరాలు ప్రారంభించి చెపుతూండేది. ఒకరోజు పురాణము మరొకరోజు ముసలిముత్తైదువలచేత అనేక రకాల పురాణగాథలకు సంబంధించిన పాటలు పాడించేది. మంచి అభివృద్ధిలోనికి వస్తూంది కాని తనకోరిక ఇంకా నెరవేరడం లేదు. ఒకరోజున తానో చిన్న లెక్చరిచ్చి దేశాన్ని గురించి పూర్వమునకు ఇప్పటికీ ఉండే తేడాలు చెప్పి ప్రభుత్వాన్ని గురించి మాట్లాడి ప్రస్తుతపరిస్థితు లెలా తెలుస్తాయో చెపుతూ టూకీగా తనచేతులోనున్న పేపరులోని అంశాలు చదివేసరికి అంతా ఆనందంపొంది రోజూ అలాటిది తెమ్మన్నారు. ఆనాళ్ళు వెనకవేసుకున్న బాపతో, అడిగి తెచ్చుకున్న బాపతో చందాలు వసూలుచేసి, ఆంధ్ర పత్రిక వగైరాలు తెప్పించడం మంచిదని సలహా ఇచ్చింది కాని మొదట్లో ఎవరూ వప్పుకోలేదు.

కొన్నాళ్ళకు అప్పుల్లో ఎవరెవ రే యే పత్రికలు తెప్పించుతున్నారో అవన్నీ ఓ మాటుచూసి ఇచ్చేసే పద్ధతిని అచ్చటికి తెచ్చి చదివి వినిపించి తిరిగి వాళ్ల ఆడాళ్ల

ద్వారానే పంపేస్తూండేది. సుశీలయందు మంచి అభిమానం అప్పటితో ఆవూళ్లో ఆడాళ్లకు మగాళ్లకూకూడా ఏర్పడింది. పతివ్రతల కథలు, పతిభక్తినిగూర్చిన అంశాలు ముచ్చటించడంవల్లనో ఏమో స్త్రీలక్లబ్బుయందుండే చెడు అభిప్రాయం అంతామార్చుకున్నారు. ఇలా సమావేశాలు జరుగుతూన్నా ఆడాళ్లవల్ల మొగాళ్లకు ఏవిధమైన లోపము, సపర్యలలోగాని, సంచారంలోగాని కలగకపోవడం బహుజనాదరణీయంగా ఉంది. కాని సుశీల ఎప్పుడు పరపురుషులకంటబడ లేదు. కొన్నిరోజులు గడచినవెంటనే సుశీల వారు తెప్పించుకునే పత్రికలు సంఘంద్వారా తెప్పించితే డబ్బు తగ్గుతుందని వాళ్లందర్నీ ఒప్పించి తక్కువచందాకు ఆయాపత్రికలు తెప్పించింది. ఇప్పటికి అక్షరజ్ఞానమేకాకుండా పత్రికలుచదివేజ్ఞానం చాలామందికి అలవడింది. సుశీలకు కొంతతృప్తి కలిగింది.

మరోమాటు ప్రస్తావనలో గాంధినిగూర్చి మాట్లాడగానే మొహాలు చిట్లించుకున్నారు ఆడాళ్లు. కాని క్రమంగా ఆ దురభిప్రాయాన్ని తొలగించి కట్టుబట్టలనుగూర్చి మాట్లా తూ తీరికగాఉండేటప్పుడు చేసికోగల పనుల్ని చెప్పి తాను తననేర్పరితనము చూపించ డానికో రోజు ఏర్పరచి రాట్నముమీద నూలుతీసింది. తానుతీసిన నూలంతా ప్రద ర్శించింది. ఆమె మేధాశక్తికి నైపుణ్యాని అంతా సంతోషించారు. మరోవారంనాటి కల్లా ఇంటింటా రాట్నాలు వెలిశాయి. ఒక్కనిముషం ఏయింట్లోను వృథాపోవడం లేదు. ఈ సంగతులన్నీ రామేశం తెలుసు కుని గ్రామపునరోద్ధరణం ఇలా ఆడాళ్లపల్లె జరగాలిగాని నెత్తినోరు కొట్టుకు ఉపన్యా సాలు దంచినా లాభంలేదు. పల్లెల్లోను ఈవిధంగా స్త్రీలక్లబ్బు లుండాలనీ అను కుంటూ తనసంతోషాన్ని వెలిబుచ్చుతూ గాఢమైన ముద్దు సుశీలకు బహుమతి చేశాడు. సుశీల ఇంతవృద్ధిలోనికి తీసికొని వచ్చిన క్లబ్బునకు కొన్నాళ్లనుంచి హాజరు కావడంలేదు. పుట్టింటివారు కావిడిచ్చి తీసు కుని వెళ్లారుట. మళ్లీ పిల్లాడితో హాజరు వొచ్చు. అప్పుడుజరిగే అభివృద్ధిమళ్లీ మాట.

ఋణదాత:—పోయినసంవత్సరంనుంచీ పక్షాన కొకమారు బిల్లు పంపిస్తూంటే? ఇంకా డబ్బు యివ్వకుండా—

ఋణస్థుడు:—నిజమే! మీరు బిల్లులు పంపించేది మానేసి వానికయే తపాలచార్జి నా అప్పుకు జమ్రవాను కుంటూవుంటే?

త్యాగము

జోగారావుగారు

తన వెనకతలుపు వేసుకుంటూ ప్రసాదరావు గది విడచి వెళ్లిపోయాడు. కుర్చీవదలి అతడు కిటికీదరి నించున్నాడు. చల్లని చంద్రకిరణములు గదిలో పడుతున్నాయి. అందంగా పెరిగిన సపోటాచెట్టు కొమ్మలు వొకటి రెండు కిటికీ క్రిందపార్శ్వమును రాపిడిచేస్తున్నాయి. భవనముముందు పందిరమీద విరియబూసిన మాలతీలత తావుల వెదజల్లుతూంది.

కాని అతడు అక్కడ నించున్నదివేర. ఆభవనం ఆవరలలోని వాకిట్లో వో మంచముమీద కమల పడుకొన్నుంది. కమల నాతడిదివరకు అనేకసార్లు చూచుచున్నాడు. ఆ మేడమీద నే లీలతో తీవ్రముగా వాదిస్తున్నపుడు ఆమె సౌందర్యమును చూచేడు. లీల హాస్యమునకు ఆమె అమాయిక హృదయము పుష్పంగ 'పకపక' విరగబడి నవ్వినపుడు ఆమె చక్కదనమును పరికించేడు. తన నికృష్ట జీవితమును స్నేహితురాలితో ముచ్చటించుచు చెక్కిళ్లవెంబడి నీరుగార్చిన అప్పటి ఆమె దీనవదనమును చూచేడు. నేడు వెన్నెట్లో నిశ్చింతగా ప్రపంచమును మరచి నిద్రించుచున్న ఆమెను నిదానిస్తూన్నాడు. తదేకంగా చూస్తున్నాడు. అదేపనిగా చూస్తున్నాడు. కాని అతనికి తనివితీరలేదు. సన్నంగా పొడుగా తెల్లగా... నిజానికి కమల అందమైన అమ్మాయి. త్రాచుపాములాటి పొడుగాటిజడ, పెదిమలమీద చిరస్థాయిగ ముద్రింపబడిన చిన్నినవ్వు, ఆమె అవయవసౌష్ఠవము, చూపుల సౌజన్యము, పలుకుల మాధుర్యము—వీటికి పట్టుబడి వాడతఁడు. 'నీవు చాలా అందంగావుంటావు' అని రోజుకు పదిసార్లైనా చెపుతూంటాడతఁడు. ఆమెవిని ఆలోచనాపూర్వకంగా వూరుకుంటుంది. ఆమె యేమనుకుందో అతనికి యెల్లా తెలుస్తుంది?

నాటివుదయమే కమల వొంటరిగా మేడపైకి రావటం. అప్పటివారి సంభాషణ అతడు మరవలా. అతని 'డయిరీ' నాడు చేసుకున్న పుణ్యమది.

"నీవు యెంతో అందంగావున్నావు"

"...........”

"నేనలా చెపుతూన్నపుడు నీవు నన్నెందుకు అభినందించవు?"

"మీరు నన్ను యెగతాళిచేస్తున్నారు."

"ఎందుకు నువ్వల్లా అనుకున్నావు?"

"నేను నిజంగా అంత అందంగా లేను."

"ఎవరిఅందం వారు చెవుకుంటూ తెలిఁటి లేకపోతే."

"మీ మాటలయందు నిజమున్నదని మీరు నమ్మకంగా చెప్పగలరా?"

"నా అంతరాత్మ ప్రబోధించినది. నే నన్నాను. అది నిజముకాక అసత్యమెలాగవుతుంది?"

ఆమెమనసులోని సంక్షోభము నాతడుగుర్తించేడు.

"మీరు నా అందంవిషయమై యేమీఅనవద్దు."

ఆమెవెళ్లిపోబోయింది.

అతడామెచేతిని పట్టుకున్నాడు.

"నీవు అందంగావున్నావు. అందంగావున్నావన్నాను. నీవు కురూపివైతే అందంగా లేవని చెప్పేవుందును."

"అలా చెపుతారా?"

"తప్పకుండా."

"నా అందమువిషయమై మీకెందుకు?"

"కమలా! నీకింకా తెలవలా, నిన్ను నేను ప్రేమిస్తున్నాను."

ఆమె శూన్యంగా చూస్తూంది తోటకేసి.

"నన్ను వదిలేండి."

అతడు వదిలేడు.

ఆమె మెల్లగా మెట్లుదిగిపోయింది.

అట్టి కమల తన కెదురుగావుండెపుడు. అతనికి నిద్ర రాలేదు. ఆ విశాలనేత్రములు రెండు ఆ ప్రేమమూర్తి కేసి నిదానిస్తున్నాయి.

ఊళ్లో గడియారం పదకొండు కొట్టినది. గదిలో మేజామీదున్న వాచీకేసి అతడు చూచేడు. ద్వారము చెంత లీలావతి నించునుంది. అతడు చలించేడు.

"కాంతం! ఇంకా నిద్రరాలేదా?"

"లీలా! నీవింత రాత్రివరకు మేలుకున్నావేమి?"

"నాన్నగారు 'ప్రెయిము' కు వెళుతున్నారు. అందుచేత మెలకువ వచ్చింది."

"ఇంతవరకు ఆయనతో మాట్లాడుతున్నా. అందుచేత మేలుకొనివున్నాను."

లీల ఆమె వెనక తలుపువేసుకుంటూ గదివదలి వెళ్లిపోయింది.

2

లీలావతి గదివిడిచి వెళ్లిపోయినతర్వాత లక్ష్మీకాంతం పరుపుమీద పడుకున్నాడు.

ఆమె తనతో యింకా యేమేమో మాట్లాడుతుందనుకున్నాడు లక్ష్మీకాంతం. కాని లీల వెంటనే వెళ్లిపోయింది. ఆమె తన నడతను అనుమానించిందేమో అనుకున్నాడు. లీలతో సంభాషణ అంటే అతనికి యెంతో సరదా. లీలావతి అతనికి మేనమామకూతురు. ఆమెకు పదిహేనుయేళ్లు వచ్చేయి. కాని ప్రసాదరావు ఆమెకింకా వివాహము చెయ్యలేదు. లీల ఫోర్తుఫారమ్ చదువుతూంది. ఆక్లాసులోనే కమల ఆమెకు సహాధ్యాయిని. లీలాకమలలు వొకే యం.ఏ. ని 'ట్యూటరు'గా వేసుకున్నారు. ఆతడే లక్ష్మీకాంతం మొదట్లో లీల నాతడు వరించేడు. ఆమెను వివాహము చేసుకొనుట కాతడు నిశ్చయించాడు. కాని అతనికి కమలతో పరిచయమయింది. ఆమె బ్రతుకు తెలివును తెలుసుకొంటూన్న కొలదీ అతని కామెపై జాలి కలిగింది. ఆమె అతని హృదయము నాకర్షించింది. లక్ష్మీకాంతం చలించేడు. కమలని తన యెదుట పడవద్దని లీలతో అనేకసార్లు చెప్పేడు. కాని లీలావతి అట్టి ప్రయత్నంచెయ్యలా. కాంతం యేమి చెయ్యగలడు. ప్రకృతి స్వభావ సిద్ధమగు మానవ దౌర్బల్యమునకు లొంగిపోకూడదు. కమలను ప్రేమిస్తున్నానని నాటి హృదయమే ఆమెకు తెలియజేస్పేడు. లీల నాతడు బహిష్కరించగలడా?

ఇట్టి విషమస్థితిలో అతనికి ఆలోచనచెప్పేవాళ్లు కూడా యెవరూలేరు. జ్ఞానమువచ్చిన దగ్గరనుంచీ అతడు మేనమామదగ్గరనే వున్నాడు. కన్నకుమారుని వలె గన్నువారుచూచి విద్య చెప్పించారు. అట్టివారికి ద్రోహం తలపెట్టడమెలా? లక్ష్మీనరసమ్మ లీలని తనకిచ్చి వివాహం చెయ్యటానికి నిశ్చయించుకుందని అతనికి తెలుసు. ఆవిషయం గురించే ప్రసాదరావతనితో యింతవరకు ముచ్చటించినది. లక్ష్మీనరసమ్మ కాంతంతో లీలపెళ్లి విషయమై మాట్లాడమని భర్తను ప్రోత్సాహించిందానాడు. కాంతంకంటె మంచి వరుడు తమ అమ్మాయికి దొరకదని ఆదంపతుల తలంపు. కాంతం ప్రసాదరావుకి యేంచెప్పగలడు. అతని హృదయ సంక్షోభమును యెవరు గుర్తించగలరు. లక్ష్మీకాంతం నిశ్చయంగా లీలావతిని ప్రేమించాడు. కాని కమల అతని దృష్టిపథంలో బడింది. ఆతడు ఆలోచించాడు. కాని ఆలోచన తెగలేదు. 'లీల అభిప్రాయమును కనుక్కోండి' అని చక్కా తప్పించుకున్నాడు ఆనాటికి.

3

కమల లక్ష్మీకాంతాన్ని వరించిదని లీలావతికి తెలుసు. లీలకూడ కాంతాన్ని ప్రేమించింది. కాని

ఆమె సరళహృదయ. కాంతం కమలని ప్రేమించాలని ఆమె ప్రయత్నం. మొదట్లో ఆవిషయం కాంతానికి తెలియజేయాలనే ఆమె వుబలాటపడ్డాది. తన ప్రేమ నిరసించినందుకు అతడు పరిహసిస్తాడేమో అని ఆమెభయం. రానురాను లక్ష్మీకాంతం కమలను ప్రేమిస్తున్నట్లు ఆమె గ్రహించింది. కమలకూడ నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాదని అతనితో చెప్పాలని ఆమె అనుకుంది. మేరినానుండి వచ్చినతర్వాత నాటిరాత్రి ఆమె ఆట్టిప్రయత్నంలో వున్నపుడే ప్రసాదరావు కాంతం గదిలోకి వెళ్లటం ఆమెచూచింది. వారిసంభాషణ ఆమెవిన్నాది. తండ్రి తనవివాహవిషయమై తనతో ముచ్చటిస్తాడనుకుంది. వూరినుంచి తిరిగివచ్చి వారంఅయింది. కాని ప్రసాదరావాప్రశంస యేమీ తేలేదు. పోనీ తనేవెళ్లి నాకీవివాహ మిష్టములేదని చెప్పడానికి జంకిపోయింది. ఇంతే కీ కాంతాన్ని ఆమె గాఢంగాప్రేమించింది. లక్ష్మీకాంతం తన్ను వివాహమాడుట కిష్టపడితే ఆమెకుమాత్ర మెందు కయిష్టం.

అట్టి ఆలోచనల్తో ఆమె రాత్రి చాలవరకు మేలుకుంది. ఆమెకుగదిలో నిద్రపట్టలేదు. తలుపుతీసుకొని పైకివచ్చింది. ఆ వెన్నెలరేయిలో భవనమంతా ప్రశాంతంగావుంది ఆమె మెట్లదగ్గరకొచ్చింది. కాంతం గోడనానుకొని నించున్నాడు.

"నిద్రపట్టలేదా ?"

"లేదు."

"బుల్ బుల్ తీసుకురానా "

"వద్దు."

వారిద్దరూ మాట్లాడలేదు.

పదినిముసాలయింది.

"నీవు ప్రేమిస్తున్నావుకదూ ?"

"ఎవర్ని ?"

"నన్ను."

"అవును."

"కమలనో ?"

అతడు వూరుకున్నాడు.

"నీ వామెను ప్రేమిస్తున్నావు యీమధ్యనే. ఆమె నిన్ను చాలకాలమునుండి ప్రేమిస్తూంది."

"నిజమా ?"

"అవును."

"నీ కెలా తెలిసింది ?"

"ఆమెదే చెప్పింది."

"నే నామెను ప్రేమించలేను."

అతనిదైన్యం — ఆమెహృదయం చలించింది.

"ఏమి ?"

"లీల నాప్రణయదేవత."

"ఆమెదే కమలని ప్రేమించమని నిన్ను కోరింది."

అతడు ఆమె కేసిచూచేడు."

"నీవు కలగంటున్నావా ?"

"లేదు."

"అయిన నీవుచెప్పునది నిజమా ?"

"అవును."

"మామ మనవివాహమునకై ప్రయత్నించుచున్నాడు."

"అది మనవివాహమునకై కాదు."

"లీలా ! ఇది నీత్యాగమా !!

ఆ వెన్నెట్లో ఆమెమూర్తి తేజోవంతమైవుంది. ఆమె మారుపలుక లేదు.

౪

కమల అతణ్ణి ప్రేమిస్తున్నాదని లక్ష్మీకాంతంతో ఆనాటిరాత్రి చెప్పినదిమొదలు లీలావతికి మరోరకం ఆతృతపట్టుగున్నాది. ప్రసాదరావు తన వివాహ విషయమై యేమంటాడో అని ఆమెభయం. అతణ్ణి వప్పించినట్లైతే యింట్లో తనకు ప్రతికూలురుండరని ఆమెకుతెలుసు. అయితే లక్ష్మీకాంతానికి ఆమెనిచ్చి వివాహంచేదామని అతడు వుబలాటపడుతూన్నపుడు

'అదికాదు' అని చెప్పటానికి ఆమె సాహసించలేక పోయింది. తన్నిట్టి క్లిష్టపరిస్థితుల్లో పెట్టిన కమలపై గాని, కాంతంపైగాని ఆమెకు క్రోధంలేదు. వారి కలయికకై ఆమె ప్రయత్నం. అందుకే ఆమెకు ఆతృత.

* * *

తెల్లవారితే లీలావతివివాహం. కమలకుటీరము బాగా అలంకరింపబడ్డాది. తల్లితోకూడ కమల ఆనాడే తన స్నేహితురాలికడకు వెళ్లిపోవచ్చింది. ప్రసాదరావు వివాహమునకింతయు సిద్ధముచేసికొని మేడమీద వసారాలో 'news paper' చదువు తున్నాడు. వెనుకనుంచే లీల అతని శిరోజముల నిమిరినది.

"ఏవమ్మా యిల్లావచ్చేవు?"

"ఏమీలేదు."

ప్రక్కనున్న సోఫాలో ఆమెకూర్చుంది.

"నాన్నగారూ! లీల కిపుడే వివాహమువలదు."

"ఏమి?"

"కమల కాంతమునువరించింది."

"అయితే?"

"అతడామెకు ప్రేమభిక్ష పెట్టేడు."

ప్రసాదరావు నిశ్చలంగా వూరుకున్నాడు.

"నాన్నగారూ! కాంతం మీమాట జవదాటడు. కాని కమల నాతడు వివాహముచేసుకోటం నా యిష్టం. కమల కష్టజీవిని. నాకు పెండ్లికాదని మీకు భయమా? నాజీవితమును పాడుచేసుకుంటున్నా నను కోకండి. ఒకవేళ పాడుచేసుకొన్న కమలసుఖిస్తుంది. నా కంతేచాలును."

బొటనవ్రేలితో నేల రాస్తూ లీలావతి వూరుకుంది. అంతకంటె ఆమె యేమిచేస్తుంది. ప్రసాదరావు తీవ్రంగా ఆలోచించాడు. కాంతంవంటి భర్త లీలకి మళ్లాదొరకడని అతడనుకున్నాడు. కాని కమల నాతడు కన్నకూతురు మల్లేచూస్తూన్నాడు.

'లీలా! కాంతం కమలని వరించాడని నీకు తెలుసా?'

"తెలుసును. అతడామెను స్వీకరించుట కెట్టి ఆటంకము చెప్పడు."

"లీలా! రేపు కమలకేవివాహము."

తండ్రి నుదుటినిముద్దాడి లీల అప్పుడే లోనికి పరిగెత్తింది కాంతంతో చెప్పటానికి. మెట్టుమొదట ఆమెకుకనబడింది కమల.

"ఏ మాతొందర?"

"కాంతం యెక్కడున్నాడో తెలుసా?"

"వారిగదిలో."

"నీవుకూడరా నావెనక."

గదితలుపుత్రోసి యిద్దరూ లోనప్రవేశించేసరికి కాంతం ఆ కిటికీదగ్గరనించుని వున్నాడు.

"కమలకి పెళ్లి."

"వరుడు?"

అతడు వెనుదిరిగి ప్రశ్నించేడు.

"లక్ష్మీకాంతం."

"హాస్యమా?"

"కాదు. నాన్నగారి వాగ్దానము."

అతడు నమ్మలేదు.

కమల అంతకన్నా నమ్మలేదు.

కాని లీల యెందుకు అసత్యంచెపుతుంది. వారి చూపులు యేకమయేయి. అదిచూచి లీలావతి సంతుష్టిజెందింది. అచటనుండి ఆవలికిపోయింది.

"నీవు యెంత అందంగావున్నావు." ఆమెబుగ్గలు యెర్రబారినై. అతడు ముగ్ధుడయ్యేడు ఆమెనుచూచి.

ద్రౌపది వైదుష్యము

శ్రీమతి వెన్న అనంతరామమ్మ గారు

ద్యూతపరాయణుఁడగు ధర్మరాజు
సుయోధన ప్రేరితుఁడై శకునితో జూదము
నకుఁగడంగి సర్వస్వము నోటువడి చివరకుఁ
దమ్ములును తానునుగూడ దాసులై యిఁకఁ
బణ మొడ్డుటకు ధనములేమి బిక్క మొగ
ముతో దిక్కులు సూచుచుండ నతనింగాంచి
శకుని "ఇట్లేల నిన్నొడ్డితధిప నీకు నొండు
ధనముగలదు మఱది తెల్లు కమలాక్షి
పాంచాలకన్య నీకు ధనముగాదె"అన్నాఁడు.
ఇంకేమి ధర్మజున కామాటలమృత
పూరములైనవి. పెన్నిధిగన్న పేద చంద
మున నుప్పొంగి "అలయక వెండియుం
గడఁగి యక్షరతుండయి ద్రౌపదిన్,
మహోత్పలదళచారునేత్రం గులభామఁ
బణంబుగఁజేసి యొడ్డి సౌబల ఖలుచేత
నోటువడి పాండుసుతుం డుడిగెన్." ఇంత
టితో ధర్మపుత్రునాశ లడుగంటినవి.
సుయోధనునివాంఛ నెఱవేరినది. మాన
ధనుఁడగు సుయోధనుఁడు మయసభలోఁ
దన్నుగాంచి నవ్విన యా సతీలలామముపై
పగదీర్చికొనుట కదను చిక్కెఁగదాయని
యుబ్బి "వరవుళ్లఁగలసి తనయిలు బరువడిఁ
దుడుకువంగ గృష్ణఁబను చువగన్" ఆమెను
దోడ్తేర బ్రాతిగామి నంపినాఁడు "అవని
నాధుచేత నాజ్ఞాపితుండయి సూతనంద
నుండు ప్రాతిగామి పాండవాగ్రమహిషి
పాలికిఁజని భక్తివినతుఁడగుచు" సమా
చారమంతయుఁ బూసగ్రుచ్చినట్లు వచించి
నాఁడు. అయ్యదివినిన వెంటనే యామె
చకితయై నిశ్చేష్టయై "ఏయుగంబునందు
నెట్టి దుష్కృతపుండు భార్యనొడ్డియోటు
వడిన భర్తగలఁడె"అని చింతించి యెట్టకేలకు
దిట్ట తనమూని "మున్ను నన్నోటువడి మఱి
తన్ననోటువడియనో తన్ను మున్నోటువడి
విభుండు గ్రన్న నన్నోటువడియెనో" నీకుఁ
దెలిసినఁ జెప్పుము లేకున్న నక్కితవు నడిగి
తెలిసికొని రమ్మని నిరాఘాటముగాఁ జెప్పి
నది. వెంటనే యతఁడుపోయి ధర్మజునకా
ప్రశ్నల విన్నింప దానితో నతనికి దలము
న్కలై యదత్త ప్రతివచనుండైనాఁడు.
సభ్యులెల్లరును వేటమొగములతో నొకరి
నొకరు చూచుటయే కాని దానికి నుత్తరం
బీయ నొక్కఁడును సాహసింపలేదు.
"సందేహమైన యర్థమునిందఱి సన్నిధిని
యడిగి యిందఱెఱుంగన్ సుందరి పాంచా
లేంద్రసుతం దోడ్కొనిరమ్ము"అని సుయో
ధనుఁడు మరలఁ బ్రాతిగామినంపినాఁడు.
ఇక నామెసభకు వచ్చిన మీఁదటఁ బ్రశ్న
ములకు,జవాబులకుఁ దావెక్కడ? అంతయు
హడావడి. ఆకల్లోలములోనే వికర్ణుఁడు
కొంతధర్మోపన్యాసము గావించెను. కాని
యయ్యది ద్రౌపదీప్రశ్నమునగల యభి
ప్రాయము నాకుఁదోచినంతవఱకునే నిందు
పొందుపరచుచున్నాను. సహృదయులగు

విదుషీమణులెల్లరు నిందలి లోపములు సవరింపఁ బ్రార్థితులు.

అసలు ద్రౌపది ప్రశ్నలు

1 మున్ను తా నోడి పిదప నన్నోడెనా?

2 మున్ను నన్నోడి పిదప తా నోడెనా?

అని గదా! ధర్మజుఁడు మున్ను తానోడి యితరులకు దాసుడైనవానికి నవిభక్తమగు నాస్త్రిపై హక్కు లేదు; గాన దాసుడగు ధర్మజునకుఁ బాండవుల కేవురకు సమాన స్వామ్యముగల నన్నుఁ బణముగా నిడుటకు హక్కు లేదు. అట్లు చేయుట ధర్మవిరుద్ధము. సామాన్యముగ హిందూకుటుంబములలో స్వతంత్రుఁడగు యజమానియే యవిభక్తమగు హక్కును అన్యాక్రాంతము సేయుటకు చట్టమంగీకరింపదుగదా? అట్టిచోఁ దాను దాసుఁడైన హక్కునే గోల్పోవలసిన ధర్మజునకిట్టి యధికారమెట్లుండును? ఒకవేళఁ దమ్ములెల్ల రంగీకరించి యట్టి హక్కునొసగినారను కొన్నను నాతండ్రియగు ద్రుపద భూపాలునకు సైతము నాపై కొంత హక్కుగలదు గదా? అదెట్లన లోకముననే దేని వస్తువును దానము సేయనెంచిన దాత యద్దాని యాచకునకు ధారాదత్తము సేయునపుడు 'తుభ్యం సంప్రదతే న మమ' అనగా ఈ వస్తువును నీకిచ్చుచున్నాను. ఇక దీనిపై నాకధికారములేదు, అని చెప్పును కాని కన్యాదాతయన్ననో "తుభ్యంసంప్రదతే" అని మాత్రము చెప్పును; గాని "న మమ" అని చెప్పడు. కావునఁ గన్యాజనకునకు వివాహమైన మీదటఁగూడఁ గుమార్తెపై కొంత యధికారముగలదనియే కదా దీనివలనఁ దేలుచున్నది. అందుచే నాతండ్రి యనుమతిలేక నన్నొరులకు దాసినిచేయుట ధర్మేతరము. అట్లుచేసిన "ధర్మతనూజుండు 'ధర్మువుదప్పిన ధరణీతలంబెల్లఁ దల్లడిల్లు,' అనుమాట బూటకముగాక మానదు. అట్లుగాక తాను స్వతంత్రుఁడై యుండఁగ నన్నోడినను మాతండ్రియు నద్దాని నంగీకరించినను నయ్యది ధర్మవిరుద్ధమేయగును. ఏలనన వివాహకాలమున నగ్నిహోత్రుఁడుసాక్షిగా 'అర్థేచ, ధర్మేచ, కామేచ నాతిచరామి' అని ప్రమాణముచేసిన తాను స్వతంత్రుఁడై యుండి నన్నన్యునకు దాసిని జేయుట విరుద్ధముగాదా! స్వవచన వ్యాఘాతముగాదా? ప్రమాణోల్లంఘనముగాదా? పూర్వము హరిశ్చంద్రాదిమహానుభావులట్లొనరించిరిగదా? యనినచో నామహామహులు సత్యరక్షణాకై భార్యచేఁ బ్రేరితులై ప్రార్థితులై నిర్బంధితులై యట్లు చేసిరి గాని నాభర్తవలె జూదమున నిటనున్న సామానులతోఁ బాటు భార్యను పణముగ నిడలేదు. కావున నియ్యది ధర్మదూరము. అని యామె గభీరాశయము. ఆహా! ఎంతటివైదుష్యము. ఇట్టి విదుషీమణులఁగాంచిన భారతమాత ధన్య, విశేషించి పాంచాలమాత ధన్యతర, అట్టి సతీమతల్లుల కాలవాలమగు భారతనారీలోకము ధన్యతమము.

అనుమాన పిశాచము

శ్రీమతి వి. రాజలక్ష్మి గారు

శ్రీహరిశాస్త్రి నివాసం పట్టణంలోనే. ఆయన భార్య శేషమ్మ. వారికి పిల్లలు ముగ్గురే. తొలిసంతానం సరస్వతి. ఆపిల్లకి శారదాబిల్లు ముందరే చేసేరు పెళ్లి. ఇప్పుడు సరస్వతికి రజస్వలాలయి యాడు. రంగడుకి ఎనిమిదేండ్లుంటాయి. ఐదవక్లాసు చదూతున్నాడు. గౌరి ఐదేళ్లది. శాస్త్రిగారి కుద్యోగమేమీలేదు కాని తిండానికి లోటులేకుండా తాతతండ్రులు లార్జించేరు భూములు. శాస్త్రిగారికి 'నా' యనేవారెవరూ లేరు.

యదుభూషణరావుగారు శాస్త్రిగారింటి పొరుగునేయున్న కోమటిగుమస్తా. మంచి ధనవంతుడు. ఆయన భార్య కమల. ఆవిడకో పాతికేండ్లుంటాయి. ఆయనకీ ముప్పదిఏడు దరిదాపు. పిల్లలుమాత్రం లేరు. ఆ యిద్దరే ఉనివసించేవారాయింట్లో.

ఈ రెండు కుటుంబములతోటే ఉంది మన కథంతా.

౧

(శాస్త్రిగారు వీథి యరుగుమీద—రంగడు, గౌరీ అప్పుడే పడుకుంటారు — రాత్రి — శేషమ్మగారు, సరస్వతి వంటఇంట్లో.)

"ఏమండీ, భోజనానికి లేస్తారా ?"

"..............."

"ఏమండీ ?—ఉన్నారా?"

"..............."

"ఏమండీ ?"

"అరుస్తావేమిటి గాడిదలాగ ? మతిలేదూ?"

"పలకలేదని కొంచెం గట్టిగా పిల్చేను."

"పిలవడం సొంపేనా అది? అయితే సరే."

"..............."

"కాళ్లు కడుక్కుందికి నీళ్లు తెచ్చేదా ?"

"తేవాలనుంటే తెచ్చేయుండువు. ఎందుకు తేవాలి?... నేనే పోతాను నూతికి."

* * *

"ఏమిటే! అన్నం బిలాగుంది ? జగన్నాథప్రసాదంలాగ! అనబగాయ ఉడకలేదు. ఏడిసినట్టే ఉంది. ఎలా ముద్దమింగడం ?"

"అదేమో మరి, పప్పుకూర బాగుందంటూ తిన్నారు పిల్లలు. ఏమే సరస్వతీ ?"

"అయితే ఆ సాక్ష్యమేమిటి. పోనీ నేనే అబద్ధమాడేను."

"అది కాదండీ ;"

"మరేమిటి ? నాకు సరదా కాబోలు పుట్టినే అలా అనడం?"

"..............."

"కూర అయింలేనా అయింది ? అంతకాయ కొన్నాను !"

"మరెంతవుకుంది ? కమల అడుగుతే కొంచెంకూర ఇచ్చేను."

"ఆది ! అలాచెప్పు. ఆయనకేదీ మంచికూర లేదు కాబోలు."

"ఏమ్మాటలండీ, ఎవరేనా వింటే నవ్వుతారు ! కమలనోరు విడుచుగు అడిగిందనీ, నిన్న మొన్న అదే మనకికూర ఇచ్చిందనీ కాని లేకపోతే నాకేమిటి ? పోనీండి, ఇహ—"

"అయితే ఇప్పుడెవళ్లేమిటన్నారు. నోరుముయ్, ఉన్నమాటంటే ఉదాశీనంలావు."

"ఇవి ఉన్నమాటలా? రామ! రామ!!"

"చిన్న పిసరుకి ఎందుకింత రాద్ధాంతం చెయ్యడం?" అంది సరస్వతి మెల్లిగా.

"అవునర్రా చిన్నవాళ్ళ దగ్గర్నుంచీ పెద్దవాళ్ళ దాకా బుద్ధిచెప్పే వాళ్ళేను!" అన్నాడు శాస్త్రి.

౨

(అప్పుడే సూర్యోదయం అయింది.—సరస్వతి, తమ్మునికి, చెల్లెలకు చద్దిఅన్నమూ పెడుతూంది—శేషమ్మ కాఫీ పొయ్యివద్ద—శాస్త్రి ఇంట్లో పచారీ చేస్తూను—)

"ఏఁవే అంత తెల్లవారకుండా లేచేవెందుకూ ఇవాళ?"

"మరి ఆంట్లూ చెంబులూ అవీ కాపడానికేమనుకుని వీధిగుమ్మం కడిగి ముగ్గుపెట్టుగుని, ముఖం కడుక్కుని కాఫీపెట్టేసరికప్పుడే ఇంతసేపైందికదా లేవకపోతే ఎలాగ?"

"ఓహోహో! ఈపన్లు చెయ్యడానికంత తెల్లవారకుండా లేవాలీ?"

"బాగుంది! ఆడవాళ్ళందరూ అలాగే లేస్తారు."

"నేను, తెల్లవారి లేచేను, అప్పటి కెవళ్ళూ లేవలేదు!"

"వచ్చి మీతో లేచేనని చెప్తారేఁవిటి ప్రతివాళ్ళూ" అంది సరస్వతి.

"అబ్బ! ఏంతెలివి? నాతో చెప్తారన్నానా?"—

"ఎందుకీ సాధింపు? అమ్మ చేసిన తప్పేఁవిటి?"

"తప్పని ఎవళ్ళన్నారు? నీసాధింపేఁవిటి మధ్యని?"

ఎలాగైతేనేం పెద్దదాని వయ్యేవు!"

"పెద్దవాళ్ళవక ఉండిపోతారూ?" అంది సరస్వతి మెల్లిగా.

"ఆ గొణుగులెందుకు? పౌరుషంజాస్తి."

* * *

"ఛీ! ఎందుకొచ్చినజన్మ? రామ! రామ!! ప్రతీదానికీ కాల్చుకుతినెయ్యడమేనా? ఒకనాడు సరదాగా ఉందాంఅంటే వీల్లేదు. ఎప్పుడూ అనుమానఁవేనా?.........సరస్వతి లేకపోవడంచూచి కొట్టడంకూడాను; అదుంటే కొంత జంకుతారు.... ఇంతకంటె చస్తేమేలు...జన్మానికో సారేనా ఇల్లు కదలరు, సరేగదా నన్ను కదలనీయరు!......... పోనీ ఏఁవీవద్దు ఇంతతింటూ పడిఉందాంఅంటే అలా ఉణ్ణివ్వరు........."

* * *

"వెంకయ్యగారింటికి అటుగుల్దంపుకి రమ్మన్నారు వాళ్ళు."

"అయితే? నాతో చెప్పడఁవెందుకు?"

"వెళ్తాను."

"ఇంతాలిస్యఁవెందుకుచేసేవు? అన్నంతినగానే వెళిపోలేకపోయే?"

"పోనిండి మరోగంట పోయాకే వెళ్తాను."

"పోనియ్యడఁవేఁవిటి? ఇప్పుడే వెళ్ళు."

"..............."

"ఇదుగో చెప్తున్నానిను. ఇప్పుడు వెళ్ళకపోతే పనికిరాదు. మాటంటే అంతపంతఁవేఁవిటి? నాకేం బోధపడదు!"

"పంతఁవేఁవిటి? మీరలాచెప్తే అలాగే చేస్తుంది" అన్నాది సరస్వతి కొంచెంకోపంతో.

"ఏఁవిటీ? నీ ఇదేఁవిటి నాకేం తెలిసింది కాదు? నువ్వు మాటాడకు."

(శేషమ్మగారికి శాస్త్రిగారిచేత నాలుగు తగులును. సరస్వతి అడ్డువెళ్లి తానుగూడ కొంచెమనుభవించును.)

* * *

"అల్లుడుకి రమ్మని వ్రాసేరా?"

"భోజనంచేస్తూన్నప్పుడిదేంఘోష? అల్లుడో, అల్లుడో అని ఏడుస్తావేఁవిటి?"

పశ్చిమగోదావరిజిల్లా ఆంధ్రమహిళాసభ

ఇందు ఏలూరు ప్రిన్సిపల్ సబార్డినేటు జడ్జి జయిరుద్దీన్ సాహేబుగారి సతీమణి మొదలగు ప్రముఖురాం డ్రిందుగలరు.

వెన్న దొంగ

"ఇదేం వైభోగంకాదే ఇంటిపోషీ!" అన్నాది సరస్వతి నవ్వుతూ.

"వెయ్యిసార్లు చెప్పేను. నువ్వు మధ్యని మాటాడకు!"

"దాంతో ఏఁవిటి?—ఉత్తరం వ్రాసేరా?"

"అల్లుడు ఎప్పుడు వస్తాడని బెంగపెట్టుకు పోతున్నావు కాబోలు నువ్వు. నావద్ద డబ్బులేదు నే వ్రాయలేదు."

"..............."

"..............."

"ఏఁవిటిప్పు డింతఖర్చూను. నలుగురుతో ఇంత ఉంటాడు అల్లుడుకూడా అంతేకాదూ?"

"అవును అతిండే నే పెట్టలేను. నీకు కావాలిస్తే నువ్వు వ్రాసి తెచ్చుకో అల్లుణ్ణి."

"ఏమ్మాటలూ? ఎవరేనా వింటే—"

"నోరుముయ్—వెధవలు తిండేనా తిన్నగా తిననివ్వరు."

3

(మధ్యాహ్నసమయమున భోజనముల వేళ—శాస్త్రిగారు పీటమీద భోజనమునకై అధిష్ఠించి—రంగ, గౌరి, అన్నముతింటూ—శేషమ్మగారు వడ్డిస్తూ—సరస్వతి కూర్చుని—ఉంటారు.)

"ఇంత ఆలస్యంగా వంటయిందేఁవిటే ఇవ్వాళ?"

"కమల వాకటుంది, వాళ్ళ వంటకూడా వండవలసొచ్చింది."

"వాళ్ళ వంటంటే సంభరపడుతూ చేస్తావు.—"

"మనవంటమాత్రం చెయ్యలేదూ?" అన్నాది సరస్వతి.

"చేస్తున్నాది ఏదో విధిలేక."

"..............."

"అన్నం అవీ వాళ్ళఇంట్లో పడిస్సేవే?"

"ఊఁ."

"గుమస్తాగారేఁవిటి చేస్తున్నారు? ఆయన పాపం వడ్డించుకోగలరూ?"

"ఇలాంటి మాట్లని నాకళ్ళంట నీళ్ళు కార్పించకండీ! నేనేఁ వాయనగదిలోకెళ్ళి చూసేనా ఏంచేస్తున్నారో తెలీడానికి? అన్నం ఇంట్లోపడిస్సే కమలతో చెప్పి వచ్చిస్సేనుగాని, సరస్వతికూడా కూరపట్టుకు వచ్చిందివాతో, దాన్నడగండి నేనేఁవిచేసేనో అక్కడ."

"అదిమాత్రం నీకూతురేనా మరేంవైధా?"

"నాన్నగారూ! ఇలాంటిమాట్లని ఆడవాళ్ళకి విచారం కలుగజేస్తే ఇంటికి నాశనవండీ—"

"మెల్లిగానా ఆమాట!"

"వెధవల్లల్లా శాపాలు పెట్టకర్రా. నీ మొఖా లీడ్చ!—"

* * *

"ఒరే రంగా ఏఁవిట్రా చాకలిపద్దు ఇలా వేసేవు? వెధవా! ఏడిసినట్టేయుంది!"

"ఏఁవండీ?"

"ఏఁ వేఁవిటి?— చింకిగౌరి తెల్లకబ్బా; ఎర్ర అక్కయ్య పరికిణీ; దుక్కనానగారి దుప్పటి—నీ వెత్తి ఏఁవిటిలా వ్రాసేవు?—వెధవా! మాట్లాడవేం!"

"కాదండీ, అక్కయ్య ఎర్రపరికిణీ, గౌరిచింకి తెల్లకబ్బా, నానగారి దుక్కదుప్పటి అన్నమాట!"

"వెధవా, పోతరం లావవుతున్నా నేఁవిటి?—ఆ మంచంపట్టుకు వేళ్ళాడతావేఁవిటిలారా!"......

(శాస్త్రి రంగణ్ణి కాళ్ళతో మడుతూ కొట్టుచుండును.)

"నాయనో! నాయనో!—అమ్మా!—అమ్మా!—అక్కా!—చచ్చిపోయేన్రోయ్—దేఁవుడా!"

"అబ్బ ! — నాన గారూ ! మతిలేదండీ ? చంపేస్తారా ఏమిటి ? అబ్బ — చూడలేకుండా ఉన్నానండీ — మీకు ఎలా చేతులొస్తున్నాయో కొట్టడానికి ? — అమ్మా ! అమ్మా !" (అంటూ సరస్వతి కన్నీరుతో, ఏడుస్తూయున్న గారిని దగ్గరగాతీసుకొని తల్లినిపిలుచును.)

"వెధవా ! మెల్లిగాకొట్టినా చంపిస్సినట్టు గరుస్తావేమిటిరా ? ఏం వేషాలు నేర్చుగున్నావురా ! నోరు ముయ్."

"అమ్మా ! అమ్మా ! — ఏడవలేన్రా ! — అమ్మా — కొ ... డ ... తారు."

"ఏమండీ ? — నామీద కోపమ్మంటే నన్ను కొట్టండిగాని పిల్లాణ్ణి చంపేకండి. వాడేంచేసేడు ? — ఇదుగో —"

"వెధవల్లా ! గుంటవెధవని వెనకేసుగొస్తారూ ? ఏడవండి. నాకేంగావాలి? వాడినికూడా చెడపండి."

* * *

"ఏమండీ అన్నానికిలెండి."

"ఊఁ."

"పెట్టేస్తాను ?"

"ఊఁ."

....

"అన్నంకావాలా ?"

"వద్దు."

"పచ్చడి ?"

"కొంచెం."

"చాల్నా ?"

"ఊఁ."

"వంట్లో బాగులేదూ ?"

....

"ఏమండీ ?"

"చాలాబాగుంది."

"ఆ కోపమేమిటి ! ఆ మాటాడక పోవడమేమిటండీ నాన్న గారూ ?" అన్నాది సరస్వతి.

"మాటాడితే తిడుతున్నాడు అనడం, పోనీ నాకెందుకు అని ఊరుకుంటే కోపంఅనడం ! ఏమిటి మీ సాధింపు ? నాకేం బోధపడ్డంలేదు."

(ఉదయం. — శాస్త్రి మూలుగుతూ ఒకమంచం వేసుకొని దానిమీద పండుకొనును.)

"అన్నా ! — ఏంబాధ ? — హా ! దేముడా ! అన్నన్న,"

"వంట్లో బాగులేకపోతే, నే పక్క వేసేనండీ ? మీరు వేసుకోకపోతే ఏం ?"

....

"ఉష్ణం జాస్తీగా వచ్చిందేమిటండీ ?"

"అబ్బ ! ఏంతలనొప్పి? రామ ! రామ !"

సరస్వతి మీ వద్దఉంటుంది, నేను స్నానానికెళ్తాను ?"

"ఊఁ,"

"మధ్యాహ్నం అంటు పడతారా ?"

"నాకు కాఫీచెయ్యాలనప్పుడే బెంగపట్టుగుందేమిటి ? అబ్బబ్బ ! — బాధ ! — నేనిప్పుడు మధ్యాహ్నం అన్నంతింటానని బాండు వ్రాయలేను. — రామ ! రామ ! —"

"కాళ్లుపట్టేదా ?"

"వద్దు. తమరు స్నానానికెళ్లొచ్చు — తలనొప్పి రా దేవుడా ! ఏంబాధోయి తండ్రీ ! — రక్షించు నాయనా !"

* * *

"అమ్మా ; ఇదుగో, వెయ్యిసార్లు నడుంనొప్పని, కాళ్లుపట్టిస్సేయని, కఫంచేయిస్సిందని ఆయన మూలగడం మనం చూస్తూనేయున్నాంకదా ? మరి ఇప్పుడు నువ్వెందు కలా బెంగపడతావు ? — మరేం భయంలే దూరుకుండూ."

"కాదే ఈసారి కొంచెంజ్వరం జాస్తీగావచ్చిందే; నువ్వ వెళ్లి ఆయనవద్దకూర్చుందూ. నేనంటే ఆయనకి బొత్తిగాకోపం."

"మరెవళ్లంటే ఆయనకి కోపం లేదు?"

"సరే వెళుదూ వేగిరం."

* * *

(మధ్యాహ్నం — శాస్త్రి మంచంమీద మూలుగుతూ — శేషమ్మ కాళ్లుపడుతూ — సరస్వతి ఆ ప్రాంతాన్నే కూర్చొని — రంగడు గారి ఇంట్లోలేడు.)

(ఇంతలో యదుభూషణరావు ప్రవేశించును.)

"ఏఁవండోయి! శాస్త్రిగారూ! ఉష్ణం ఎలాగుంది?"

"ఏఁవీలేదండి. కొంచెం జేవచ్చినది."

"అంతలా మూలుగుతున్నారు? — పోనీ మీ హోమ్‌డాక్టర్ని తెప్పించుకోకూడదూ?"

"ఏవుటో చూడాలింకా!"

"సరే. ఐతే మళ్లీవస్తాను సాయంత్రం?"

"చిత్తం." (యదుభూషణరావు వెళ్లును.)

* * *

"అమ్మా! — ఏంబాధ! — ఏఁవే పరాయి మొగాడువచ్చి మాటాడుతూవుంటే కదలకుండా కూచుంటావేం? మతిలేదూ? — ఏంబాధోయి దేవుడా! —"

"ఆయన వంటిదూరన్నుంచే మాటాడుతూంటే. కాళ్లుపడుతూన్నదాన్ని నేనెందుకు లేచిపోవడం? అని కాని; లేకపోతే నాకుమాత్రం అంతసిగ్గు లజ్జ లేదూ?"

"సరే, ఇక నన్నుచంపకు. అబ్బ — కాళ్లుపీకు!"

"ఇవాళపొద్దున్న కమలవచ్చి మీకెలాఉందో అడిగినప్పుడు ఆవిడ మీ మంచందగ్గిరా రాలేదూ? దాని కాకున ఏఁవిటన్నాడు? అంతమాత్రాన్ని ఆవిడని లంజ కిందకట్టేడమేనా?" అన్నాది సరస్వతి.

"ఐతే నువ్వూ మీ అమ్మా కూడా వెళ్లి ఆయనతో కులాసాగా మాటాడండి! — రామ! రామ! — ఇంత వేపుకుతింటే ఎలాగ? — ఏంబాధా! నాయనా దేవుడా! —"

* * *

(రాత్రి 7 గం॥ల వేళ — శాస్త్రి మూలుగుతూ మంచంమీద. మిగతవారందరూ మంచంవద్ద —)

"అమ్మా! — దారుణబాధ! — దేవుడా! రక్షించుతండ్రీ! —"

డాక్టర్ని పిల్పించేదా రంగణ్ణిపంపించి?"

"నీకు కావలిస్తే పిలిపించు. — అబ్బబ్బ! — హా! దాహం! —"

"రంగా వేగం పిల్చుకురా డాక్టర్ని, ఆయనతో ఏఁవిటి."

(రంగడువెళ్లి డాక్టర్ని పిల్చుకొనివచ్చును.)

"ఏఁవండీ శాస్త్రిగారూ! ఏఁవిటండీ చికాకు?"

"పెళ్లాం, పిల్లలూ. మరేఁవిటి? అబ్బా! రామ! రామ! —"

డాక్టరుగారొచ్చేరు. చికాకేఁవిటో చెప్పండి. మందిస్తారు."

"నువ్వు ఇంట్లోకివెళ్లొచ్చు. నాకూ తెలుసును; నువ్వు చెప్పనక్కరలేదు. —"

(శేషమ్మ ఇంట్లోకివెళ్లును.)

(డాక్టరు దేహమంతయూ పరీక్షించిచూచును.)

"మీ అబ్బాయిని రేపుదయంపంపండి మందిస్తాను. ఇప్పటికీపిల్సు పుచ్చుకోండి."

చిత్తం." (డాక్టరు వెళ్లును.)

"అబ్బా! బాధ! బాధ! — ఏంబాధ —"

* * *

౫

(నడిరేయి — నట్టింట శేషమ్మగారి శవము —

ఇల్లంతా నిశ్శబ్దము — పిల్లలందరూ నిద్రలో — శాస్త్రిగారుమాత్రము శవమువద్ద — శేషమ్మగారి ముఖం దివ్యతేజస్సుతో వెలుగుతూంది. —)

"ఎంతపనిచేసింది! — అబ్బా! బాధ హెచ్చుతున్నాది. హృదయం పగిలిపోతున్నాది. ఉరిపెట్టుగుంది! ఓయిదేవుడా! తల్చుగుంటే గుండె పగిలిపోతున్నాది. — నాబాధలు పడలేకే కాబోలు ఇంత పనిచేసింది! — అయ్యో! ఎంతపాపాత్ముణ్ణి. ఇంక నన్నీలోకంలో బ్రతకనిమ్మరు, బ్రతకలేను! జీవితం దుర్భరమనిపిస్తున్నాది! — హా! దేవుడా చివరకెంతపనిచేసేవు! — తండ్రీ నీలీలలు ఎవరెరుగగలరు? అబ్బా! — పరమపవిత్రురాలైన నాభార్యని చేరుకుంటాను. రక్షించుతండ్రీ! దేవుడా! — మాసరస్వతిని కాచు నాయనా! సర్వేశ్వరుడా! ఆపద్బాంధవుడా, తండ్రీ! — మా చావులవల్ల మాపిల్లలకు కష్టములు రానియ్యకు తండ్రీ! మా చావులనుగూర్చి ఇదిగో వ్రాసి ఇక్కడ ఉంచేస్తాను. — తండ్రీ! నేబ్రతకలేను. ఇదుగో ఈనల్లమందు, నూనె, ఛా; కాదు, కాదు నాభార్య అనుసరించినమార్గాన్నే నేనూ అనుసరిస్తాను; ఈ త్రాటితోనే ఉరిపోసుకుంటాను. నాయనా దేవుడా! రక్షించు నన్ను క్షమించు."

* * *

అనుమాన పిశాచముచే
మనుజులు పీడింపబడి తమపతుల కష్టం
గానకటుల బాధించిన
మనభారతదేశ మెట్లు భాగ్యముగనునో!

మాతృవందనము

శేషాద్రి రమణకవులు

తల్లి! తావక పాదసందర్శనంబు, దొరుకని దినంబులే నాకు దుర్దినములు
జనని! తావక కరుణారసంబునాకు, గలుగని ప్రసన్న రాత్రియే కాళరాత్రి
నీ పవిత్ర దృగంచల లిప్సృతంబు, కరుణారసమున నాకబ్బెఁ గవిపదంబు
నీ వినిర్మలశోణిత నివహముననె, మానితంబైన పురుషజన్మము లభించెఁ

గలితభావాభిరామమహా కావ్యరచన, అతులితంబైన యాంధ్ర భాషానురక్తి
చిత్తతరణంబు వాఙ్మయ సేవనంబు, ఇన్నియేటికి నాయందు నున్నశక్తి
తల్లి! నీసత్కృపాప్రాప్త ధనముసుమ్ము, శూన్యజీవితమున మనఃక్షోభపొడమి
ఘోరతరరోగబాధచే గుండెజెదరి, వితత సేవకవృత్తిచే మతికలంగి

ప్రకృతి దుఃఖాత్మకముగఁ గన్పడిడివేళ, తల్లి తావక చరణ సంపర్శనమున
మంచువలెఁ జిత్తసంక్షోభ మాటుమణుగు, మహిత శీలల సోదరీ మణులమధ్య
ప్రేమతోడుత ననునీవు పెంచుకతన, పర సతులయందు సోదరీ భావమేను
నిసువుగానున్నయప్పుడే నేర్చుకొంటి, జీవకారుణ్యమును బితృసేవనంబు

మాతృదేశానురక్తియు మాతృభక్తి, దేవుఁ డిచ్చినయంతలోఁ దృప్తిపడుట
మాతృభావనతో నన్యమానినులను, తలఁచుచుండుట నీ కృపా ఫలమెసుమ్ము
ఈ మహాదీనురాలి కీవేలపొడమి, ఘోరదారిద్ర్యబాధ చేకొంటివయ్య
ఏమహాభాగ్యవతి కేని యీవుపొడమ, తప్పునుగదయ్య యీ మనస్తాపమంచు

నన్ను నాపన్ను నోదార్చు చున్నయపుడు, పిడుగు లోకకోటి తలపయిఁ బడినయట్లు
అలమటించితి నాహృదయంబునందు, నీదుగర్భంబునం బుట్టి నిరుపమాన
సుకవితారసభాగ్యంబుఁ జూరగొంటి, తావక స్తన్య ధారయే దైవవశత
శాంతజీవనమందు నుత్సాహమొసఁగె, ఈకుటుంబదరిద్రతా హేతువుగనె

చేకురె స్వధర్మవిహితమౌ జీవితంబు, నీ పవిత్రోదరమున జనించుకతన
కలిగె ననుకూలమైన నిష్కామకలన, చాలదే నాకు నిట్టి శాశ్వతసుఖంబు

గృహలక్ష్మి

కలదె యిది యన్యమాతల గర్భమందు ? కష్టసుఖములు జీవికిఁ గర్మఫలము
లివ్వి చవిజూడమానుట లెవనితరము! సర్వసౌభాగ్య భరితయౌ జననియొసఁగు
భాగ్యసంపద లెందాఁకఁ బ్రాప్తమగును ? ఉత్తమచరిత్రయౌ మాత కొక్కమాఱు
వందనమొనర్ప జన్మసాఫల్యమగును, ఇట్టి కరుణామృతస్వాంత నిట్టిమాత
నిట్టి యుత్తమశీలను నేనుమదిని, తల్లియని భక్తితో మ్రొక్కుదానికంటెఁ
గల్గునే యన్యభాగ్యమీ కష్టమతికి, శుష్కదేహంబుతో నుండి చూపులందు.
బుత్రవాత్సల్య రసమది పొంగిపొరల, మామకాదృష్టచింతన మానసమున
బ్రదికియుంటివి నాపుణ్య భాగ్యమునను, కనులముందుఁ జరించునా కల్పవల్లి
కామితఫలంబు లొసగూర్చు కామదోగ్ధి, చింతఁబోకార్చి తనువు సంజీవకరణి
నా వ్రతఫలంబు నాతల్లి నా యుపాస్య, దైవతము నీవె నీకు వందనము తల్లి
దినదినము నొక్కమాఱు నీదివ్యమూర్తి, గడియకొకమాఱు నీపాదకంజయుగళి
అరగడియ కొక్కమాఱు దయార్ద్రదృష్టి, నెలమి సేవింపఁ జేకూరునేని నాకు
నన్నుఁబోలిన సుకృతి వేఱున్నె యింక, ఆంధ్రవాఙ్మయమందు నమ్మా యటన్న
మధురపదమున కీడైన మాటలేదు, సర్వకష్టాస్పదంబైన జగమునందుఁ
దల్లికీడైన పరదైవతంబులేదు, భాషయును దేశమాతయుఁ బ్రకృతిదేవి
తల్లికి సమానమగు దైవతములుగావు, కనులమూసిన దెఱచినఁ గాంచుచున్న
మాతృమూర్తియె నాముందు మసలుచుండ,సుకృతమననాదె, యన్నింట సుకృతినేను.

కావలెను

మునుపటివలెనే "గృహలక్ష్మి"కి పెక్కు సోదరీమణులనుండి రచనలు వచ్చుచున్నందులకు మా కృతజ్ఞతా వందనములు. ఇంకను కథలు, పద్యములు, పాటలు, స్త్రీలకు సంబంధించిన వివిధ విషయములుగల వ్యాసములు గావలెను. వ్యాసములు విడివిడి కాగితమున కొకే ప్రక్కన వ్రాసిపంప వేడికోలు.

సంపాదకులు.

సంసారచక్రము – గో సంరక్షణ

"అభినవ సహదేవ" డాక్టరు ఏజళ్ల శ్రీరాములుచౌదరిగారు

ఏనాడు మన భారతదేశము గో సంరక్షణమునం దుపేక్ష చేసెనో ఆనాటినుండియే మనదేశము అధోగతిపాలైనది. ఈ గో సంరక్షణము భారత నారీమణులకు పరమ ధర్మముగా స్థిరపడియున్నది. కృషియే జీవనోపాధిగా గల దేశములలో గోవును పూజ్యభావముతో పరికింతురేగాని వానిని సంరక్షించుటకై తగిన శ్రద్ధవహించుటలేదు. దేశములో పశుసంతానము అభివృద్ధి కావలెనన్న, ప్రజలు ఆరోగ్యవంతులై సర్వసుఖములు అనుభవించవలెనన్న, గృహాంగణాలు తమకుటుంబములను పోషింపవలెనన్న, మన దేశము సర్వసౌభాగ్యములతో తులతూగవలెనన్న గోసంరక్షణకై స్త్రీ పురుషాదులు పూనుకొనవలెను.

గోమయము మిక్కిలి పరిశుద్ధమనియు, క్రిమిసంహారమనియు, మనపూర్వుల కత్యధికముగు నమ్మకము గలదు. గృహాంగణములను శుభ్రపరచుటకు గోమిళితమగు ఉదకమునే యిప్పటికిని గ్రామములందు పలువురు వాడుచుందురు. సాలగ్రామము తులసీవనము అగ్ని గోవు పూర్వాచారపరాయణులకు పరమపూజనీయములు. ఉదయమున నిదురలేవగనే గోవును చూచినపిదప గోప్రదక్షిణ మొనరించుట ప్రబలమగు సదాచారముగా నున్నది. పుణ్యస్త్రీలు గోవు మహాలక్ష్మియని పసుపు కుంకుమలతో, పుష్పదామాదులతో నలంకరించి నిత్యమును ముఖ్యదినములందు నారాధించెదరు. భక్తులు భక్తిపూరితులై స్వయముగా లేతపచ్చికల గ్రహించి శ్రద్ధతో గోవులకును, గోవత్సములకును చేతులార మేపుదురు. అందువలన సాక్షాద్భగవదవతారమనియు, పురాణపురుషుడనియు, గోసంరక్షకుండనియు, గోవర్ధనోద్ధరుండనియు, గీతాచార్యుడనియు పరమభక్తితో మనచే నారాధింపబడుచున్న శ్రీకృష్ణ భగవానునియొద్ద తొమ్మిదిలక్షల గోవులుండెను. వారికథలయందు గోపాల పరావృతుడు గోపాల బాలుడు అనునవి శ్రీకృష్ణున కన్వర్థనామములైనవి. ఆకతమునగూడ గోవులు పరమ పూజనీయములైనవి.

సంసారచక్రమును గిఱ్ఱున త్రిప్పు గృహిణి హిందూగృహమునకు జీవగఱ్ఱ, గో రక్షణము, హిందూగృహమున స్త్రీలవశముననే యున్నది. స్త్రీలు పురుషులకంటె దయతో పోషించుచుందురు. హిందూవనిత గోవును ప్రత్యేకముగా పాలకై పెంచుటలేదు. గోరక్షణము పుణ్యప్రదమని తలంచుచున్నది. స్త్రీలనేకులు గోవులను పదిసార్లు పవిత్రదేవతలవలె పూజించెదరు. డొక్కలునిండునట్లు మేత మేపుదురు. ఎక్కడనో గాని ఆవులలో పొడచునవి యుండవు. "గోవు మాలచ్చికి కోటిదణ్ణాలు" అనునట్లుగ గోవులు హిందూగృహమున పిల్లలవలె మనోహరముగా తిరుగుచుండును. కక్కురితికి పడి లేగకు లేకుండ పాలను పిండరు. ఆవు ముదిసిన కటికివానికి అమ్మరు. అనేకులు యింటబుట్టిన ఆవులు యింటనే మరణించవలెనని కోరుచుందురు. అచ్చుపోసి విడచిపెట్టిన ఆబోతుల విషయములో హిందువులకుగల భక్తి సర్వలోకవిదితమేగదా? పల్లెటూళ్లయందలి స్త్రీలు సగకాలము పశుసంరక్షణార్థమై వినియోగించుదురు. తెల్లవారుజామునలేచి పోయి గడ్డిదోకి దులిపి తట్టలనిండ దెచ్చెదరు. అటుతరువాత కడుగు, ప్రత్తివిత్తులు జొన్నలు, ఉలవలు మున్నగునవి విసరి కుడితిలో కలిపి యుంచెదరు. తరువాత సాయంకాలము మరల గడ్డి

పోయి జొన్న మున్నగునవి మూటకట్టి తెచ్చుదురు. ఈమధ్యకాలమున పాలుతీయుట, పెరుగుతీసి మజ్జిగ చేయుట మొదలగు పనులతో కాలము వెళ్లబుచ్చుచుందురు.

పాడిపశువులు—తదితరపశువులు

పాటుపడు పశువులకంటె పాడిపశువులు సుకుమారమైన జంతువులు. పాడిపశువు లితరపశువులకంటె సాధువులైనవి. పాటుపడు పశువులకు ఎటువంటి ఆహారము పెట్టినను తినును. పాడిపశువులు రుచికరమైనవి, బలముగలవిగానుండు దాణాదినుసులు గడ్డిజాతులు తినును. పాడిపశువులకు కోపము, తామసము చాలతక్కువ, యజమానునియందుగాని, యజమానురాలియందుగాని ఒకవిధమైన ప్రేమగలిగియుండును. పాడిపశువులు లేనిగృహము గృహముకాదనియే చెప్పవచ్చును. అవిలేనిచో గృహము కళకళలాడుచుండదని మహాత్ములు చెప్పుదురు. పాడిపశువులు తిను ఆహారమునుబట్టి వాని శరీరకాంతి వృద్ధియగుచుండును. ఇంకను చాల ఆరోగ్యకరముగా, సంతోషముగ నుండును. శరీరారోగ్యముగల పశువుపాలు మనకు ముఖ్యాహారమని శాస్త్రజ్ఞు లొప్పుకొనియున్నారు.

పాడిపశువులను కడుగుట

ఈపశువులను పరిశుభ్రమైన స్థితియందుంచుటగత్యము. ఆవులకంటె గేదెలు మిగుల మడ్డిజంతువులుగాన చాలజాగ్రత్తగా వీనిని కాపాడుచుండవలయును. గేదెలకు బురదయనిన మిగుల ప్రీతి. కాకశరీరముగల పశువు లెప్పుడును నీటిలోనె యుండవలెనని కోరిక కలిగి యుండును. కొన్ని గేదెలు శరీరమునిండ మట్టి నింపుకొని యింటికివచ్చును. యజమానులలో కొందరు వానిని శుభ్రముగా నీటితో కడుగక యట్లే యుంచుదురు. అట్లుంచుటవలన పశువునంటుకొని యున్న బురద రొండి బెరడుకట్టును. తరువాత పశువు శరీరము బిగదీయును. అందువలన పాలుకూడా తగ్గి యేదైన వ్యాధికూడ కలుగవచ్చును. కాబట్టి పాడిగేదెల నెప్పుడును నియమించిన వేళకు శుభ్రముగా నీటితో కడిగిన యెడల వానిశరీరము లారోగ్యకరములుగా నుండును. పొలమునుండి గేదెలు రాగానే, జాగ్రత్తగా పరీక్షించి వానికి తగిన సదుపాయములు చేయవలెను. పశువుల కంటుకొనిన బురదలో ఒకవిధమైన రోగమును కలిగించు సూక్ష్మజీవులుండవచ్చును. లేదా యీ బురద దుర్వాసనగా నుండవచ్చును. కాబట్టి వెంటనే నీటితో కడుగవలెను ముఖ్యముగా పశువుల తోకలకంటుకొను బురదను పొదుగులోనుండు బురదను శుభ్రముగా కడుగవలెను. లేనిచో తోకను సిమిరి, పొదుగువాపు మున్నగు వ్యాధులు కలుగవచ్చును. వేసవికాలములో మధ్యాహ్నము 11 లేక 12 గంటలకును సాయంకాలము 4 లేక 5 గంటలకును తప్పకుండ చన్నీటితో పాడిగేదెల శరీరములు కడిగినయెడల వానికి హాయిగానుండి చక్కగా నెమరు వేయుచు చెవులాడించుచుండును. ఆవును గేదెలకువలె స్నానము చేయించరాదు. ఆవు గేదెవలె మడ్డిజంతువుకాదు. కనుక యేవారమునకో, యేపక్షమునకో స్నానము చేయించుట మంచిది. గేదెలు చెరువులలోను కాలువలలోను స్నానముచేసి యింటికి వచ్చునపుడు జలగలు శరీరమునుబట్టి వ్రేలాడుచుండును. అప్పుడు వాటిని నెమ్మదిగా తీసివేయవలెను. అవి శరీరమునుండి రానియెడల ఉప్పునీరుపోసి తీయవలెను.

పాడిపశువుల కుడితితొట్లు

పాడిపశువుల కుపయోగించు కుడితితొట్లు ప్రత్యేకముగానుండవలెను. మట్టితో జేసినతొట్లుగాని, రాతితో చేసినతొట్లుగాని పల్లెటూళ్లలోనున్న రైతు లెక్కువగా వాడుదురు. ఇటువంటితొట్లు గట్టివిగను, గరకు లేకుండగను, విశాలముగను మూతి వెడల్పుగను నుండుటమంచిది. తొట్టిమూతి విశాలముగానుండి

పెద్దదిగా నుండినయెడల పశువు త్రాగుటకును కుడితి అడుగుభాగమునకు మూతియుంచి త్రాగుటకును, ఇంకను కుడితి అడుగుభాగమున నిలువయున్న తవుడు మున్నగునవి పోటితో తీసుకొని తినుటకును వాటముగా నుండును. లేనిచో పశువునకు చిరాకుకలిగి యీ తొట్టిని బ్రద్దలుకొట్టును. ప్రతిదినము తొట్టిని శుభ్రముగా కడుగుచుండవలెను. లేనిచో దుర్వాసనపుట్టి పశువులకు పలువిధములగు రోగములు పుట్టును. ఒక్కొక్క పశువునకుగాని రెండు పశువులకుగాని ఒక తొట్టియుండుట మంచిది. ఈతొట్టినికూడా ప్రతి దినము పరిశుభ్రముగా కడుగుచుండవలెను. జబ్బుగల పశువులకుమాత్ర మీతొట్లలో కుడితి పెట్టరాదు. పల్లెటూళ్లలోనుండు రైతులలో చాలమంది ఆ తొట్లలలో మిగిలినఅన్నము, మజ్జిగ, వార్చిన గంజి మున్నగునవి పోయుదురు. అందువలన కుక్కలు కాకులు వచ్చి మూతులుపెట్టి తినును. ఇట్టివి తినుటవలన విషజీవులా కుడితిలో జేరును. తరువాత పశువులు ఈ కుడితిని త్రాగి పలువిధ సంకటములపాలగును. కాబట్టి ఆతొట్ల పైభాగమునకు తగినట్టి మూత వేయించియుంచుట మంచిది.

పాడిపశువుల విశ్రాంతి

వర్షాకాలములో 10, 15 దినములో కేమాదిరిగా ధారగా వర్షములు కురిసినపుడు పాడిపశువులను దొడ్లలో నుంచుదురు. మా గాణిభూములు రైతులు మెట్టరైతులకంటె పశువుల విషయమై చాలయిక్కట్లు పడుచుందురు. మా గాణిరైతులు వర్షములు కురిసినప్పుడు తదితర చోటులకు తోలుటకు స్థలములేక ఆ కొట్టములలోనే యుంచుదురు. వర్షములకు దొడ్డియంతయు తడిసి చెత్త, మలమూత్రములు వగైరాలు క్రుళ్లి దుర్వాసనవేయును. అందుచేత ఆవాసన సహించలేక పశువులు దొడ్డినుంచి బయటకు వెళ్లుటకు ప్రయత్నించును. కాబట్టి వర్షముకురిసినపుడు మీ గ్రామ విశాలస్థలములోనికి మీ పశువులను తోలుకొని వెళ్లి అక్కడ కొంచెముసేపుంచి అటునిటు తిరుగనిచ్చుట మంచిది. లేక పొలములలోనున్న మెరక నేలలకి తోలినను తోలవచ్చును, కొన్నిప్రాంతములయందు పశువుల నెల్లప్పుడు యిట్టిభూములయందే వాని తగిన కొట్టముల నేర్పరచి అక్కడనే యుంచుదురు. ఈపద్ధతి చాలామంచిదేగాని అప్పుడప్పుడు యిండ్లకి కూడా నలవాటు చేయవలెను. వర్షములు లేనపుడును తదితర సమయములందును పశువులను కట్టు కొయ్యలకు కట్టివేయక విశ్రాంతిగా ఆ దొడ్లలో తిరుగనిచ్చు చుండవలెను. లేనిచో అవి బయటకుపోవుటకు ప్రయత్నించుచుండును.

పాలుతీయుమనిషి.

సాధారణముగా ధనికుల యిండ్లలో తప్ప తదితర చోటుల పశువులయజమానులుగాని వారి స్త్రీలుగాని పాలు పితుకుదురు. ప్రతిరైతు సోమరితనముంచక తనంతట తానే తమపశువులను పాలుపితుకుట చాల మంచిది. ధనికులలోగూడ చాలమంది తదితర వ్యవసాయపుపనులు చేయకపోయినను పాలు పితుకుట మాత్రము విధిగా జేయుదురు. పాడిలేనియింటియొక్క స్థితిగతులు మీకే తెలియును. కాబట్టి పాడిగల ప్రతి రైతు, తప్పక పాడిపశువులను పోషించి పాలుపితుకగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాను. పాలుపితుకుమనిషి మురికిగానుండు వస్త్రములను ధరించి చేతులను శుభ్రముగా కడుగుకొని పాలుపిండవలెను. పాలుపితుకు మనిషికి కురుచ చొక్కాయును, మోకాళ్లవరకు సరిపోవు కట్టుపంచెయును, ఇష్టమున్న తలపాగయును వుండుట మంచిది. పొడుగుచొక్కాయును, లాగైన కట్టుపంచెయు, నుండుటవలన పశువు రెప్పదైనను తన్నినయెడల ఆమనిషికి ప్రమాదము కలుగవచ్చును. అనారోగ్యకరమగు మనిషి అనగా క్షయ మొదలగు అంటువ్యాధులు గల మనిషి పాలుపితుకరాదు.

పాలెప్పుడు తీయవలెను.

సామాన్యముగా పాడిపశువులలో ననేకరకము

లుండును. కొన్ని సునాయాసముగా నిచ్చును. మరి కొన్నిటికి చిరుతిండి అనగా ఉలవలు, తవుడు, చిట్టు. జనుపకాడ మున్నగునవి పెట్టిపాలు తీయుటయు గలదు, కొన్ని పశువులు తమ దూడలకు పాలుతక్కువగునను యుద్దేశముతో సగమువరకు పాలుఇచ్చి తరువాత ఎగచేపుకొనును. మరికొన్ని తన్నును. తరువాత ఆపాలు దూడకు ఇచ్చును. కాబట్టి పశువుయొక్క గుణమును కనిపెట్టి పాలు పితుకవలెను. ప్రతిదినము ఉదయము 6 గంటలకును, సాయంకాలము 6½ లేక 7½ గంటల లోపుగను పాలు తీయుట మంచిది. కొన్ని పశువులు ఎల్లవేళల నిచ్చును. కాని రెండుపూటలుమాత్రమే పాలుపిండుట మంచిది. పశువు జబ్బుగా నున్నదో లేదో పరీక్షించి పాలుతీయవలెను. పశుశాల శుభ్రముగా బాగుచేసినతరువాత పాలుతీయుట శ్రేయస్కరము. దుమ్ము ఎంతమాత్రము పాలలో పడరాదు. పాలుపిండిన తరువాత పాలబిందెను ఎవరికిని చూపించరాదు. దృష్టిదోషము కలుగును.

పుట్టిన మూడునెలలవరకు దూడకు సగముపాలు వదలిపెట్టవలెను. సగభాగము యజమానుడు తీసికొనవలెను. 4 వ నెలలో మూడుభాగములు యజమాని తీసుకొని ఒకవంతు దూడకు వదలిపెట్టవలెను. ఆటు తరువాత దూడయొక్క బలమునుబట్టి పితుకవలెనని బ్రహ్మపురాణములో హారీతమహాముని చెప్పెను.

పాలుపితుకు పాత్రలు

మనదేశములోని రైతులు చాలభాగము పాలను పోయుపాత్రలు మట్టికుండలనే వాడుచున్నారు. ఇవి చాల శ్రేష్టమైనవి. పాలుపిండుటకు మాత్రము తప్పక కళాయి వేసిన లోహపుపాత్రలను మాత్రమే యుపయోగించవలెను. కళాయిలేనిపాత్ర లుపయోగించు టంత మంచిపద్ధతి కాదు. రాగిపాత్రలు కళాయిచేసిననేగాని పోయుటకు పనికిరావు. ఇనుపపాత్రలలో పాలుపోసిన చిలుమెక్కి చెడిపోవును, మీగడ నల్లబడును. తగరపు పాత్రలలోనిపాలు నీలిరంగుగానుండును. చీనాపింగాణి పాత్రలలోపోసిన పాలు త్వరగా చల్లారవు గాన తోడుపెట్టుటకు పనికిరావు. కంచు కొయ్యపాత్రలు పోయుటకు మంచివి.

పాలుపితికెడుపాత్రలు మిగుల పరిశుద్ధముగాను, ధగధగ మెరయుచున్నట్లుండవలెను. లేకున్న పాలు చెడిపోవును. శుచియనునది ముఖ్యముగాచూడని రైతుయొక్క వ్యాపారము వృద్ధిపొందజాలదు. ఇంతియేగాక అచ్చటి పదార్థములను తినెడుప్రజల దేహారోగ్యమునకు హానికలుగును. స్త్రీలలో చాలమంది దేహమును వంచక పాలనుపితుకుపాత్రలను బహుమడ్డిగానుంచుదురు. వీనిని ప్రతిదినము శుభ్రముచేయనియెడల దుర్వాసనకొట్టును. ఒకవిధమైన మడ్డిపాత్రయొక్క అడుగు భాగమున పేరుకొని వాసనవేయును. ఆపాత్రలోనే పాలుపిండినయెడల నసహ్యముగానుండును.

కాబట్టి పాల నెల్లపుడు పరిశుభ్రమైనపాత్రలో నుంచి మూతపెట్టియుంచవలెను గాని దుర్వాసన యున్నచోట పెట్టరాదు. పాలుపితుకునపుడు వేడినీటితో పాత్రను శుభ్రముచేసి వాడవలెను. పాలనుపితుకు పాత్రలు మూతలు వెడల్పుగానుండుటమంచిది.

పాలనుకాచుపాత్రలు

స్త్రీలలో చాలభాగము మట్టికుండలనే పాలను కాచుపాత్రలనుగా నుపయోగించుచున్నారు. ఇవియే చాల ప్రశస్తమైనవని నాయభిప్రాయము. ఈకుండలు పరిశుభ్రముగను, నునుపుగను, మందముగను అంత పెద్దవి కాకుండ నుండవలెను. ఒకసారి పాలువేసి శుభ్రము గాకడిగి ఉపయోగించవలెను. ఇంకను పాలను కాచుపాత్ర శుభ్రముగా కడుగకపోయినయెడల పరిశుద్ధముగాని యితర యేవస్తువుయొక్క సంపర్కము తగిలినను పాలు విరిగిపోవును. ఈపాలపాత్ర నేమాత్రము మురికియున్నను, లేక మజ్జిగ ఏమాత్రము పాత్రల కంటుకొనియున్నను, వానియందు పాలుపితికినను

పోసినను వెంటనే విరిగిపోవును. ఒకపాత్రలో పాలను కదలకుండ కొంచెముసేపుంచినయెడల పైన మీగడ కట్టును. దీనిని సులభముగా తీయవచ్చును. ఈమీగడ మిగుల సూక్ష్మజీవులతో కూడుకొనియుండును. పాలపై నుండి తీసి చిలికినప్పుడు ఈ రేణువులన్నియు కూడు కొని ముద్దయగును. (దానినే వెన్న యందురు.) పాలను కాచుపాత్రలపైని మూతవేయకుండా కాచుటమంచిది. ఇటువంటిపాత్రలు దుమ్ముగలస్థలములందు నుంచరాదు. తడిపిన పిడకలతోగాని కట్టెలతోగాని దాలివేసి పాలు కాగనీయరాదు. అట్లు కాగనిచ్చినచో పాలు పొగ చూరిపోవును.

ముఖ్యవిషయములు

స్త్రీలు పాడిపశువులకు తవుడుచిట్టు ఎక్కువగా పెట్టరాదు. తగినంతగా పెట్టవలెను. అట్లు పెట్టినయెడల క్షేత్రరోగములు వాతరోగములు కలుగును. ఖలయు నట్లుగా మేపినయెడల ఎల్లప్పుడు ఎదయగుచుండును. కట్టునిలువదు. పాలు తగ్గిపోవును గాన ఎక్కువగా మేపరాదు. ప్రత్తివిత్తులు పెట్టి నడుమ తగినంత ఉప్పు కలిపి పెట్టవలెను. లేనిచో వాతరోగములు కలుగును. వెన్న ఎక్కువగా వచ్చునను యుద్దేశ్యముతో తవుడు పెట్టుటతగదు. అట్లు పెట్టినచో కీళ్ళవాతము దొమ్మ మొదలగు రోగములు సంభవించును. నాచేరచింపబడిన అనుభవ పశువైద్య చింతామణియను గ్రంథము చూచినయెడల పైవిషయములన్నియు విపులముగా వ్రాయబడినవి. చదువరులు తప్పక తెప్పించి చూచెదరుగాక.

ఒకరు :—ఒకస్త్రీకి తనకుమారుని పురుషపుంగవునిగా జేయడానికి యిరవైయేళ్లు పడుతుంది.

ఇంకొకరు :—ఔను. వాన్నే తెలివితక్కువ దద్దమ్మగా తయారుచేయడానికి యింకొక స్త్రీకి యిరవై నిముషాలు పడుతుంది.

ఒకదినము ఒకపత్రికలో, ఒకడు

"బజారులో నాసంచిని పోగొట్టుకొన్నాను. దానిని తీసినవానిని గుర్తించాను. అతడు నాకు దానిని తక్షణమేవచ్చి యిచ్చిపోవలయును."

అని వ్రాస్తే, ఆ పత్రికలో మరుదినము,

"సంచినిదీశాను. గుర్తింపబడ్డాను. పోగొట్టుకొన్నవారు నావద్దకువచ్చి సంచిని ఎప్పుడైనా తీసికొనిపోవచ్చును" అని ప్రకటింపబడ్డది.

గ్రామ పరిశ్రమలు

మొదలి వెంకటరామయ్యగారు

ఆంధ్రదేశమునందు కొన్ని విచిత్రపరిశ్రమ లభివృద్ధిజెందుచున్నవి. ఇవి పూర్వము లేవుగాని, ప్రస్తుతము, మనయాంధ్ర సోదరీమణులు వీనిని నూతనముగా కనుగొనుచున్నారు. వీనిలో "కాగితములతో గృహోపకరణములజేయుట" యొకటి. ఇది నెల్లూరుజిల్లాయందు విశేషవ్యాప్తిగలిగియున్నది. దీనిని నేను స్వయముగాజూచి గ్రహించితిని. ఈ యుపకరణములు చాల దృఢముగను, విచిత్రముగనున్నవి. ఈపరిశ్రమను ఇతర ప్రాంతములకు పత్రికామూలమున దెలియజేయ దలంచితిని.

చిత్తుకాగితము లుపయోగరహితములని మనవారు విశేషముగా పారవేయుదురు. కాని ఈచిత్తుకాగితముల మూలముననే యొక పరిశ్రమను వృద్ధిజేయవచ్చును. ఈ పరిశ్రమ మొదట గ్రామములయందుండి, మిక్కిలి యనాగరికముని తోచినను, దీనిని వృద్ధినందించినచో, కాలక్రమముగ నిదియే యొక నాగరికవృత్తిగా పరిణమింపగలదు. ప్రస్తుతము మనము, తుక్కుకాగితముల యుపయోగమును గ్రహింపలేకయున్నారము గాని, మన సోదరీమణులు నూతనోత్సాహముతో క్రొత్తక్రొత్త పరిశ్రమల నభివృద్ధి నందించుచున్నందుల కెంతయు శ్లాఘనీయులు. ఈ కాగితములతో చిన్నబుట్టలను, గిన్నెలను, తట్టలను, ఇట్టివనేక పరికరముల స్వల్పపరిశ్రమతో, తయారుచేయనగును.

చాల తుక్కుకాగితముల నొకచో చేర్చవలయును. అవన్నియు చేర్చినతరువాత నొక పెద్ద గిన్నెలో నీరుబోసి, యాకాగితముల నన్నిటి నా నీటియందుంచవలయును. అట్లు నీటియందుంచిన కాగితములను, మూడు నాలుగుదినములు బాగుగా నానునట్లుంచవలయును. అవి నానినతరువాత, ఒకసేరు వరకును మెంతులదెచ్చి, మరియొక గిన్నెయందుంచి, తగిన నీరునుబోసి, వానినొక రోజువరకును బాగుగా నాననీయవలయును. నానినతరువాత మెంతులు తమ పూర్వపరిమాణమునకు రెండంతలుగా నగును. నాల్గవరోజు నానిన యాకాగితములదీసి, రోటియందుంచి బాగుగా రుబ్బవలయును. రుబ్బగారుబ్బగా నా కాగితములు గుజ్జగును. తరువాత దానిని బయటికిదీసి, మరల కొంచెము కొంచెముగా మెంతులతో రుబ్బవలయును. ఇట్లు షుమారు పావుగంట రుబ్బినయెడల మొత్తము జిగటగా గుజ్జువలె నగును. తరువాత మిగిలిన దానినంతయు క్రమముగా గుజ్జగునంతవరకును, రుబ్బవలయును. తరువాత నాగుజ్జును (Pulp) ఒక గిన్నెలోనికి తోడవలయును.

పిమ్మట మనమొక బుట్టను, తయారు చేయవలయుననిన, ఆబుట్టను దెచ్చి దాని పై భాగమున, నిండుగా సన్నటి బట్టయొకటి కట్టి, యాబుట్ట మూతివద్ద ముడివేయవలయును. తరువాత నాగుడ్డనిండుగాను, దట్టముగాను, ఇదివరకు తయారుజేసియుంచిన కాగితముల గుజ్జునువేయుచు రావలయును. తరువాత నదంతయు పూర్తికాగానే, బట్టతో గూడ బుట్ట నొకచో కదలకయుండు నట్లుంచవలయును. అట్లు రెండుమూడురోజులుంచగానే యాకాగితము గుజ్జంతయునారి, యాబుట్ట యాకారముతో గట్టిపడును. తరువాత నాబుట్టను దెచ్చి, దానిపై బట్టనువిప్పి, లోపలనుండు బుట్టను బయటికి దీయవలయును. తరువాత నెమ్మదిగా, ఆరినకాగితముల బుట్టకంటుకొనియున్న సన్నవస్త్రమును విడదీయగా, దృఢమైన కాగితముల బుట్ట మిగిలియుండును. తరువాత నాబుట్టకు మన మిచ్చవచ్చిన రంగువేసికొనవచ్చును. పై విధముగనే పళ్లెములను, గిన్నెలను, తట్టలను తయారుజేయవచ్చును.

ఇట్టి పరిశ్రమలు, మనయాంధ్రదేశమునందభివృద్ధి జెందవలయును. సోదరీమణులందరును, ప్రయత్నించి ఈచిన్న పరిశ్రమనున్నతస్థితికి దేగొరెదను. ఇదియే కొంతవరకును "గ్రామపరిశ్రమ పునరుద్ధరణము"నకు, పునాదియగునని యూహించుటకవకాశములుగూడ గన్పించుచున్నవి.

"జ్ఞానము"

ఆచంట సత్యవతమ్మగారు

జ్ఞానమనెడి దొక దివ్యచక్షుఃవంటిది. అట్టిశక్తి మనుజన్మలకు తప్ప, తక్కిన అండజ, ఉద్భిజ్జ, స్వేదజ, జరాయుజంబులలో మృగాపక్షులకును లేదు. "ఆహారనిద్రాభయమైదునాని"అని వాటికి తినుట నిద్రించుట, భయపడుట, సంసార వ్యవహారములు మాత్రమే తెలుసును కాని, తామెవరో, తమ్ముల పుట్టించిన వారెవరో, దీనిచే జన్మకారణునిఁ దెలుసుకొనవచ్చునో యెట్టి క్రియచే బహుళదుఃఖకరమగు జన్మనుతరింపఁ జేసికొనవచ్చునో యట్టి జ్ఞాన సాధనము మాత్ర మగమ్యము.

దన్ను దాఁదెలిసికొనునదే జ్ఞానలక్షణము. అట్టిలక్షణ మనేకజన్మార్జిత పూర్వపుణ్య విశేషంబున మానవుడై పుట్టిన జన్మలకైనను, సుకృతకర్మవశుఁడైన నరునకే లభించును కాని, విషయేచ్ఛల వశుఁడైన, మనుజాధముని పొందనేరదు.

విషయము లొక పెద్దవలవంటివి. ఆశయనెడి మోహపదార్థమం దుంచబడిన "ఎర" వంటిది. ఆశాయెర కాసించి, మనుజమృగావళులందు మైమరచి వలలో జిక్కికొని విముక్తినొందలేకుందురు. బుద్ధియనెడు ఎలుకలరేడు బోధయనే తనవాడిదంతములచే మాయావలను కొరుకుటే (అనగా మనస్సు బుద్ధిబోధనువిని, అరిషడ్వర్గముల నణచి, ఈషణాత్రయముల వదలి, గుణరహితుఁడై, జ్ఞానసాధనంబెరిగి, ఆత్మతత్వము తెలిసికొని, ఆశాగుణరహితుఁడై, జ్ఞాన భక్తి వైరాగ్యయుక్తుడై మనుటయే) మానవజన్మతరించు నుపాయము. జ్ఞానముచే భక్తి యుదయించును. భక్తిచే భవహరమగును.

జ్ఞానమునకే తెలివని, ఎఱుకని నామాంతరములు. దానిచే, జీవాత్మ పరమాత్మల, అద్వైతమెరిగి సాయుజ్యముక్తినొందుటచే జన్మతరించును. ఈదారినెరుగని నరజన్మ వృధాపతనహేతువై, జడమై, భవసాధనమగుచున్నది. సౌధోపరి నెక్కి సురక్షితులమైయుండక, క్రిందకురికిన గతియెట్టిదో, జ్ఞానదీపికా సహాయమున్నను, జన్మాంధకారమును వదలింపఁజేసికొన కుండు టట్టిది. భక్తి నౌకా సహాయమున సంసారార్ణవమును. తరింపకుండుటట్టిది. అజ్ఞానాటవిని జ్ఞానఖడ్గముచే ఛేదించి దారినెరుగుటయే నరజన్మవలని ఫలితము. ఆశాయెరను నిరసించి, అహంకార మమకారములవదలి, పూర్వపుణ్యవశమున లభించిన మనుష్యజన్మ వృధాగానీయక, జ్ఞానసాధావలంబికులై తరించుదురుఁగాక.

ఓం తత్ సత్

అస్పృశ్యతానివారణ మనవసరమా?

శ్రీమతి డి. ఎస్. రాజేశ్వరమ్మగారు

వర్తమానయుగమున భారతీయుల భావాతిశయాదర్శములు వివిధవర్ణాశ్రమధర్మపథిలలో ప్రళయఝంఝానిల తీవ్రసంక్షుభితధరాధరంబులపగిది నిలుకడ జెందకున్నవి. వర్ణభేదములు స్వరాజ్యసాధనమునకు ప్రధమ సోపానమగు పరస్పర సౌహార్దభావమును పారదోలి కేవలము స్వప్రయోజనపరాయణతను పెంపొందింపజేయుచున్నవి. పవిత్రమగు హిందూమతము, తన్మూలమున హీనదశకు గురియైనది. ఈ హీనదశకుత్తరవాదులెవరు? వితండవాదములచే, మతాదర్శములను, అర్థభేదమొనర్చియు యుక్తాతలూగు మనభారతజాతీయులే. వీరిలో స్వప్రయోజనార్థమై అసత్యములైనను, భగవదుపదేశమని, ప్రసాదించి చెప్పెడి ప్రాజ్ఞులుకూడ కొందరుగలరు. పూర్వమతాచార్యుల పేరిడి, స్వకల్పితసూత్రములను ప్రమాణములుగ బోధింపజాలు మహనీయులు మరి కొందరు. ఇట్లు నేటివరకు ధర్మాధర్మ విచక్షణలేక సాగుచున్న కల్పితమత సాంప్రదాయములను విద్యావిశిష్టులువిని సైరించిరి. కాని కాలమెల్లపుడొకరీతి నుండునా? విజ్ఞానము ప్రబలిన నిమీలితనేత్రుడైయున్న నాటిభారతీయుడు నేడు కనులు తెరచినాడు. తన పూర్వదుస్థితిని తెలుసుకొని, నిలువున నీరైనాడు. స్వతంత్రాలోచనముపై నాధారపడి పరాధీనతకు శత్రువైనాడు. కావుననే నవీనయుగము పూర్తిగ పూర్వముకన్న చాల మారిపోయినది. అట్టి పరివర్తన మాశ్చర్యముకాదు. కేవలము క్రమము సహజము. హిందూమత మపవిత్రమై పరిణమించుట మహమ్మదీయుల దండయాత్రలు మొదటికారణము. మత గ్రంథములు దేశభాషలో ముద్రింపబడకుండుటయు తన్మూలమున నవి విపరీతార్థములచే గ్రహింపబడుటయు రెండవకారణము.

మతము క్షీణదశకు వచ్చుకొలది విపరీతములగు జాతిభేదములు జనించుచున్నవి. దయాదాక్షిణ్యరాహిత్యమగు స్వప్రయోజనపరాయణత ప్రబలినది. నీతిమార్గ మడుగంటినది. సాత్త్వికభావమస్మరణీయమై పోయినది. విపరీతాచారములు విరివిగ నభివృద్ధినొందుటచే మానవసంఘమున కత్యంతోపయుక్తములగు పూర్వపుటాచార సాంప్రదాయము స్వప్నప్రాయములైనవి. వర్ణభేదమున కివియె కారణములు. కాక హిందూశృతి, స్మృతిపురాణేతిహాసములలో నెందుజూచినను "బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు," అను చాతుర్వర్ణము మాత్రమే గన్పట్టుచున్నది. శ్రీకృష్ణభగవానుడు గీతలలో "చాతుర్వర్ణ్యం మయాసృష్టం గుణకర్మవిభాగశః" అని చెప్పుటచే నీ నాల్గువర్ణములవారు, పుట్టుకవలన కాక, గుణకర్మలచే సృష్టింపబడినవారని తెలియుచున్నది. కాన పంచమవర్ణము, కేవలము భారతానంతర సృష్టియని స్పష్టమగుచున్నది.

పంచములనబడు నిమ్నజాతివారు సత్యము నకర్హులా? లేక అనర్హులా? అని ప్రవచించుటకు పురాణయుగములోని ఉదాహరణములు పెక్కులు. మాలకూతునకు జన్మించిన పరాశరుడు బ్రహ్మరుషియనంబరిగెను. అతనికి జన్మించిన వేదవ్యాసుడు మతమునకు ప్రామాణికమగు వేదసంచయమునకు విభాగకర్తయయ్యెను. చండాలకన్యను చేకొనిన వశిష్ఠుడు పరమపావనుడయ్యెను. ఇట్లే పురాణయుగమున నెందరో,

పంచములతోడి బాంధవ్యమును గల్పించిరి. ఈమధ్యనే కదా శంకరస్వాములవారు మిల్లరుకన్యను శుద్ధి సంస్కరణమొనర్చి మతమున జేర్చినది. కేవలమొక పరదేశీయ యువతిని హిందూమతమున నైక్యమొనరించుటకంటె స్వదేశీయులను స్వమతస్థులును నగు పంచములను స్పృశించినంతనే తప్పేమియు గానరాదు. కులకాంతలను విగనాడిన జారశిఖామణులు సదాచార సంపన్నులైనచో కాషాయాంబరములధరించి, కేలనొక జపమాలబూనినంతనే దుర్మార్గుడును సన్మార్గుడగుచో హేయదృష్టిచే దిలకింపబడు పంచముడు నిరపరాధియగు భారతీయుని స్పృశ్యమాత్రమున కేలయవర్జ్యుడో తెలియకున్నది. మతము పేరిడి వేనవేలు అపరాధముల నొనర్చుచున్నాము. మతమను నెపమిడి ముక్కుపచ్చలారని బాలికలకు వివాహములొనర్చి వారి వైధవ్య ప్రాప్తిని కన్నులారగని సంతసించుచున్నాము; మత విరుద్ధమని పునర్వివాహము లొనర్చిన వారిని వెలివేసినాము. తుదకు మతముపేరిడి కోట్లకొలది జనుల విజ్ఞాన వికాసముల నధఃపాతాళములకు ద్రొక్కినాము. పంచముడును మనవలెనే తల్లిగర్భమున జనించి, అన్నిహక్కులను, అనుభవించుటకు తగిన భారతీయుడు కాని అన్యదేశీయుడు కాడు. కేవలమొకయన్యదేశీయుడగు వానికి, వంగివంగి 'జోహారు' చేయుటకు వెనుదీయని మానవధర్మము, అవసరమైనచో వాని కరస్పర్శచే గౌరవింపజాలు మానవశీలము యేకదేశజనితుడగు మరియొకసోదరు నంటరాదని నిషేధించుట కెట్లొప్పుకొనుచున్నదో మిగుల శోచనీయము, సర్వేశ్వరుడగు దేవదేవుని కన్నిప్రాణులు తుల్యములు, అతడందరిని సమాదరదృష్టిచే దిలకించు పక్షపాతములేని తండ్రి. అట్టి తండ్రిని సేవింపనీక పంచముడు దేవాలయమున ప్రవేశింప తరుముచున్నాము. అయ్యో! న్యాయాన్యాయ విమర్శకదృష్టియు, ధర్మాధర్మ విచక్షణశక్తియు, మనకేది? భారతజాతికి ప్రధానమగు సత్యగుణ మెచ్చటికేగె? ఆహా! హిందూసంఘము మతము పేరిడి యెన్ని దుష్కృత్యము లొనర్చుటకు సాహసించినది. అధర్మవర్తనులును, అవినీతివర్తనులును నగు వారు మనలో నెందరులేరు. వారందరు మిక్కిలి గౌరవోన్నత పదవులనందుటలేదా? కాని పాపమెంతనీతిపరులైనను, సద్వర్తనులైనను యోగ్యులైనను, జన్మచే నిమ్నజాతికి జెందినంతమాత్రముననే, హిందూసంఘమున కట్టి స్థానమైనను వారికి లేకుండజేయుట నిజముగ దేశారిష్టక సూచకమనదగును. మనము వారిని నీచదృష్టిని దిలకించుటవలననే వారిలో చాలమంది క్రైస్తవులగుచున్నారు. క్రైస్తవుల నాశ్రయించుచున్నారు. తుదకు వారు పరాధీనత భారతీయ జాతీయతను బలహీనమొనర్చ మనకు తీరని లోటు కలుగుచున్నది.

కావున భారతదేశాభివృద్ధికై చదపురుగై, సంఘము యొక్క పతితస్థితిని దిలకింప సిద్ధమగుచున్న అస్పృశ్యతా పిశాచమును సంహరించినగాని, దేశావర్ధకమునకు విఘాతము గలుగదని నమ్ముట మేలు.

సోదర సోదరీమణులారా? మహాత్ముడడుగో? సత్యాగ్రహ దీక్షబూని రాజకీయరంగమున రాణించినాడు. దేశదాస్యాంధకారము పటాపంచలు జేయు స్వాతంత్ర్యభాను డుదయగిరినెక్కి ప్రకాశింపనున్నాడు. స్వాతంత్ర్యోదయమునకు పూర్వమే ఉషఃకాలమున పక్షులు కలకలరవములచే వీనులవిందొనర్చువిధమున క్రొంగొత్త సంస్కారములొనర్చి జాతీయగీతములను పాడుడు. జాతీయతను మేలుకొల్పు పాటుపడుడు. ఐకమత్యమును, అనురాగమాత్రముచే సహృద్భావమును పెంపొందింపజేయుడు, ఇట్టిసందిగ్ధ సమస్యలలోన అస్పృశ్యతా నివారణ మనవసరమని యెవరనగలరు?

కైకమ్మా!

శ్రీమతి యస్. అలివేణిగారు

౧

కైకమ్మా! భవదీయవృత్తమును సాకల్యమ్ముగాజూడకే
లోకుల్ కాకులు తిట్టిపోసెదరు నీ లోకోపకృత్యంబు చిం
తాకంతైన గణింపలేరు నిజము న్నన్గొన్న దోషాచరా
నీకంబుల్ తెగి లోకముల్ మనుటకున్ బీజంబు నీవేకదా!

౨

కాంతుడు కాళ్లబడ్డ కనికారము సుంతవహింపలేవు బల్
పంతమువట్టి రాము వనవాసమొనర్పగ బంపబట్టియే
అంతమునొందినారు నరహంతకులైన సమస్తరాక్షసుల్
సుంత దయార్ద్రచింతవగుచో కథ సర్వముమారియుండదే!

౩

మును దేవాసురయుద్ధభూమి బతి సమ్మూర్ఛావశుండైన నె
మ్మన మందించుక భీతిచెందక రిపుల్ మార్కొన్న కంపింపకే
ఘననిర్ముక్తతటిల్లతాయన శతాంగం బొక్కలిప్తన్ రణా
వనిదాటించి సుధీరతాగరిమ నీ ప్రాణేశురక్షించితో!

౪

ప్రాణముగాచినట్టి సుకృతాత్ములకేది యిడంగరాదు ? నీ
ప్రాణవిభుండు నీకిడె వరద్వయ; మక్కఱగల్గినప్పు డ
వ్వానిని గోరుకొంటి వాడబాటుప్రకారము, ధర్మమేయగున్
దానసతండు తక్కుట యధర్మము సు మ్మెవ రెన్ని చెప్పినన్.

౫

రాము డిలంజనించుట పరాక్రమగర్వితు రావణాసురుఁ
సోమపదార్చనారతు విశుద్ధతపోధనపీడనవ్రతుఁ
భూమిభరంబుదీర్ప వధముంబొనరించుటకంట; యాపనిఁ
రాముడు గీము డీవు విపినంబులకంపక చేయగల్గునే!

౬

మగడు వశంవదుండయిన మానినిదిట్టుట లోకధర్మమై
నెగడిన దంతెకాని తననేర్పుమెయిం బతిప్రేమ నూలఁగో
న్న గరిత ధన్యురాలు, గణనార్హసుమీ! మువురాండ్రలోన నీ
మగనికి నీవెనచ్చితి, సమర్థవు కేకయరాజనందనా!

౭

ఆయతబాహు విక్రమబలాఢ్యుడు సత్వగుణప్రధానుడుఁ
శ్రీయుతమూర్తి రామనృపసింహునిగూర్చిన పుట్టుపుట్టు రా
మాయణగాథ కంతకు సమర్థపుబీజము నీదుపాత్రయే
వేయినమస్కృతుల్ గొనుమ ప్రేమపురస్సరముల్ మదంబరో!

ఆప్తవాక్యం!

ఎఱుకలపూడి గోపాలకృష్ణారావుగారు

"సహధర్మచారిణి" సఖియయాగాని, "సహధర్మచారిణి" గాదుసఖియ
భర్తలోనర్ధంబు భార్యకున్నదిగాని భర్తయేపూర్తికి కర్తగాదు
పారసాక్షినిజూడ సాధ్వియేయగుఁగాని కవులాడునట్టుల కఠినగాదు
ఉవి దార్యమతము తా నుద్ధరించునెగాని పురుషులట్టుల సన్యములకుబోదు

అగ్నిసాక్షిగఁబెండ్లాడి నట్టియతివ
తమ్ము సంతృప్తిఁబఱచు మాత్రమ్మెగాదు
పాతివ్రత్యప్రభావాన ప్రాణమొడ్డు
నుభయలోకాల నలరించు నుత్తమగుణ!

అది నీ ఘనత;
నీ గౌరవము;

ఒక యింటికి యజమానురాలుగానుండి తన కృత్యముల విజయవంతముగ నొనరించుట యరుదై యున్నది. పురుషులవలన పొగడ్తకెక్కనివియు, తుదకు మెప్పునుగూడ పొందనివియునగు నసంఖ్యాకములగు పనులందరుచేయుచుందురు. కాని స్త్రీలు ఘనతయు గౌరవమును బొందుటకు చేయవలసిన విధులు కొన్నిగలవు. అది అందరెఱింగినదే. వీనిలో ప్రతిదినము తేనీరుచేయుటకూడ నొకటి. ఈ కార్యమున స్త్రీలకు సర్వాధికారముగలదు. దీనిని గ్రహించిన యిల్లాండ్రెపుడును, తమ హస్తములనుండి తమ పురుషులు, దయారసమునదగిన యీ భారతదేశపు తేనీటిని గైకొనుచున్నారను మాటమాత్రము మరువజాలరు.

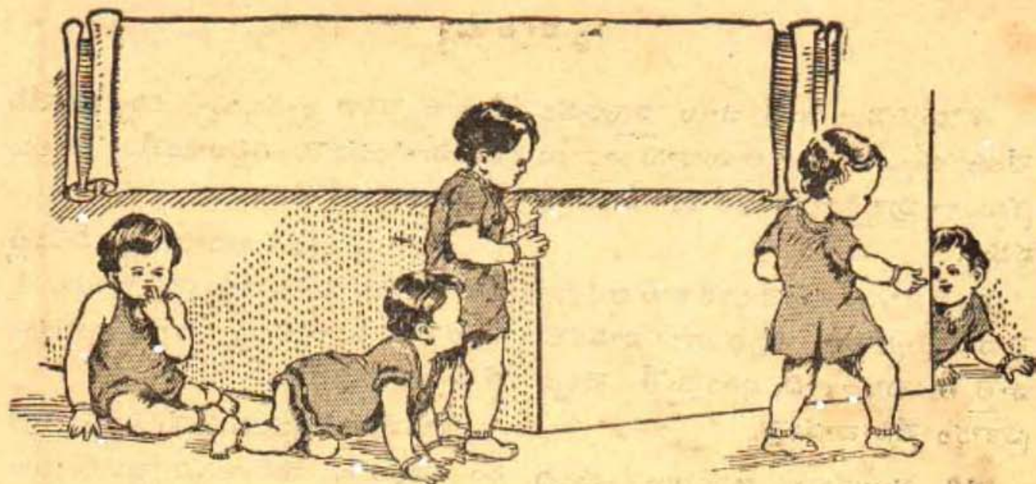
తేనీరును తయారుచేయుట.

మరగబెట్టిన మంచినీటితో యొకపాత్రను (మంటిదైన మంచిది) కడిగి, శ్రేష్ఠమగు భారతీయ తేయాకును, మనిషికొక చమ్చావంతున, పైగా పాత్రకొక చమ్చాచేర్చి వేయుము. మంచిమరిగినసీటిని పాత్రయందలి తేయాకుపైబోసి ఐదునిముషము లుండనిచ్చి పాలు చక్కెరను గలిపి సేవించుము.

భారతీయ తేనీరొక్కటే కుటుంబ పానీయము.

IK-33

శిశుపోషణ

ఆహారము.

తల్లిపాలే ప్రశస్తమనీ ఫలానికారణాల వల్ల ననీ వివరించ నక్కర్లేదు. గమనిక లేవైనా వున్నవా అనే.

ఏడ్చినపుడల్లా పాలివ్వరాదు. ఇంక రాత్రైతే ఓ ఎనిమిది గంటలకాలం ఇవ్వరాదు. తొమ్మిది పది మొదలు తెల్లవారి అయిదు ఆరయేవరకు. ఈవ్యవధికాలంలో ఏడిస్తే పక్కమార్చి అంతగా నిలవకపోతే కొంచెం వేడిగా కాచిననీళ్లు ఇవ్వవచ్చు.

మొదటి ఆరువారాలూ పాలు మూడు గంటల కొకమారు ఇవ్వవలె. ఇలా అని నిర్ధారణ చేసుకోడం అవసరం. పాలివ్వ డానికి అవసరముండదుకాని, బిడ్డను లేప వచ్చు. వాడుకబడితే బిడ్డ సరిగ్గా సమయా నికి మేల్కొంటుంది.

కానివేళల్లో ఏడిస్తే నీళ్లివ్వవచ్చు. పాలెంతమాత్రం ఇవ్వరాదు.

గుక్కతిప్పుకుంటూ, ఓ పదిహేనిరవై నిమిషాలు, మెల్లగా, రెండువైపులా, బిడ్డ పాలుత్రాగేటట్లు గమనించవలె.

బిడ్డ కక్కడం పాలలో దోషంవల్లకాదు. తొందరగాత్రాగడంవల్ల. ఇలా త్రాగకుండా తల్లి జాగ్రతపడవలె.

బిడ్డలేడ్వడం తరచు ఆకలైతేనేకాదు. కడుపు నిండుండికూడా ఏడ్వటంకద్దు. విచక్షణ అందువల్ల అవసరం. ఏడ్చినపుడల్లా పాలివ్వరాదు. అలా ఇవ్వవలెనను కోడం ఓ దురభిప్రాయం. జీర్ణకోశానికి విశ్రాంతి ముఖ్యం. పెద్దవాళ్లకే వేళకాని సమయాల్లో ఆహారం జబ్బైతే, లేతవయసు బిడ్డల విషయంలో చెప్పవలెనా. జబ్బు ప్రమాదాలకు మూలమునూ.

స్నానము-ఆహారము. బిడ్డలకు పాలివ్వవలసింది స్నానం అయింతర్వాతనే. ముందు కాదు.

తొమ్మిదినెలలయితే పాలు నిలుపుదల చేయవచ్చు. ఓ అయిదారువారాలు క్రమంగా పూర్తిగా నిలపడానికి తీసుకొనవచ్చు.

పాలైనా, అమ్మబడే రకరకాల ఆహారాలైనా జాగ్రతగా శుభ్రంగా వాడవలె. పాలైతే బాగాకాచి, ఇతరమైతే చెప్పిన ప్రకారం చేసి వాడవలె.

12 నెలలవరకు ఆవుపాలు మంచి ఆహారం. గంజి మొదలైనవి ఏడాదిఅయితేనే. ఏడాది ఆరునెలలయితే అన్నం పెట్టవచ్చు. అంతకుముందుగా పెట్టటం అంత ఆరోగ్యంకాదు.

కమలా, ద్రాక్ష, తదితర పండ్లరసాలు బిడ్డలకు బాగా వాడవచ్చు. పిప్పి వేరుచేసి ఉపయోగించవలె. తల్లిపాలులేని బిడ్డలకు దీనివాడుక మరీ ఉపయోగం.

పాలబుడ్ల వాడుక అనారోగ్యం. వీటివల్ల అపాయాలు వివరించాలంటే చాలా. ఓ శుభ్రమైన పింగాణీగిన్నె చాలు ఆహారం తయారు చేయడానికి.

కానివేళల్లో ఇష్టపడకుంటే బిడ్డకు ఆహారం ఇవ్వవద్దు. మరి తగని ఆహారాలూ వాడుక చెయ్యవద్దు.

కొన్నిమాసాలు వారాని కోమారు బిడ్డను తూచడం, ఏకొద్దోగొప్పో హెచ్చు కాకుంటే వైద్యుని కనుగొనడం ముఖ్యం.

యస్. శేషగిరిరావు.

స్వర్గమేల?

మునగపాటి చినహనుమయ్యగారు

విజ్ఞాన విద్యా వివేకశోభితగుణ, వర్ధిత సౌశీల్యవర్తనంబు,
సహజ గాంభీర్య హాస్యామోదమాధురీ, స్వారస్య కవిత వాగ్వైభవంబు,
కరుణా ప్రపూర్ణ సంకల్పాను సంధాన, కమనీయ సత్కార్య కారకంబు,
బహువిధాలంకార ప్రాజ్ఞతాధిక్య సం, ప్రాప్తలాలిత్య విరాజితంబు,

తాపదుఃఖరోగ దారిద్ర్య భయ మృత్యు
సమయశాంతి ధైర్య సాధకంబు
అగు సతీమతల్లి — అర్థాంగియగునేని
స్వర్గమేల? పురుషసత్తమునకు.

బాలవిజ్ఞానశాఖ

బడిపిల్లవాడు, ద్రాక్షపండ్లు

శ్రీమతి కమలావతికన్య

అప్పుడే దేవాలయమునుండి తిరిగిపోవుచున్న యొక బాలుడు తనపాఠశాలావరణముగుండా వెళ్లవలసివచ్చెను. అచ్చట చక్కగా పండి గోడమీదికి వ్రేలాడుచున్న ద్రాక్షపండ్ల గుత్తులపై యాకుఱ్ఱని దృష్టి బడెను. ఇంతకుమునుపే దేవాలయమున గురువుగారు యెవరిదో వివాహప్రకటన జేసియుండిరి. ఆ సంగతి మదికిరాగా, తన్నెవ్వరు జూచుచుండలేదని యెంచి, ఒక గుత్తిని ద్రెంచుకొని నోటి సమీపమునకు దాని గొనివచ్చి యచ్చటనే యాపి యిటు లనెను. 'ఈ ద్రాక్షగుత్తియొక్కయు నా నోటియొక్కయు వివాహప్రకటన చేయుచున్నాను. వీరిరువురును పరిశుద్ధ వివాహరీతిగా జతగూడరాదనుటకు యే న్యాయహేతువునైనను మీలోయెవరైనను తెలిసికొనియున్నయెడల, యిప్పుడే దానిని వెల్లడిచేయవలెను; లేనియెడల మరెన్నటికినిగూడ మౌనముగా నుండవలెను. వెంటనే యా ద్రాక్షలును యా నోరును జతగా గూర్చబడెను.

దురదృష్టవశమున యీ సంగతంతయు ఆ బాలుని యుపాధ్యాయుడు చాటున నుండి కనిపెట్టెను. మరియు వానిమాటలు వినబడజాలనంత దూరమున యుండనందున వాడు పలికిన ప్రతియక్షరమును స్పష్టముగా వినగలిగెను. అయినను, యప్పటి కూరకుండి, మరునాడు తక్కినవాని సహపాఠకులందరి ముందు వానిని నిలువజేసి, తాను చేత నొక కఱ్ఱనుబూని, దండధారివలె గస్పట్టుచు యా బాలుని దండించుటకు పూర్వ మిట్లనియె. 'నేను యీ దుడ్డుకఱ్ఱయొక్కయు యీకుఱ్ఱని వీపుయొక్కయు వివాహప్రకటన జేయుచున్నాను. ఎవరైనను ఆటంకపఱుచ దలచుకొనినయెడల యిప్పుడే సహేతుకముగా వెల్లడిచేయవలెను. లేనియెడ యికనెన్నటికిని మాటాడరాదు."

బాలుడు వెంటనే సర్వము గ్రహించగలిగెను. అయినను చెదరని చిత్తముతో గట్టిగా 'నే నీ ప్రకటన నిషేధించుచున్నా' నని యఱచెను.

గురువు—ఇందుకు కారణమేమి కనుపఱచగలవు?

బాలుడు:—ఉభయపక్షముల వారు సమ్మతించకపోవుటయే కారణము.

గు:—"అలాగా!" యని, పిల్లవాని బుద్ధిచతురతకు లోలోన సంతసించుచు, "అటులయిన యీ వివాహమును త్రోసిపుచ్చవలసినదే." (అనువాదము)

పెళ్లాల సరదా

సి. వి. రమణగారు

ఎనిమిదవ హెన్రీ యెందుకని యేడుమందిని పెళ్లాడాడని ఒక టీచరు ప్రశ్నిస్తే పరీక్షలో కొంతమంది కుర్రాళ్లీలా వ్రాశారు.

గణపతి:— హెన్రీ పూర్వరాజుల రాణులకథలను వినడానికి చాలా యిష్టపడేవాడు. అందుచేత ఏడుమందిని పెళ్లాడాడు.

వాసు:— ఒక జ్యోతిష్యుడు హెన్రీతో చాలా మందిని పెళ్లాడితే స్వర్గాని తప్పకుండా వెళుతావని చెప్పాడు. కాబట్టే అతడేడుమందిని పెళ్లాడాడు.

గౌరీనాథ్:— హెన్రీకి పేకాటంటే చాలసరదా కాబట్టి యేడుమందిని పెళ్లాడాడు.

రాముడు:— హెన్రీ తన పెద్దఅంతఃపురంలో వంటరిగా ఉండటానికి భయపడి యేడుమందిని పెళ్లాడాడు.

రంగడు:— హెన్రీకి యిరుగుపొరుగువారి దెబ్బలాటలు పెళ్లాంచెపుతూంటే వినాలని చాలసరదా. అందుకే పెళ్లాడాడు ఏడుమందిని.

శంకరుడు:— హెన్రీ వార్తాపత్రికల్లోపడే పెళ్లి యినాములకు చింతిస్తూఉండేవాడు. కాబట్టే యేడు మందిని పెళ్లాడాడు.

కృష్ణుడు:— హెన్రీ రకరకాల పిండివంటల తినాలంటుండేవాడు. ఏడుమంది నందుకే వరించాడు.

నారాయణుడు:— ఒకదినము హెన్రీ తనమంత్రులతో ఈలా అన్నాడు. "నారాజ్యములో ప్రతివారు ఏదో గొప్పపనిచేస్తూ ప్రసిద్ధికొస్తున్నారు. నేనెందుకు గాకూడదు?" మంత్రిఅన్నాడు. "చాలమందిని పెళ్లాడుటకు ప్రారంభించండి. తమపేరు ప్రపంచంలో ప్రసిద్ధికొస్తుంది." అందుకే యేడుమందిని వివాహమాడాడు. (బాంబే క్రానికల్)

పితృప్రాణము

పాకల చంద్రకాంతామణిగారు

అవి చీకటిరాత్రులు. నాడు ఘోరాంధకారము. భోరున వానకురియుచుండెను. ఉరుము లతి భయంకరముగ గర్జించుచుండెను. అట్టి సమయమున మూర్ఛాగతుండగు తమ జనకునొక యుత్తమాశ్వముపై నిడి అశ్వారూఢులగు మువ్వురు రాజపుత్రులు ఆ నిబిడకాళీరాత్రియందా ఘోరారణ్యమున పరువు లెత్తుచుండిరి. వెనుకగిట్టలచప్పుడు. శత్రుసైన్యములు తమ్ము వెంటాడుచున్న వినయు మా మూవురుతరుణులు గ్రహించి భీతినొందసాగిరి. నిమిషనిమిషమునకు శత్రుసైన్యములు దగ్గరపడ జొచ్చెను. పెద్దవారిరువురి నోటనుండి హాహారవము లుప్పతిల్లెను. కడగొట్టువాడగు జయసింగు మాత్రము వారిని భయపడవలదని పల్కుచు తనతేజిని మరింత హెచ్చరింపదొడగెను.

ఆయశ్వములు వాయువేగ మనోవేగములను మించి బర్వెడసాగెను. కాని లాభము లేకపోయెను. నిమిషములో శత్రుసైన్యములు వీరిని ముట్టడించెను పెద్దవారిరువురును శత్రుసైన్యముల గాంచినతోడనే భ్రాంతచిత్తులై స్వప్రాణరక్షణార్థములకై తమ్ముని శత్రుమధ్యమునవిడచి స్వార్థపరులై పలాయనులైరి.

జయసింగు మీఁదపడిన ఈ యాపదను గురించి ఇంచుకంతయు చలింపక ధైర్యముతో అశ్వావతరణము గావించి తన తండ్రి శరీరమును పదిలముగ నొకచెట్టుక్రిందనుంచి యే యాపదయు తండ్రికి గలుగకుండ తండ్రి శరీరమును కౌగలించుకొని పరుండెను.

శత్రుసైన్యము లచ్చోటికివచ్చి జయసింగాదులగానక యాశ్చర్యపడుచు నందందు వెదకుచుండిరి. వాన ఇంకను ఘోరున గురియుచుండెను. గాలి యతిభయంకరముగ వీవసాగెను. శత్రుసేనలింకను జయసింగు పితనుగూర్చి వెదుకజొచ్చిరి. ఇంతలో నొక మెఱపుమెఱసెను. ఆకాంతిలో వారికి చెట్టు మొదట నొక మనుష్యాకృతి గన్పించెను. వెంటనే పదునైదుకత్తు లొక్కసారి పైకెగసి ఆ యాకృతిశిరము ఖండించివైచెను. ఆమస్తకముగైకొని శత్రుసేన లొక్కపరుగున నగరాభిముఖులైరి.

నబాబు దర్బారు తీర్చియుండెను. విద్యుత్కాంతిచే నాదర్బారు వేయిరెట్లు రామణీయకముగ వెలుగొందజొచ్చెను. దర్బారంతయు నిశ్శబ్దత వహించియుండెను. అందరి జూపులు సింహద్వారముపై నుండెను. అందరు వెడలిన సేనరాకకై నిరీక్షించుచుండిరి.

ఇంతలో పరుగుపరుగున నాసేన దర్బారు ప్రవేశించి చిన్నమస్తకము శూలాగ్రమున గ్రుచ్చి నబాబునకుజూపిరి. అందరినోట హాహాకారము లుప్పతిల్లెను. జరిగినప్రమాదమును సైనికులు గుర్తించి భీతిచే గడగడ వణకసాగిరి. కారణము, అది జయసింగు మస్తకమే. పితౄణమునెరవేర్ప నాబాలుడు చేసిన సాహసము క్షణములో నగరమంతయు నల్లుకొనెను. సైనికులు జయసింగుజనకుడనుకొని యాకాళరాత్రియందు జనకుని గాపాడ తనదేహ మడ్డుపెట్టిన జయసింగు శిరమునే ఖండించివైచిరి.

ఆపరేషన్ అంటే అమితంగాభయపడే ఒకరోగి ఆపరేషన్ అయినతరువాత వార్డులోనికివస్తూ "దేవుడా! రక్షించావు. ఆ కాస్తా అయిపోయింది" అన్నాడు.

ఇంతలో ప్రక్కపరుపుమీద ఉన్నరోగి అందుకొని "అంతనమ్మకం పెట్టుకోవద్దు. నాకు ఆపరేషన్ చేసినపుడు డాక్టరుగారు స్పాంజిలోపల మరచినానంటూ రెండవమారు దానికోసరమై తిరిగి ఆపరేట్ చేసారు." అన్నాడు.

ఆప్రక్కనే యింకొకరోగి "నిజమే. నాలోపల డాక్టరుగారి సామానేదో ఉండిపోయిదంటూ మరీ నన్నింకొకమారు ఆపరేషన్ జేసారు." అన్నాడు మెల్లగా.

అపుడే మొదటిరోగికి ఆపరేషన్ చేసిన సర్జనువార్డు లోపలికివచ్చి "నాటోపీ యిచ్చటెవరైనా జూశారా" అని ప్రశ్నించాడు.

పాపము ఆ మొదటిరోగి మూర్ఛపోయాడు ఆమాటవింటూనే.

రమణులదే రాజ్యము

చ. రా.

పైపదముల గన్నంతటనే కొందరికి మళయాళ దేశము జ్ఞాపకము రావచ్చును. మరికొందరు స్త్రీలు ముందు సర్వహక్కులను తమ చేతులలోనికి దీసికొని పురుషులపై రాజ్యము జేయుటను గురించియేమో యని వింతనొందుదురు. కాని భయఁపడవలసిన పనిలేదు ; వింతపడవలసిన విషయముగాదు ; నూతనమైన న్యూస్ గూడా కాదు. సర్వాధికారుల మనుకొని పురుషులెంత యధికారము 'చలాయించి'నను, వారికి సంఘమునం దెక్కువ హక్కులు లేకుండజేసినను రమణులు మాత్రము రాజ్యము నేలుచునేయుందురు. ఆరాజ్యము గృహమని యందఱెఱిఁగినదే. ఆరాజ్యమునకు సర్వాధికారి—నిజస్థితిలో రమణియే గదా! ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశములందు గృహిణికి గృహరాజ్యాధికార నిర్వహణమునకు గావలసిన హక్కులందు హెచ్చు తగ్గులున్నవి. ఈహక్కులు సంపూర్ణముగ గల్గియుండువారు బర్మావనితలు. వారి విపులమగు గృహజీవితమునుగూర్చి **The Illustrated Weekly of India** యందు ఎల్. జె. యస్. గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

ప్రాచ్యఖండములం దే దేశమునను—తుదకు ప్రపంచములో నెచటను—స్త్రీలు గృహాధికారమందు బర్మావనితలవలె నిర్వివాదమగు నధికారమునుగల్గి 'చలాయింపఁ' జాలరు. అచ్చెరువొనరించు వ్యవహారిక శక్తి అభ్యాససిద్ధమగుజ్ఞానములతో బర్మాస్త్రీ పూర్వాచారములు వాడుకలు తన కొసంగిన స్థానమునకు చక్కగ తగియున్నది. ఆస్థానము నామె స్థైర్యముతో మనోహరభావములతో శాంతితో నింపుచున్నందుననే ఆమె యధికారమునకు లొంగియుండువారు మారుమాటాడక, సణగక గొణగక సంతోషముగనుందురు.

వివాహమన బర్మీయులకు యింటిని నెలకొల్పుటని యర్థము. ఈకార్య మొకపరి ముగిసెనేని భార్య గృహరాజ్యమును పాలింప నారంభించును. భర్త సంతోషముగా భార్య 'స్వదేశ విదేశ' వ్యవహారములు నిర్వహించుచుండ అంగీకారసూచకముగా తల నాడించుచుండును.

సాధారణముగ బర్మా దేశీయుఁడు సోమరియని వాడుకగాని, పూర్తిగా శ్రద్ధవహింపకుండనుండఁడు. గభాలున నొక కార్యము గావించి విజయమదముచే మరొక్కదానిని గమనింపఁడు. తనభార్య అన్నికార్యములను తన యాలోచనాసాహాయ్యము లేకుండఁగనే నిర్వహించు సామర్థ్యముగలదని యాతని కామె యందలీతమైన నమ్మకముండుటచే నామె నత్యంత దయతో నాదరించును.

బర్మాగ్రామనివాసుని భార్య తన వరిపంట వంతటిని రంగూను వర్తకప్రతినిధి కమ్ముటయేగాక చక్కనిబేరముఁ జేయఁ

గలదు. భర్త యెప్పుడును భార్యకు దెలియకనేగాని, భార్య యిష్టమునకు వ్యతిరేకముగాగాని యేవ్యవహారమును నారంభింపడు; అట్టి వ్యవహారములందు చాల మంచి ఫలితములు తప్పక గలుగును.

ఇల్లాలు గృహమునకు సర్వాధికారియై యుండు నన్నంతమాత్రమున బర్మాయందు భర్తలందఱును భార్యదాసులని యనుకొనుట తప్పు. అయిల్లాలు భర్తకు లోబడని యసాధ్యురాలు గాదు; ఎదురుదిరుగు గయ్యాళిగాదు. వేదవిధులు మానవ చట్టములుగూడ కొన్ని కార్యముల నిర్వహించుటకే గావింపబడియున్నవని యామె తలంచును. వానిలో తన భర్తయెడఁ దాను గావింపవలసిన విధుల నుల్లంఘించిన మోక్షము త్వరలో లభింపదని యామె యాశయము.

వీరి మనుధర్మశాస్త్రము వివాహవిధులను పెక్కువిధములుగ విభజించును. దాని ప్రకారము భార్య ఏడువిధములు: తల్లితో, సోదరితో, మిత్రునితో, యజమానితో, శత్రువుతో, చోరునితో, దా ని స తో సమానమైనది. వీనిలో మిత్రునితో సమానమైన భార్యయే మిగులఁ గొనియాడబడునది. ఆమెనుగురించి వారిశాస్త్రమున నివ్విధమున గలదు.

“భర్త కోరికల దీర్చుచు, పతినిని మిగుల దయతో నాదరించుచు, యథోచితముగా ప్రేమతో మాట్లాడుచు, తానతని ఆచారవ్యవహారములందును, యితరులతో సంబంధ బాంధవ్యములందును విసువకెపుడును సాయపడి నాతనికొఱకై మిత్రునివలె పాటుపడుచు, భర్తను గాంచినపుడు సంతోషముగ గన్పడి, ఆనందముతో నాతనితో భాషించుచు, నాతని పాదములు గడిగి యొత్తుచు, ఆహారపానీయములను సకాలములో చక్కగా సమర్పించుచు, విశ్రమింపతగిన ప్రదేశమున పడకనమర్చుచు, నాతని సౌఖ్యమున కెల్లపుడు పాటుపడుచుండు భార్యయే ఉత్తమురాలు.”

ఆదర్శమైన భార్యకీ విధులని వివరముగ విధింపబడిన యీ కార్యజాలమంతయు బర్మాస్త్రీ వివాహానంతరము తప్పక ఆచరించును. వారి ‘దమ్మకట్’ ప్రకారము భర్తయందు దోషములను గని భార్యయతని దూషించుట తప్పు, కాని వారి ‘దమ్మదట్’ నీతిప్రకారము భార్య దూషించినంత మాత్రమున భర్త ఆమెను విడచుట న్యాయదూరము.

గృహాధికారనిర్వహణము బూనుటకు చాలకాలమునకు ముందే బర్మాగృహిణి తన వివాహానంతరము తప్పని సరిగా నిర్వహింపవలసిన తన స్థానమునకు దగినరీతి శిక్షణపొందును. ‘నద్వీణమింగల’ మనబడు చెవులనుకుట్టి పోగులనువేయు ముఖ్యమగు తంతు జరిగిననాటినుండియే యీ శిక్షణ యారంభమగును, ఆంగ్ల సంప్రదాయమగు ‘డెబు’ (Debut) వలె దీనికి సంఘమునందు ప్రాముఖ్యముగలదు.

ఇయ్యది సాధారణముగా బాలికకు పదమూడవయేడు వచ్చినప్పుడు జరుగును. బాలిక జాతకము వ్రాసిన పురోహితునిచే ముహూర్తము నిర్ణయింపబడి వాడుకగా చెవులుకుట్టు వానికి దెలుపఁబడును. తరువాత చెవిని బంగరుసూదితో కుట్టుదురు. దానిని క్రమక్రమముగా పెద్దది జేసి 'కమ్మలు' పెట్టుకొనుటకు తగినదిగా జేయుదురు. ఈ కార్యము జరిగిన తరువాత భార్యగా, పరిపాలకురాలిగా తన జీవితముగ గడుప బాలిక శిక్షణ యారంభించును.

అరణ్యములమధ్యనున్న గ్రామమునందలి బర్మాబాలిక పెరిగి పెద్దదై యీ తంతు లేమియు లేకనే గృహిణియగును. కాని పెద్ద గ్రామములందును, పట్టణములందును, వ్యవహార దక్షణతకు గావలసిన బుద్ధి తీక్షణతను పెంపొందించుటకు విద్య చాల వఱకు సాయపడుచుండును. ఈ విధానము ఆబాలికకు పై తంతుజరిగిన తరువాత స్వగ్రామముననే బజారునందైన సంతయందైన నొకయంగడిపై నొకసంవత్సరకాలము అధికారము వహింప నియమించుటచే పూర్తియగును.

దీనియందు గడించిన యనుభవము సహజస్వభావమగు కార్యనిర్వాహణశక్తి నభివృద్ధి నొందించుటయెగాక బౌద్ధమఠముల యందు వ్రాయుటకును చదువుటకును మాత్రము నేర్చుకొను తన సోదరులకంటె బర్మాబాలికకు మనుష్యస్వభావ పరిశీలనానుభవ మెక్కువ గల్గించును. బాల్య కాలమున సంపాదించిన యీ ప్రయోజనము జీవితమునందంతటామె కుపకరించును. కావుననే యామె సాధారణముగా గృహమును పరిపాలించుచుండును. వ్యవహారములన్నిటి యందామె సలహా తప్పక గైకొనబడును.

గృహముపై తాను 'చలాయించు' అధికారమును గురించి బర్మాస్త్రీ యెపుడును గర్వపడదు; తాను జేయుట విధియని మాత్రమే తలంచును; ఆమె సమ్మతించినను, సమ్మతింపకున్నను తప్పని సరిగా తనశక్తి సామర్థ్యము కొలది చేయుటకు సంఘ మామెకు విధించిన నియమమని యెంచుచుండును. ఆమె కధికారము పెరుగుకొలది బాధ్యతగూడ వృద్ధిబొందుచుండును.

ఆమె యింటి ఆదాయ వ్యయములను చక్కఁగ గుర్తెఱిఁగి తగినరీతి ఖర్చుచేయ వలసియుండును. తన భర్తయు పిల్లలు తృప్తిపొందు మార్గమును వారు సౌఖ్య మనుభవించురీతియు, ఆమె చూడవలసి యుండును. ఎచటనైనను దోషము గనుపించెనా బంధువులందఱి దీవెనలనుండి యామె తప్పించుకొనఁజాలదు.

కావున ఇంతటి స్వాతంత్ర్యమును, అధికారము ననుభవించుచుండియు బర్మాగృహిణి, 'విధి'దినమున— మాసమున ఏడవదినము— మరుజన్మమున తాను పురుషుఁడై పుట్ట ప్రార్థించు టాశ్చర్యముగొల్పదు.

మన పొరుగువారైయుండి మన దేశమున నొక భాగముగ పరిగణింపబడుచుండు బర్మా సోదరీమణులనుండి మన సోదరీమణులెన్ని విషయములు నేర్చుకొనవలసియుండునో యెఱుఁగుదురుగాక.

పుష్పచయము

స్త్రీలు పురుషులకంటె భిన్నలా?

జంతు దేశ ధర్మశాస్త్రజ్ఞులును, మానసికశాస్త్రజ్ఞులును స్త్రీలు సున్నితహృదయులు, శీఘ్రకోపులను కవుల అభిప్రాయములతో ఏకీభవింతురు. పురుషులకంటె స్త్రీలు త్వరగా ఏడ్వగలరు. చాలమంది పురుషులకు ఏదోయొక కష్టముగాని స్త్రీలకో పెక్కుమంది మంచియేడ్పునే శ్రమనివారణగా నెంతురు. కాని వారెంతటి దుఃఖములనైన అద్భుతముగ ధరింపగల సహనమును చేర్చుకొనియున్నారు. వారు శరీరబాధలను చాలనోర్మితో ధరింతురు. చాలమం దీ బాధలను ధరించుటలో పురుషులకంటె స్త్రీలే మిన్నలనికూడ జెప్పుదురు. వైద్యులు దీని నొప్పుకొనరు. కాని, అలసటచే దుఃఖించు స్త్రీ ధైర్యముతో దంతవైద్యుని యొద్దకు బోగలదు.

అలసటజెందియుండు స్త్రీ చురచురలాడుచు సంతోషపెట్టుటకు సాధ్యురాలుగాకుండును. పురుషులు స్త్రీలకంటె త్వరగా వలసిపోవుటయేగాక, పూర్తిగా వలసిన యథాస్థితికి వచ్చుటకు చాలకాలము పట్టును. స్త్రీ లట్లుగాదు. స్త్రీలకు నిరోధశక్తియే జీవము. దీనివలన నామె పెక్కురోగములను రాకుండ నిరోధించుచు, త్వరగా తేరుకొనుచుండును. స్త్రీ లెంతత్వరగా నలసిపోవుదురో, అంతత్వరగా తేరుకొని పూర్వస్థితిని బొందుట యాశ్చర్యకరమగు సంగతి.

పురుషులకన్నను స్త్రీ సుకుమారముగా గన్పించుటకు చాల కారణములున్నవి. వారి శరీరనిర్మాణమే సుకుమారముగా విచిత్రముగానుండును. చిరుగాలికికూడ చెడిపోవునను సందియముదోచు సున్నితముగా మేళవించిన వీణతో స్త్రీ సమానయని జెప్పవచ్చును. పురుషుని జీవితమన్నచో అడ్డములేని మైదానమువంటిది. స్త్రీ జీవితమంతయు మిట్టపల్లములే! ఆమె ఉన్నతోన్నత శిఖరముమీద నున్నపుడు, శారీరకముగా, మానసికముగా నెట్టి యాయాసములేనివారు సాక్షాత్తు దేవతయే. ఆస్థానమునుండి క్రమక్రమముగా భూమికి దిగుచున్న కొలదీ ఆటంకపెట్టుట కశక్యురాలై, దుర్బలయై, కోపితయై, తా నెక్కువగా ప్రేమించువారితోడనే కయ్యమునకు దిగుచుండును.

నిక్కముగా స్త్రీల నిర్మాణమాది వివిధవిషయముల గ్రహించినవారికి దప్ప స్త్రీస్వభావ మెఱుంగుట రాజకీయవేత్తలకు, మతాచార్యులకు, సంఘసంస్కర్తలకు దుస్సాధ్యము. సాధారణముగా స్త్రీల ప్రేమించు వానికి వారి స్వభావము కొంత దెలిసియుండవచ్చును గాని, పదిలో తొమ్మండుగురు తమవలెనే ఊహింపవలెనని, భావింపవలెనని ప్రవర్తింపవలయునని ఆశింతురు. దీనికంటె యితర అద్భుతములు జరుగవలయునని గోరుటగూడ సులభమే. కాని స్త్రీ లాపాదమస్తకముగూడ స్త్రీలే! వారు శరీరప్రకృతిలో, పనిలో, పాటలో, ఊహలో, ఉద్రేకములలో, ఆలోచనలలో, ఆదర్శములలో పురుషులతో నేకీభవింపరు. కొన్ని విషయములలో స్త్రీ ప్రకృతికివశయైయున్నను, ఇతరులందు పురుషునికంటె మిన్నయే!

ప్రకృతివలన స్త్రీలకు గలుగు మార్పులు మాత్రమే గాక, మరికొన్ని కృత్రిమశక్తులుగూడ నామెకు తోడ్పడుచున్నవి. స్త్రీలలో చాలమంది యింటిపనులలో నిమగ్నులై యుందురు. వాని ఫలిత మెట్టిదో చాలమంది పురుషులకు దెలియదు. ఇల్లు చక్కజేసికొనుట, పిల్లలను కనిపెంచుట, వంటచేయుట, అసంఖ్యాకములైన యితర విధులను నిర్వర్తించుట చాల సులభమని యనుకొందురుగాని, ఇయ్యవి చాల కష్టమైనవే గాక వీని నిర్వహింప ఆలోచన, శక్తి, ఓర్పు మిక్కుటముగా గావలసియుండును. వంటజేయుటే యొక కళ; అదియు సామాన్యము గాదు. లక్షల కొలది స్త్రీలకు దారిద్ర్యముచే గృహకృత్యములు సంకటములుగా జేయబడినవి.

ఇక స్త్రీపురుషుల వేరువేరుగా దీసుకొన్న పురుషులు వివిధములై వినోదములైన పనులను సమయానుసారము జేయుచుందురు. స్త్రీలకు, ముఖ్యముగ పనులందు నిమగ్నులగువారికి, వినోదములుండవు గాని వినుగు బుట్టును. వా రారోగ్యముగనుండవలసిన వారికిగూడ కొన్ని వినోదము లుండకతప్పదు.

స్త్రీలకు పురుషులకంటె కోప మెక్కువయని అనుటకద్దు గాని, వారి నందులకు నిందింపకూడదు, కనికరింపవలసినదే! ప్రకృతి స్త్రీలకు కొంత యశస్సుతోపాటు శిక్షగూడ విధించినది. ఆమె దేనికిగాని త్వరగా లోబడునని పురుషుడు నేరారోపణముచేయుట నిరుపయోగము. ఏలన, యీ గుణమే ఆమెకు సౌందర్యము, బలము, నైతికభావము గలిగించును. కొన్నివేళలం దామె కోపము చూపినను, సౌఖ్యము, ప్రేమ, సానుభూతి యిచ్చుటయం దామె యందెవేసినచేయి. (వాల్టర్ ఎమ్. గాలికన్)

విచిత్రవివాహములు : అబిసీనియనుల వింతవాడుకలు : వీనినిగూర్చి మాడర్న్ టైమ్సు యిట్లు వ్రాయుచున్నది :—

వివాహము ఎతియోపియాయందు సాధారణవిషయము. నీ యిష్టమువచ్చినపుడు వివాహమాడి బుద్ధి పుట్టినపుడు విడువవచ్చును. ఎట్టి ఆటంకములుండవు. విడాకులు బుచ్చుకొనుటకు వ్యభిచార మనవసరము; ఎంతమాత్రము కష్టములేకనే దానిని పొందవచ్చును.

మనుష్యుని అవగుణములన్నియు గమనించియే ఎతియోపియను వివాహనిబంధనలు గావింపబడినవి. వా రన్ని వివాహములు సమ్మతింతురు. ఇష్టము వచ్చినపుడు విడిపోవుట కంగీకరించు సివిలు వివాహము గలదు. పరిశోధకవివాహములు మొదలగు పెక్కువిధములగు పెండ్లిండ్లు గలవు. ఒక స్త్రీ యితరుల బెండ్లాడకనే వారితో కొంతకాలము నివసించి నిబంధనలేకనే సంతానము బడయవచ్చును.

కాని ముఖ్యమైన వివాహములు నాల్గుమాత్రమే. మొదటిది చర్చిలందు జరుగు వివాహము. పురోహితుల సకల విధులతో నిర్వహింపబడును. వీరికి విడాకులహక్కు లేదు. సుఖమో దుఃఖమో వారితో తమ జీవితమంతయు గడుపవలసినదే. సతీపతులలో నెవరు మరణించినను మరల వివాహమాడరాదు. దీనిని కొంతమందియే ఆచరింతురు. రెండవది చట్టబద్ధమైన వివాహము (Civil Marriage) ఒకవిందులో వివాహ నిశ్చయము ప్రకటింపబడును. నాటినుండి వరుడు వధువును కాపాడువారి నొకరిని పూచిగా చూపవలెను. మాట తప్పినయెడల వరుడు వధువు స్థితి బాగుపడువరకు లేక ఆమెకు గల్గిన నష్టము దీరువఱకు దినమున కొక డాలరు చొప్పున యిచ్చుచుండవలెను. సతీపతుల ఆస్థికి యిరువురు అధికారులైయుండి, విడాకులు పుచ్చు

కొన్ని సమానముగా భాగించుకొందురు. విడాకుల సమయమున సంతతియున్న పెద్దవారిని తండ్రి దీసికొనును, చిన్నవారిని తల్లి శ్రద్ధవహింపవలసియుండును.

మూడవది కొన్ని నియమములపై కొంతకాలమునకు మాత్రము. ఈవిషయమున వరుఁడే వధువును గాపాడుటకును, తాను తప్పత్రోవల పోకుండుటకును పూచిగా యితరుల జూపింపవలెను. ఇట్టి వివాహము లందు సతీపతులు తమ యిష్టమువచ్చినపుడు విడిపోవచ్చును. నాలవది సంతానముకొఱకై నియమింపబడిన వివాహము. ఎవరైన వివాహమునం దిచ్ఛలేక సంతానముమాత్రము కోరుచో, వా రిరువురు గలసికొందురు; సంతానముతో వారి సంబంధము రద్దగును. వరుఁడు వివాహసమయమున వధువునకు పెక్కు బహుమతులిచ్చును. వానిలో సర్వసాధారణమైనది కొంతభూమి. దానిలో మాసమునకు మంగలివాని ఖర్చుకు సరిపోవు ఆదాయము వచ్చును. ఎతియోపియనులు వెండ్రుకలయందు అతి శ్రద్ధవహింతురు. వా రాహారము లేకుండనైనను నుందురు గాని మాసమాసము క్రాపు చేయించుకొనకుండనుండజాలరు.

ఆడుతోబుట్టువులు లేని మగవాళ్లు

నా మిత్రులగు పురుషులు చాలమంది వివాహజీవితమున సంతృప్తి బొందకయుండుటకు కారణములు దెలియవలెనని గావించిన యన్వేషణచే అసంతృప్తిపరులగు పురుషులందరు ఆడుతోబుట్టువులు లేనివారే యని గనుగొంటిని.

స్త్రీ సంతానములేని యింటియందుండు బాలుఁడు మగవాని సర్వవిషయములు చక్కగ నాటుకొను చిరుతవయస్సున స్త్రీలనుగూర్చిన యథార్థజ్ఞానమును స్వానుభవముచే నెఱుఁగకపోవును. అతఁడు పెద్దవాఁడైన పిదప స్త్రీ లతని కాకర్షణీయులేగాని, వారిని ప్రేమింప నారంభించినపుడు వారి స్వభావములను దెలియక చాల తంటాలుపడును.

మనకంటె పెద్దదైన సోదరియుండునేని, మన వివాహజీవితమున ఆనందదుఃఖముల కామెయే కారకురాలైయుండును.

చిరుతవయస్సున నిరంతరము తన సోదరిసహవాసమున బాలుఁడు స్త్రీ పురుషుల స్వభావవిరుద్ధజీవితముల దెలిసికొనును. ఈ స్వభావవైరుధ్యము సోదరీసోదరులకుమధ్య ప్రేమ కడ్డము రానివ్వదు. వివాహితుల మధ్యగూడ యిట్టి విరుద్ధస్వభావములవలననే అసంతృప్తి ప్రబలును.

పెక్కుమంది బాలికలు, తమ తలిదండ్రులు తమ సోదరులకంటె తమ్ము భిన్నముగ నాదరించుట గ్రహింతురు. పెక్కువిషయములు బాలురకు న్యాయమనియు, బాలికలకు గూడదనియు వచింతురుగదా! అందుచే తాను బాలికనని తలంపుగల్గి తనకంటె ఎక్కువ హక్కులుగల బాలునిపై తిరస్కృతభావము యింటి యందే బాలికకు వృద్ధియగును.

స్త్రీలై ఎందుకు జన్మించితిమని యావజ్జీవము దుఃఖించు స్త్రీలుగూడ గలరు. ఈచింతయే వారి బాల్యకాలమున చలమునకు చోటిచ్చును.

సోదరిలేని పురుషుడింకొక స్త్రీని ప్రేమించునపుడే యామె స్వభావమును గుర్తింప నారంభించును. ఈ కార్యము వాఁడు చిత్రవిచిత్రాభిప్రాయములతో ప్రారంభించును.

సోదరితో కలసిమెలసి యుండినందున యువకులు ప్రకటించు మంచి నడవడికయే నిజమనియు స్థిరమనియు దలంచుచున్నాడు. కాని, స్త్రీ యెంత తాలిమి లేనివారో, ఎంత ముంగోపులో, ఎంత విచిత్రమైనవారో, ఎంత నిగూఢమైనవారో, అంతటి మృదువుగా, సానుభూతితో తాల్మితో, స్వార్థపరత్వముతో వర్తింపగలరని యతనికి తెలియదు.

తనసోదరి నెక్కువగా ప్రేమించు సోదరుడు, తన సోదరివంటి గుణములుగల స్త్రీనే సహజముగా కోరవచ్చును. కాని వివాహవిషయములందు సోదరినిబట్టి సతిని కోరుకొనుటయందు శ్రద్ధవహింపవలసి యుండును. (జాన్యుయరి మార్టిమర్. టైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా)

తులసిన జూచిన దోమలు దగ్గఱజేరవు

హిందూ గృహమున తులసి యుండుటాచారమైనను యిటీవల దానిని కొంత మంది మూఢాచారమనుట వాడుకైనది. తులసివలన ఎంత ఉపయోగమో డాక్టరు టి.సి. బోసుచౌదరిగారు మెడికల్ డైజెస్ట్‌నందు వ్రాసిన విషయములవలన గ్రహింపవచ్చును.

వేరునుండి ఆకులవఱకు తులసిమొక్క చాల ఉపయోగపడును. ఇది దోమలను దగ్గఱజేరనీయకుండుట కత్యంతోపకారి. తులసిని రసముతీసి శరీరమునకు బూసికొన్న దోమలుదగ్గఱజేరవు. దీనికి నిదర్శనముగ జార్జి బర్డువుడ్ యిట్లు వ్రాయుచున్నారు. "బొంబాయినగరమున - ఆల్‌బర్టువస్తు ప్రదర్శనశాలయు, విక్టోరియా గార్డన్స్ నిర్మాణసమయమున, అచట పనిచేయుచున్న వారందరు దోమలచే చాల బాధపడుచుండిరి. దాని మూలమున మలేరియా వ్యాపించెను. ఒక హిందువు సలహాపై ఆ ఉద్యానవనము చుట్టుతులసి మొక్కలు నాటబడియెను. ఆనాటినుండి జ్వరము తగ్గెను; దోమలు మాయమయ్యెను. అంతకుముం దాస్థలము బొంబాయి నగరమునందెల్ల మలేరియా జ్వరమునకునికిపట్టుగ యుండియుండెను. తులసి ఆయుర్వేదమునందు మలేరియా జ్వరమునకు ఔషధముగా సూచింపబడినది. దానిని 'ఇంపీరియల్ మలేరియల్ కాన్ఫరెన్స్' సరియైనదని ఒప్పుకొన్నది.

తులసిమొక్క నింకను పెక్కురోగముల కుపయోగింపవచ్చును. నిమ్మరసముతో నూరిన తులసి ఆకులను తామర, గజ్జి మొదలగు చర్మవ్యాధుల కుపయోగించిన మంచిఫలితము నిచ్చును. ఇది చర్మమును మృదువుచేసి, ముఖమందలి నల్లనిమచ్చలను పోగొట్టి సౌందర్యము నభివృద్ధిజేయును. చెవి నొప్పికి తులసియాకురసము ఉత్తమమైన ఔషధము. ఇది పాము కాటునకు తేలు కాటునకుగూడ ఉపయోగింతురు. పాము కరచిన వెంటనే కొన్ని తులసియాకులను దినవలయును. వెన్నతో గలిపిన పిండి కరచినచోట బెట్టి రంగుమారిన వెంటనే మార్చుచుండిన విషమంతయు బైటికివచ్చును.

భారతీయ యువకులు తప్పక పెళ్లాడాలి

కొలదికాలము క్రింద తమ తండ్రిని వివాహపు వ్యయమునుండి రక్షించుటకై నలువురుపుత్రికలాత్మహత్యకు పూనుకొన్న విషయమై చర్చించుచు అమృతబజారు పత్రికిట్లు వ్రాయుచున్నది.

వివాహోచితలైన నలువురుకన్యలు ఆత్మహత్యకుబూని మువ్వురు మరణించుట, మరియొకరు చాల అపాయకరమగు స్థితియందుండుట ప్రజలు ముఖ్యముగ గమనింపదగిన విషయము. ప్రకృతము దేశము రాజకీయ

కీ. శే. సత్తి పద్మావతిగారు

సంగీతమునందును, ఆంధ్రసాహిత్యమునను మంచి పాండిత్యము,

నిరంతర పత్రికాపఠనమునం దాసక్తిగల్గిన యిల్లాలు.

బొంబాయి చిత్రకళా సంఘప్రదర్శనమునందు శ్రీయుత గూర్జర్ గారి
"ఎలుకల నీటుకత్తె" అనుచిత్రము.

విషయములతో నిండియుండుటచే సాంఘికవిషయములయెడ గావలసిన శ్రద్ధవహించుటలేదు. పైసమాచారము మనసంఘ మెంత హీనస్థితియందున్నదియు, దానిని చక్కజేయుటకు మన మెంత శీఘ్రముగ బూనుకొనవలసినదియు వ్యక్తపఱచుచున్నది.

ఈనున్నితహృదయులైన కన్యలు, తమ తలిదండ్రులు బీదవారైనందున తగినవరులను గన్గొనజాలకపోవుటచే, యెదిగిన కన్యలకు వివాహము జేయక యింటనుంచుకొనువారికి సంఘమువల్ల తప్పక గల్గు అవమానము బాధ గల్గింప నిష్టములేక తమ జీవితముల త్యజించిరి. వరశుల్కమే యిందులకు కారణమని తలంచుటలో చాలవఱకు సత్యమున్నది. గాని వేరుకారణములుగూడ గలవు. ఈవరశుల్కము లిదివఱకులేని వారి మధ్యగూడ క్రమముగ వ్యాపించుచున్నది. అంతశ్శాఖ వివాహములు లేకుండుటయు, సంఘమునందలి బాలికలందరు బాలుర అభివృద్ధితో సమానముగ నుండకపోవుటయు దీని యావశ్యకతను పెంచుచున్నది.

యువకులమధ్య వివాహమాడుటకు యిచ్ఛలేకుండుట నానాటికి పెరుగుచున్నది. దీనికి ఆర్థికస్థితి, సుఖజీవనమునం దిచ్ఛ కారణములగుచున్నవి. బ్యాంకిలో పైకము, కారు, మొదలగునవి తప్పని సరిగా జీవింపగోరువారు తమస్వల్ప సంపాదనతో భార్యాబిడ్డల గూడి జీవితముగడప నిష్టపడుదురా? యువకులందరు బ్రహ్మచారులైనచో, వివాహముల కెదిగిన కన్యలగతేమి! దురదృష్టవతులగు కన్యల ఆత్మత్యాగమును గూర్చి యించుక శ్రద్ధతో యోచించినచో యివ్విషయముయొక్క ప్రాముఖ్యతయు, యీ సమస్యాపరిష్కార సాధనమును తెలుపడకపోవు.

ముసోలిని— అపుడు— ఇపుడు

ఇటలీప్రభుత్వ సైన్యములు ట్రిపోలిమీద 1911–వ సంవత్సరము దండెత్తినవి. 1935 నందు ముసోలిని ఎతియోపియాపై దండెత్తు టెంతన్యాయమో అదిగూడ అంతియ. ఆయుద్ధమును పెక్కుమంది ఇటలీప్రముఖులు ప్రతిఘటించిరి. ఆకాలమున ఇటలీకార్మికుల కుపన్యసించిన మాటలను The New Republic మరల నిట్లు ప్రకటించుచున్నది.

“మానినులారా! మాతలారా! ఇది మీవిధి. రైలుకడ్డముగపడుకొని మీపుత్రులను ప్రభుత్వాశయ బలిపీఠములకు పోనివ్వకుండ అడ్డగింపుడు.”

“మనదేశమున గావలసినంత దురవస్థ లేదా! బానిసత్వము లేదా! విద్యావిహీనులు మన దేశమున జాల కున్నారా? గృహములందును బజారులందును తిండికిలేక మలమల మాడువారు మనమధ్య తక్కువా? ఇట్టిచో మనమెట్లితరులకు నాగరీకత నేర్పగలము? ధనికవాదప్రభుత్వము మిమ్ముల గమనించుటలేదని యెఱుఁగరా?”

“మనలో వేలకొలది కార్మికులను మనల అలవరితము పీల్చిపిప్పిచేసి యధికారము చేయుచున్న ప్రభుత్వముకొఱకై బలిచేయవలయునని తలంచుచున్నారు. ఇది వారి దేశభక్తి.”

ఈమాటలు సంఘోపకారియగు బెనిటో జారెజ్ ముసోలిని యనువారు చెప్పినవే! దీనిని అతని మిత్రుఁడొకఁడు వ్రాసియుంచి యిటీవల చికాగోనందలి 'Peoples' Press నందు ప్రకటించెను. 1911 వ

సంవత్సరమున చెప్పియున్న మాటలను మరచియున్న ముసోలినిగారిని దీనిని మరియొకమారు జూడగోరుచు న్నాము అని మాడరన్ రివ్యూ పత్రిక వ్రాయుచున్నది. ఇపుడు ముసోలినీగారు అబిసీనియాపై యుద్ధము జేయు టీసూత్రములపైననా అని సందియము.

పద్యకవిత్వమున రోగములను కుదుర్చు శక్తిగలదు:—

పద్యకవిత్వములో రోగములను కుదుర్చునట్టిశక్తి చాలవిశేషముగ నున్నదను విషయ మనాదికాలము నుండియు, ప్రజలకు బాగుగా దెలిసియేయున్నది. ఆ కవిత్వమును చదువుటవలన మిక్కుటముగ కష్టపడు చుండువారికిగూడ ఆనందముగలుగును. ఆపదలో నున్నవారియందుగూడ అద్భుతమైనమార్పు గలుగును. ఆకాశ మార్గమున నెగురుచు ఖగపక్షి పాడుపాటవలన రోగములుగూడ అణగిపోవురీతి ప్రాచీనకవులు వ్రాసిన పద్యములను చదివిన ప్రజలకష్టము లణగిపోవును.

విటుమెను, గోయిత, టెనిసన్ విక్టరుహ్యూగో, టాకూర్ గారువంటి మహాకవులు వ్రాసిన గ్రంథముల యందలి కవిత ఆనందపారవశ్యతను గల్గించి యన్నిబాధలను పోగొట్టగలదు. చాల నిరుత్సాహముగా, దుఃఖ ముగానున్నపుడును, అనారోగ్యముగలుగుచున్న సమయమునను, యిటువంటికవిత్వము మహోపకారము జేయును. అపుడు గల్గు ఆనందమును వర్ణించుటకువీలులేదు. జీవితమును పొగడుచు, వ్రాసిన కవిత్వము పాటదైనను పద్యమైనను, గద్యమైనను, లేక శిలావిగ్రహమైనను, నృత్యమైనను, దానివలన అద్భుతశక్తిగలుగును.

ప్రాచీనకవులు వ్రాసిన ఆనందపూరితమైన కవిత్వమును చదవుటవలనను, చూచుటవలనను, వినుట వలనను శరీరమానసికవ్యాధులన్నియు మాయమగును. జీవశక్తులకు గల నిరోధములన్నియు, తొలగును. అపుడు శరీరమానసికారోగ్యము గలుగును. (కలకత్తా మునిసిపల్ గజెట్.)

పెళ్లిజరిగిన మూనాళ్లకే కుక్కకొఱకై విడాకులు

వివాహము జరిగిన మూడవరోజున యిరువురు దంపతు లొక కుక్కకొరకై విడాకులు పుచ్చుకొనిరి. ఈ వ్యవహారము వార్సానగర సమీపమున కోర్టునకు వచ్చినపుడు వధువగు మేరియా న్యాయాధిపతితో జెప్పిన సంగతులబట్టి దెలిసినది.

ఏడ్చుచు ఆమె యిట్లు జెప్పెను; "నేను నా నాధుని ప్రేమించితిని. ఇపుడును ప్రేమించుచునే యున్నాను. నేను మా నూతనగృహమునకు వెళ్లినపు డచట ఒక పెద్దనల్లకుక్క ఉండెను. నేను కుక్క లన్న యిష్టపడను. అందులో ఆకుక్క భయంకరమైనది. నాభర్త నాయం దీర్ష్యాళువై తా నింటలేనపు డితరుల నింటికి రానివ్వకుండుటకు కుక్కను తరిబియతు చేసియుండెను. నా భర్తనుండి విడాకులు పుచ్చు కొనవలయునని నా కిష్టములేదు గాని ఆ కుక్కతో జీవించుట నాకు గష్టముగనున్నది. దానిని వదలుటకు నాభర్త యిష్టపడుటలేదు."

అంతట న్యాయాధిపతి భర్తవైపు దిరిగి, "నీ భార్యయెడ నీవట్లు వర్తింపజాలవు. కుక్కను వదలు కొనుము" అని మందలింప, భర్త "నేను ప్రకృతి మున్నట్లేయుందును. ఆమె కిష్టమున్న నుండనిండు, లేకున్న పోనిం"డనెను. అంతట న్యాయాధిపతి ఆమెకు విడాకులుపొందుట కనుజ్ఞనిచ్చెను. పరమపవిత్రమై ప్రేమపూరితయగు యర్ధాంగి పాశ్చాత్యులకనులందు చతుష్పాదజంతువునకు సమానముగాదు గాబోలు.

పుష్పచయము

మార్గరేట్ సాంగరు సతి—భారతనారీమణుల సౌందర్యము

"ప్రపంచమునగల జాతులన్నిటియందును భారతనారీమణు లత్యంతసుందరులు. వారి స్థితిగతు లెట్టి వైనను ముఖములందుమాత్ర మెంకవిధమగు మనోహరత్వము, అందము నుండితీరును. పూరిగుడిసెలందు నివ సించు బీదవారియందు సైతము అసమానమగు సౌందర్యమును గనుగొంటిని."

భారతీయవనితల కిట్టి గొప్పపొగడ్తను ప్రసాదించినవారు మార్గరేట్ సాంగర్ సతిగారు. బొంబాయి నందు తన భారతదేశపర్యటనమునుగూర్చి ప్రశ్నించుచు తనతో మాట్లాడిన నొకపత్రికావిలేఖరితో నైవిధమున జెప్పిరి. సంతానవిరోధన సాధనముల నుపయోగింపకనే, వాని విషయము కొంచముగూడ నెఱుంగకనే స్త్రీలు సౌందర్యవతులుగా, సొగసుకత్తెలుగా, మనోహరముగా నుండగలరని తెలిసికొనుటకు చాల తృప్తి కరముగనున్నదని మాసరణ రెవ్యూ వ్రాయుచున్నది.

ఎతియోపియాలో తక్లియే సౌభాగ్యమునకు మూలము

అడిస్ అబాబా (ఎతియోపియా ముఖ్యపట్టణము) యందే గృహమునకైన వెళ్లుము. ప్రతియింట రాట్నము జూడగలవు ఇంతవరకును ఎతియోపియా తనకు గావలసిన వస్త్రములను నన్నిటిని తయారుచేసికొను చుండెడిది. ప్రతివారు ఖద్దరుధరించెడివారు. జపానునుండి తక్కువధర గుడ్డలు దిగుమతియగుటకు ప్రారంభించిన నాటినుండి నేత పరిశ్రమ నశించినది. కాని వారికి నేటికిని 'చెమ్మా' యనబడు తన దేశమున నేయబడు అంగవస్త్రముపై మక్కువ మిక్కుటము. దీనికి గావలసిన దారమునంతయు తక్లులపై స్త్రీలు తయారు చేయుదురు.

(అడ్వాన్స)

మానవుల ప్రార్థనల దేవతలు విందురా?:—

అమెరికాయం దొక శ్వేతజాతీయు డొక రెడ్డిఇండియను రాచపుత్రికను వివాహమాడి, వారివంశ పరంపరముగావచ్చుచున్న యొక రహస్యసమాచారమును సంగ్రహించెను. దానివలన నాతఁడు గొప్ప బొగ్గు గనులను కనుగొనెను. తరువాత ఆ రాచకన్యను నిర్దయుఁడై విడనాడెను.

కొలది కాలములోననే బొగ్గుగనుల పరిశ్రమ అభివృద్ధిజెందెను. అచట నుండుఁడిన రెడ్డిఇండియనుల కుగ్రామము భాగ్యవంతమగు నొక పెద్దపట్టణమయ్యెను. దానినుండి బొగ్గుగొనిపోవుటకు రెండు రైలుమార్గములు వేయఁబడెను.

విడువబడిన రాజకుమారి మాత్ర, శ్వేతజాతివారి క్రూరత్వమునకు భరింపజాలక, సమీపమునగల నొక పర్వతమునకెక్కి 'మానిటో'ను ప్రార్థించి ఆ గనుల ప్రాంతములనుండు శ్వేతజాతినంతయు నిర్మూలింపగోరెను. అప్పటినుండియే ఆచట కష్టము లారంభమయ్యెను.

1902 వ సంవత్సరమున గనులందు గొప్ప ప్రేలుడుగల్గి, 140 మంది చనిపోయిరి. 1908 సంవత్స రమున గొప్పఅగ్ని ఆ పట్టణమును గాల్చివేసెను. మూడుసంవత్సరములకు తరువాత పనివారు సమ్మెకట్టుటచే పరిశ్రమ నాపవలసివచ్చెను.

1918 సం॥ ఇన్‌ఫ్లుయంజాజ్వర మాప్రాంతమున మృత్యుదేవతవలె విజృంభించెను. పిదప నైదుసంవత్సరములకు కెనడాబ్యాంకు దివాలా దీయుటచే గనులపనివా రందు వేసిన తమధనమును బోగొట్టుకొనిరి. ఎప్పుడును తరగదని యనుకొన్న బొగ్గుగను లిప్పుడు ముగియవచ్చినవని శాస్త్రజ్ఞులు గనుగొన్నారు. కాన నిప్పుడింకొకమార్గము గన్పట్టనగాని ఆ కంపెని నడచునటులలేదు. ఆ గనులందు ఆ పట్టణమునగలవారిలో నూటికి 85 మంది పని జేయుచున్నారు.

బ్రిటిషు కొలంబియాయందు ఫెర్నియాయం దీ గనిగలదు. మానవుల దుర్నయముల వారింప దేవతలు తోడ్పడుదురా? కుమరితె ఘోరదుఃఖమును జూడజాలని మాతృహృదయాగ్ని ఫలిత మింతజేయునా? అను సందేహములు మాత్రము మనకు గల్గుచునేయుండును.

ఆంధ్ర రాష్ట్ర కాంగ్రెసు

స్త్రీల సత్యాగ్రహ చరిత్ర

సాధ్వీమతల్లుల, వీరనారీశిరోమణుల దివ్యచరిత్రలు వేద, పురాణేతిహాసచరిత్రములలోనే గాక ప్రత్యేకముగగూడ, పలువిధముల కీర్తింపబడుచు, భారతదివ్య తారాపథంలో, "ధృవ", తారవలె ప్రకాశిస్తున్నవి. దేశాలయొక్కగాని, సంఘాలయొక్కగాని చరిత్రలు ప్రత్యేకము ప్రతిష్ఠింపబడడంలో ఒకవిధమైన ఆకర్షణ, ఉత్తేజము, ప్రోత్సాహము నున్నదనుట నిస్సంశయము. అది ఆ యా దేశ, సంఘ, వ్యక్తుల ఉన్నతాదర్శ సేవాత్యాగముల ననుసరించే యుంటుందనుకోవండి. ఆ ఉద్దేశ్యంతోనే మహామహుల దివ్యచరిత్రలు ప్రత్యేకముగకూడా నిర్మింపబడినవి. పల్నాడు, బొబ్బిలి వీరగాథలు, పలువిధాల కీర్తింపబడుచున్నా, ఆ మాంచాల, మల్లమాదేవుల ధీరకథనములు ప్రత్యేకంగా ప్రదర్శింపబడడంలో, గర్భభూతమైన యొక యమోఘదివ్యశక్తి ప్రజ్వరిల్లుతున్నది. ఈ ఉత్తమాదర్శముతో స్త్రీల, కాంగ్రెసు సత్యాగ్రహచరిత్రలను ప్రత్యేకముగా రచించడం, దేశాభిమానానికి, శ్రేయానికి, మిక్కిలి ప్రోత్సాహకరమని, భావికర్తవ్యసాధనాని కత్యంత సహాయకారియని భావించి చరిత్రవ్రాయ సమకట్టినాము. రాష్ట్ర, జిల్లావారిగా రచింపబడు కాంగ్రెసుచరిత్రలో, స్త్రీలచరిత్రలు వివరింపబడినా, అది బహుళమైనచరిత్రను సేకరింపవలసినదవడంచేత, స్త్రీలచరిత్ర, సమగ్రంగా ప్రతిష్ఠించడానికి అవకాశంచాలదు. వివిధ దేశాలవారు ఆయానాటి స్త్రీఉద్యమాన్ని, చరిత్రలను ప్రకటిస్తూనే యున్నారు. రామాయణంలో ఆనాటి భారతధర్మస్వరూపము ప్రదర్శితమైనట్లే, సీతాదేవిలో భారతాదర్శ స్త్రీస్వరూపము మూర్తీభవించి యుంటున్నది. కీర్తిశేషురాలైన శ్రీ భండారు అచ్చమాంబగారు ఈ మహోద్దేశ్యంతోనే, "అబలా సచ్చరిత్రరత్నమాలను" రచించి, చారిత్రకస్త్రీలను శాశ్వతంగా దృక్పథంలో నిల్పినారు. స్వాతంత్ర్యకాంక్ష, ఆత్మతేజనముల కంకురంవైచిన ఆసాధ్వీమణి ఆశయాలు సార్థకము లగుచున్నవి. కాన దేశస్వాతంత్ర్యంకోసం మహోన్నత సేవాత్యాగములొనర్చిన ఆంధ్రస్త్రీల సత్యాగ్రహచరిత్ర సమగ్రంగా రచింపడం అత్యవసరమని పూనుకొన్నాము. కేవలము సత్యాగ్రహచరిత్రయేగాదు. ఎవరికేమీ ప్రబోధములేనిరోజుల్లో 1920 సం॥నుండి, నడుములుగట్టి, కార్యరంగానికుఱికి అత్యంత సేవాత్యాగము లొనర్చిన స్త్రీల ఆనాటి కాంగ్రెసుచరిత్రమునుండి ఉదాహృతం. అదియే దీనికి పునాది. గాన ఈ 15 సం॥ల చరిత్రము రచింపబడును. జైళ్ళకు వెళ్ళినవారేగాక పికెటింగు, స్వదేశిప్రచారం మొదలైన అన్నివిధాల కాంగ్రెసు సేవజేసినవారి విషయాలు చేర్చబడతవి ఫోటోలతోసహా. కావున అత్యవసరమైన ఈ సదుద్యమానికి సోదరీమణులందరు సర్వదా చేయూతనిచ్చి తోడ్పడగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాము. స్వయంగా వ్రాసిన చరిత్రలే పూర్తిగ నుండును గాన ఆత్మోత్కర్ష యగునేమో, యని శంకించక గ్రామపురములందలి సోదరీమణులంతా, టూకీగా (విషయమునూత్రమే ప్రాధాన్యముగ) తమతమచరిత్రలను, మిత్రులచరిత్రలను వ్రాసి పంపించ ప్రార్థించుచున్నాము. విద్యాధికులీ విషయములో తమతమ మిత్రులచరిత్రలు, ఛాయాపటములను సేకరించి పంపడానికి శ్రద్ధవహించవలెను. ఆ యా జిల్లాసంఘాలవారుకూడ ఇందుకుతోడ్పడ గోరుతాము. కాంగ్రెసు సత్యాగ్రహచరిత్ర సంపూర్ణముగా చేనాడో తీర్మానించినవి. జిల్లాసంఘాలు, రాష్ట్రసంఘము కొన్నిజిల్లాలవారు అదిస్వర్ణోత్సవసమయానికి ప్రచురించ సూచించారు. కాని ఒక్కజిల్లాచరిత్ర సమగ్రంగా నుదాహరింపబడలేదు. అట్లా అస్తవ్యస్తంకాకుండా సంపూర్ణచరిత్ర, శాశ్వతంగా నిర్మింపబడుటకు సర్వవిధాల తోడ్పడ ప్రార్థన. చరిత్రలు, ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు పంపువారు శ్రీ పొణకా కనకమ్మ, ఆచారివీధి, నెల్లూరు, అనిగాని, శ్రీ ద్రోణంరాజు లక్ష్మీబాయమ్మ, నర్సాపురం, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా అనిగాని వ్రాయగోరెదము. పెద్దలు, సోదరులు, యువకులు, మా యీ ఉద్యమాన్ని ఆశీర్వదించి అభిమానించి ప్రోత్సహించవలెనని ప్రార్థించుచున్నాము.

ఇట్లు

పొణకా కనకమ్మ, ద్రోణంరాజు లక్ష్మీబాయమ్మ

గ్రంథపరిచయము

హిందూదేశ చరిత్ర

మొదటి, రెండవ భాగములు. గ్రంథకర్త వాయని సుబ్బారావు, బి.ఏ.,బి.యిడి., నరసారావుపేట, మునిసిపల్ పాఠశాలయందు చరిత్రోపాధ్యాయులు. వెల రు. 2.

మాధ్యమిక, ఉన్నతపాఠశాలలందు హిందూదేశ చరిత్ర తప్పక నేర్పబడవలయునని విద్యాశాఖవారేకగ్రీవముగా నంగీకరించినను ఆ విషయమున బాలు రెక్కువ శ్రద్ధపుచ్చుకొనునట్లు గనబడదు. కారణమేమన హిందూదేశచరిత్రములు బాలుర మనస్సునకు వచ్చినటుల విషయములను పొందుపరచి తేటతెల్లముగ వ్రాయబడకపోవుటచేతనే. ఇక ఈ పుస్తకమన్ననో అట్టి కొఱతను కొంతవరకు తీర్చుటయేగాక, నేటివఱకు చరిత్రయందు పరిశోధింపబడిన విషయములతోగూడ మృదుమధురశైలిలో వ్రాయబడినది. గ్రంథకర్తగా రుపాధ్యాయులై చక్కని యనుభవము గడించి బాలురకీ చరిత్ర బోధించు విషయమునగల కష్టముల గుర్తించి యీ పుస్తకమును రచించినారనుటలో సందియములేదు. అంతియగాక విద్యాశాఖవారు 1929 సంవత్సరమునందు ఉన్నతపాఠశాలలం దుపయోగించు చరిత్రవిషయమై ప్రకటించిన స్కీముప్రకారము వ్రాయబడినది. అంత్యమున నేటి ప్రభుత్వవిధానమును బాలురు సులభముగా గ్రహించు రీతి శాసనసభలు, సంస్కరణములాదిగాగల విషయములు చేర్పబడినవి. ఈ పుస్తకమును టెక్స్టు బుక్ కమిటీవా రంగీకరించుటలో ఆశ్చర్య మేమియు లేదు. ప్రతులు "ఓరియంటల్ పబ్లిషింగ్ కంపెని, తెనాలి" కి వ్రాసిన బడయగలరు.

హిందూదేశము: క్రైస్తవ ప్రభుత్వనిర్మాణతత్వము

210 పేజీలు. వెల 8 అణాలు. దీనిని మొదట మేజరు బి. డి. బాసు, ఐ.ఎమ్.ఎస్.వారు ఆంగ్లమున మాడరన్ రెవ్యూయందు వ్యాసరూపమున ప్రకటించిరి. దానిని తరువాత 'Consolidation of the Christian Power in India' అను పేర నొక గ్రంథరూపమున ప్రకటించిరి. దీనిని మహీధర జగన్మోహనరావుగారు తెనుగున అనువదించి విశ్వసాహిత్యమాల రెండవ గ్రంథముగా ప్రకటించిరి. ఇందు బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు ఆదినుండియు హిందూదేశమును లోబరచుకొనుట కవలంబించిన పద్ధతులును, దేశము నాక్రమించిన తరువాత దానిని సురక్షితముగా పాలించుటకు కావలసిన విధానములను రాజనీతిని, హిందుమహమ్మదీయ మతాచారులపట్ల వారి కెట్టి అభిప్రాయము లుండినదియు, ఆర్థికవిషయమై దేశమందు యెట్టి శ్రద్ధ వహించినదియు, విద్యావిధానముపట్లవారి యాశయములును వివరింపబడినవి. ఆయా సమయములందు తద్విషయములపై బ్రిటిషు ప్రముఖుల అభిప్రాయము లందందు తెలుపబడినవి. అందరికిని అర్థమగునట్లు సరళమగు వ్యావహారికభాషయందు వ్రాయబడినది.

లియో టాల్‌స్టాయి

116 పేజీలు. విశ్వసాహిత్యమాలా మొదటి గ్రంథము. గ్రంథకర్త రామమోహన్ గారు. టాల్‌స్టాయిని గురించి తెలియనివారు నాగరికతాప్రపంచమున నేమూలయందుగాని యుండరన అతిశయోక్తిగాదు.

ఈతఁడు రాజభోగము లనుభవించు జమీందారు వింటిబిడ్డయయ్యు, లెక్కకు మిక్కుటముగ ధనము నార్జించియు ప్రతిపైసాగూడ జనోపకరణమునకై వినియోగించెను. దాతృత్వమువలననే ఇంతటి మహనీయుడయ్యె నాయన్న, యాతని కవితాప్రతిభ యంతకంటెను మిన్నయైనది. రచనలు ఇతర కవులవంటివే యందమా ప్రత్యక్షరము ప్రజోపయోగమునకై యుద్దేశించినవి. కవియై, కళారాధకుడై, త్యాగియై తన దీర్ఘజీవితమునంతయు ప్రజల బన్నముల వారింప జీవింప యత్నించిన యీ మహనీయుని చరిత్ర యిందు చక్కగా వ్యవహారిక భాషయందు వ్రాయబడినది. ప్రతిభారతీయుడును జదువదగినది.

పుట్టుమచ్చల శాస్త్రము

84 పుటలు. వేదునూరి గంగాధరంగారిచే వ్రాయబడి కొండపల్లి వీరవెంకయ్యవారిచే ప్రకటింపబడినది. వెల తెలియదు. ఇందు పెక్కు పుస్తకములనుండి ఇదివఱకు ఎచటను ప్రకటింపబడని పుట్టుమచ్చల విషయములే గాక, సుడులలక్షణములు, సాముద్రికము, మొదలగు విషయము లెన్నియో వ్రాయబడినవి. అచటచట శ్లోకములు పద్యములుగూడ జేర్చబడినవి. ఈ శాస్త్రము లందు నమ్మకమున్నవారికీ పుస్తకము బాగుగా నుపకరించును.

మేలుకొలుపులు

ఇదియును వేదునూరి గంగాధరంగారిచే వ్రాయబడి గుండు జగన్నాథం సన్సు వారిచే ప్రకటింపబడినది. వివిధ దేవతల మేలుకొలుపులు, పాటలు పద్యములు గలవు.

ఉదార పాండవము

134 పుటలు. వెల 0-12-0 ఉభయభాషాప్రవీణ శ్రీమతి రావూరు సుబ్బమ్మగారిచే రచింపబడినది. ఇందు భారతమునందలి కథ యతియు క్లుప్తముగ గలదు. పాండవుల ఉదారము, కౌరవుల దుర్మార్గము బైలుపడు పట్టులందు మాత్రము చాల రమ్యముగ వ్రాయబడినది. ఎంత దుర్మార్గము తమ కొనరించిన ఎట్టి పరిస్థితులందును పాండవులు ధర్మబద్ధులై అపకారికి ఉపకారము చేయుటయు, కృతఘ్నులై కౌరవులు ఉపకారికి నపకారము చేయుటయు చక్కగ ప్రదర్శింపబడినది. శైలి భాషా శుద్ధిగల్గి సరళముగనున్నది. పాఠశాలలందలి బాలబాలికల కత్యంతోపకరముగ నుండు నని నమ్ముచున్నాము. ప్రతులు వేమల శ్రీరామచంద్ర కీర్తిగారు, ఖాజవీధి రాజమండ్రివారికి వ్రాసిన బడయవచ్చును.

విజయ కుమారి

శ్రీ కర్లపాలెం కృష్ణారావుగారి సంపాదకత్వమున "సాహిత్యలత" 6వ కుసుమముగా వెలువడినది. 80 పేజీలు. వెల చందాదారులకు 8 అణాలు. ఇతరులకు 12 అణాలు. గ్రంథకర్త్రి శ్రీమతి యర్రంరెడ్డి చెంచు క్రిష్ణమ్మగారు. ఇందలి కథ బాగుగనేయున్నది. శైలి సులభము. ముమ్ముందీ గ్రంథకర్త్రి అభివృద్ధికి రాగలదని విశ్వసింతుము.

కావ్యమాల

ఇదియు సాహిత్యలతా గ్రంథమాల 7వ కుసుమముగా వెలువడినది. 100 పేజీలు. గ్రంథకర్త కారుమంచి కొండలరావుగారు, బి.ఎ.,బి.యిడి. ఈ కావ్యమాలయందు 'బిక్కని' 'ప్రేమబలి' 'మునిమాపు' అను మూడు పువ్వులు గలవు. ప్రతిపుష్పము తన మనోహరరూపముచేతను, సుగంధముచేతను ప్రతివారిని ఆకర్షించుననుటలో సందియము లేదు. ఉత్సాహపూరితుఁడగు నీకవి తన రచనలందా యా పట్టులగల పాత్రలచే నావేశపూరితుఁడై బల్కించుచుండును. ఇవి సరళమై భాషాశుద్ధిగలిగి, ఉత్తమాశయములచే రంజిల్లుచు, చదువుట కాహ్లాదకరముగ నుండును. ఈకవి కల మిట్టి కావ్యకుసుమములచే నింకను ఆంధ్రమాత నలంకరించుగాత!

The Philosophy of the Village Movement

ఇది యాంగ్లభాషయందు శ్రీయుత జే. సి. కుమారప్ప గారిచే వ్రాయబడినది. జగమెఱిగిన బ్రాహ్మణుడగుట వీరినిగురించి యెవరికిని తెలియకయుండదు. శ్రీయుత బాబు రాజేంద్రప్రసాద్ గారు "అఖిల భారత గ్రామపారిశ్రామిక సంఘమునకు నిర్మాణకర్తయు, కార్యదర్శియునైయుండుటచేత నే గాక, ఈ గ్రామపునరుద్ధరణ సమస్యను లేవదీసినవారగు మహాత్మా గాంధి గారి తత్వమును చక్కగ నర్థము చేసికొన్నవారగుటచే వీరీ గ్రామపునరుద్ధరణ విషయమై వ్రాయుట చాల తగియున్నది" అని ఈ గ్రంథమున ఉపోద్ఘాతమునందు రచించినదానితో అందరు ఏకీభవింపకతప్పదు. ఇందు వివిధ సమయములందు గ్రంథకర్తగారిచే ఉపన్యాసము లివ్వబడినట్టియు, పత్రికలందు ప్రకటించినట్టియు వ్యాసములు ఉపన్యాసములు కూర్పబడినవి. ఈ గ్రంథమును జదివినవారు పూర్వము మన గ్రామము లెంత యార్థిక స్వాతంత్ర్యము గల్గియుండినదియు ప్రకృతము వానికి గావలసిన సదుపాయములను జేయవలసిన పద్ధతులను, ప్రజలసహకార ఆవశ్యకతయు చక్కగ బోధపడగలవు. ప్రకృతపు అ. భా. గ్రా. పు. సంఘపు ఆశయములు గూడ చక్కగ వివరింపబడియున్నవి. గ్రామాభివృద్ధిగోరు ప్రతివారును జదువదగినది. వెల 0-8-0. 84 పుటలు. ప్రతులు The Andhra College of Commerce, Rajahmundry వారికడ దొరుకును.

పత్రికాపరిచయము

ఆంధ్రప్రజ:—

ఫిబ్రవరి పదియవ తేదియందు ఆంధ్రలోకము రెండవ దినపత్రిక గాంచు భాగ్యము బడయ గల్గినది. ఇదే "ఆంధ్రప్రజ." ఇదివఱకు "తమిళనాడు" అను తమిళపత్రికను వెలువరించుచున్న శ్రీయుత పి. వరదరాజులునాయుడు గారి సంపాదకత్వమున వెలువడుచున్నది. ఆంధ్రపత్రికసైజున, 8 పేజీలలో అన్ని విషయములు ఆకర్షణీయముగా వెలువడినది. సర్వసాధారణముగా ప్రతిదినము ప్రకటించు వివిధములైన వార్తలే గాక 'ఆధునికుని లేఖలు,' కీ. శే. సకలత్వాలాగారి జీవితము' మొదలగు వ్యాసములు గమనింపదగినవి. ఆంధ్రపత్రిక సహకారముగోరుచు ప్రకటింపబడిన యీపత్రిక అన్నివిధముల దానిబోలియున్నది. దానివలెనే ప్రజాదరణ బడయగలదని నమ్మెదము.

ఈ పత్రికయొక్క యాశయము లివి: "నిష్కళంకమగు జాతీయవాదమునకనువగు రాజకీయస్వాతంత్ర్యము, సాంఘిక న్యాయములకనువగు భారతీయుల అదుపుఆజ్ఞలకు లోబడు పరిపాలనావిధానము నెలకొల్పుటకును, సాంఘికమతభేదములను తొలగించి యెల్లరకు స్వతంత్రసమత్వముల ప్రసాదించుటకును, ఆర్థికస్వాతంత్ర్య సంపాదనకును, కార్మిక, కర్షకుల కష్టముల నివారించుటకును, రైతు పురోభివృద్ధి కాటంకదాయకమగు ఋణముల పరిష్కారమునకును, భూమిపై పన్నుతొలగించి వ్యవసాయఆదాయముపై పన్నువిధించుటకును, ఉరిశిక్ష తీసివేయుటకును, గనులను, రైళ్లను, పెద్దపరిశ్రమలను జాతీయప్రభుత్వాధీనముచేసి అభివృద్ధిపరచుటకును, దేశక్షేమమునకనుకూలమగు కరెన్సీవిధానమును అమలులో నుంచుటకును "ఆంధ్రప్రజ" నిరంతరకృషి చేయును.

భారతదేశ భావిభాగ్యోదయము భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రనిర్మాణముపై ఆధారపడియుండనీ, రాష్ట్ర విభజన భాషాప్రయుక్తముగ జరుగవలెనని స్పష్టపరచుచు, ఆంధ్రరాష్ట్రమును వెంటనే నెలకొల్పుటకు "ఆంధ్రప్రజ" ఆందోళనము గావించును."

ఆంధ్రప్రజ ప్రతి అరణామాత్రము — ఆంధ్రలోకముచే నిది ఆదరణబొందునని నమ్ముచున్నాము.

రాష్ట్రేతరాంధ్రసంజీవని:—

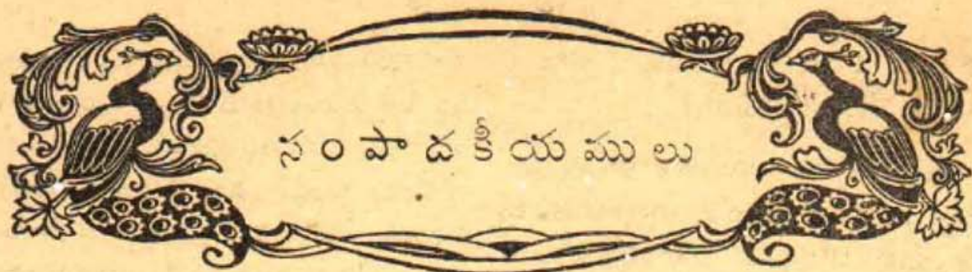
ఖర్గపురమునుండి శ్రీయుత గుమ్మలూరి లక్ష్మీనృసింహశర్మగారి సంపాదకత్వమున వెలువడు ఈసచిత్ర మాసపత్రిక ప్రథమసంచికను అందుకొనుట కానందించుచున్నాము. గృహలక్ష్మిసైజున 48 పుటలు. వెల 2 అణాలు. సాలుచందా 1 రూ. మాత్రము.

స్వరాష్ట్రమును వీడి జీవనాధారముకొరకు దేశమున వివిధ భాగములందును పరదేశ భాగములందును వసించియున్న ఆంధ్రుల మాతృభాషాభివృద్ధికొరకును, స్వరాష్ట్రమునందుండువారితో నెపుడు సంబంధ బాంధవ్యములు గల్గియుండజేసి యాంధ్రత్వమును క్షీణము గాకుండనుంచుట ఈ పత్రికయొక్క ఆశయము.

భారతదేశమున వివిధభాగములనుండి ఈ పత్రికాస్థాపన నభినందించుచు వచ్చిన ప్రశంసలు ఆశీర్వాదములే యీపత్రికయొక్క అవశ్యకతను జాటుచున్నవి. ఆరంభముననుండు మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రిగారి సందేశ మెంతయు గమనింపదగినది. హాయుబేగుల వేంకటసుబ్బారావుగారి "బొంబాయి రాష్ట్రాంధ్రులు" జదివిన బొంబాయిమండలమున నుండుఆంధ్రులును ఆంధ్రమహాసభ జేయవలసినకార్యములును ద్యోతకమగును. వీనికితోడు ఉమర్ ఆలీషా, బులుసు వేంకటరమణయ్య మొదలగు ప్రముఖులవ్యాసములు చక్కగనున్నవి. వైద్యవిద్య, కర్మయోగరహస్యము, వ్యవసాయలాభమార్గములు, ప్రహసనములు మొదలగు వివిధవిషయములకు సంబంధించిన వ్యాసములుగలవు. ఈపత్రిక దినదినాభివృద్ధిగాంచి రాష్ట్రేతరాంధ్రుల కుపయోగపడునని ఎంచెదము.

మనుమరాలు విపరీతమైన గుడ్డలు వేసుకొను పద్ధతిజూచి అవ్వ చీవాట్లు పెడుతూ, "నిన్నీ వేషంలో చూస్తే మీయమ్మ నిన్నేమంటుందో అని భయంగాఉంది" అన్నది.

నవీనయువతి నవ్వుతూ, "నాకుగూడా అదే సందేహమే! ఎందుకంటే యీ గుడ్డలు మా అమ్మవే!" అన్నది మెల్లగా.

శ్రీయుత ఠాకూరు గారు: విద్యావిధానము

మన భారతదేశమున విద్యావిధానము యొక్క మేలుకీళ్లను గుఱించి యెవరికిని చెప్పవలసిన యవసరముండదు. అది మన మందరికి ననుభవైకవేద్యమే. దానిని సంస్కరించినదప్ప మనకు వేరు శరణ్యములేదు. కలకత్తా నగరమున విద్యావాసరోత్సవ సందర్భమున మనదేశ విద్యావిధానమును గూర్చి యుపన్యసించుచు రవీంద్రకవీంద్రులు "భారతదేశమున నిర్బంధ విద్యావిధానమమలునందుంచి, మాతృభాషయే పాఠశాలలందును కళాశాలలందును ముఖ్యభాషగా ప్రవేశపెట్టనిచో భారతమాతకిక మోక్షము లేదు" అని వచించిరి.

ప్రకృతము పాశ్చాత్య ప్రపంచమంతయు నింత యభివృద్ధికి వచ్చుటకు ముఖ్యమగు కారణము విద్యగాదని యెవరును వచింప జాలరు. జన సామాన్యమునందుండు అజ్ఞానము విద్యమూలమున మాయము జేసి, సాంఘికాభివృద్ధిని గల్గించి దేశాభ్యుదయమునకు దోహదము గావించిరి. కాని భారతదేశమందీ యజ్ఞాన మైకమత్యమునకు యెదురుచుక్కలై, విద్యాధికులతోడను, ధనాధికులతోడను సామాన్యజనసముదాయమునకు సంబంధములేకుండజేసి భారతమాతకు పక్షవాతరోగమువలె బాధకరమై యున్నది. ఈ జనసముదాయమునకు విద్య నేర్ప ప్రయత్నింపకుండు నీ విధాననిరుపయోగతను వర్ణింపనసాధ్యమై, "ఏసంఘము తనయందొక భాగమునకు మాత్రమే జ్ఞానదీప్తిని గల్గించి యెక్కువభాగమును నిరంతర మజ్ఞానాంధకారమున ద్రోసియుంచునో యది నశింపక తప్ప"దని కవీంద్రుడు వాక్రోనెను. "ఏ నాగరిత సంఘమైనను ఆత్మహత్యాసూచకమై, క్రూరమై, లోభమైన విద్యావిధానమును గర్హింపక తీరదు. ఈ దైన్యమునకు లొంగిన భారతమాత విధికి నాకవమానము గల్గుచున్నది." ఈపల్కులు సత్యేతరములనుటకు వీలులేదు.

ఇట్టి విద్యావిధానముచే తృప్తిబొందక దేశమునందంతయు విద్యావ్యాప్తికి పాటుబడుటకు ధనము తగినంత లేకున్నదనుట సాంప్రదాయమై పోయినది. ఆర్థికముగా నెన్నియోరెట్లు వెనుకనుండిన రష్యా జపానువంటి దేశములు పట్టుదలతో విద్యావ్యాప్తికి నిరంతరము కృషిసల్పి, సంఘాభివృద్ధియొనరించి, పరిశ్రమాభివృద్ధికి కారణములై తమ దేశమును భాగ్యవంతముంజేసినవి. నాటి నుండియు భాగ్యవంతమన దగిన భారతదేశ

మం దే విద్యావిధానమునకు దగినంత ధనము లేకుండబోయెనా ?

ఇంక పాఠశాలలందును కళాశాలలందును నేర్పబడు విషయములు మాతృభాషయందు నేర్పబడక పోవుటచే విద్యావిధానమెంత సుబోధకమో తెలియుచునేయున్నది. పరభాషను ఓనమాలు మొదలుకొని ప్రారంభించి పదేండ్లు జదివి పట్టభద్రుఁడైనను ఆ భాషలో నిరుపమముగా జదువనుగాని వ్రాయనుగాని వచ్చుటలేదుగదా! పుట్టుకతోడనే వచ్చు భాషయందే పదేండ్లు పాటుబడినను గూడ నిదే స్థితియందుండురనిన యెవరైన నమ్మగలరా? "శిశువులకు మాతృస్తన్యమెంత యావశ్యకమో, విద్యార్థికి మాతృభాష యంత యావశ్యకమని" కవీంద్రులన్న దానితో ప్రతివారు నేకీభవింపగలరు.

ఈ విద్యావిధానములో గూడ పెక్కులోపములుండుట అందఱికి దెలిసిన విషయమే. ఎవరెవరి కెట్టివిద్య గావలయునో గుర్తెఱుంగుట ఉత్తమము. తరువాత నిర్బంధవిద్యయు, మాతృభాష ప్రాముఖ్యతయు పాటింపవలసియుండును. ప్రభుత్వము వారీయావశ్యకతలనెఱింగి ప్రజాసముదాయమునకు మేలొనర్తురని విశ్వసించుచున్నాము.

కొరడాదెబ్బల శాసనము

బెంగాలునందు వివాహితలను అవివాహితలనుగూడ నపహరించుకొనుపోవు నేరములు నానాటికి పెరుగుచుండుటచే ప్రభుత్వమువారు అట్టి దురంతములు గావించు వారియెడ కఠినచర్యల దీసికొనవలసిన అవసరమేర్పడెను. అదియే కారణముగా బెంగాలు శాసనసభయందు, ఇట్టినేరమును గావించు దుండగీండ్రకు కొరడాదెబ్బలశిక్ష విధింపవలయునని శాసనము ప్రవేశపెట్టబడెను. మహమ్మదీయులే యీ దుండగముల నెక్కువ జేయుచున్నారను యుద్దేశ్యముతో హిందువులందరా బిల్లును బలపరచిరి. కాని మహమ్మదీయులపట్ల హిందువులు యీర్ష్యవహించి యిట్టిశాసనము చేయుచున్నారని శ్రీయుత షర్వాదిప్రముఖులు వాదించిరి. కాని సభయందు హిందువు లధిక సంఖ్యాకులగుటచే పైబిల్లు శాసనము గావింపబడెను.

సాధారణ శిక్షణల నెంతమాత్రము గమనింపక నిట్టి దుండగము లాచరించు వారి నీశాసనమొకవిధముగా భయపెట్టి దురంతముల తగ్గించునేమోగాని, పూర్తిగా నిట్టినేరము లీశాసనముతో నాగిపోవునా యను సందియము గలుగకమానదు. అదియునుగాక, నాగరికత యభివృద్ధిజెంది, యేవిధమగు హింసగాని అనాగరికతయని యనిపించు నీకాలములోగూడ నిట్టి కఠిన శాసనములు సమంజసము లౌనా? ఇట్టి దురంతములను బాపుట కింతకంటె శాస్త్రీయమైన త్రోవలులేవా? సక్రమపద్ధతిని నేరస్థులను బాగుచేయువిధానముల నవలంబించిన జనాంగీకారములై యభివృద్ధి సూచకములగునని మెంచెదము.

అస్పృశ్యతా నివారణము

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ సభ

హిందూజాతియం దంటరానితనమను నదెంత అసభ్యమైనదో సహృదయులకు వేరుగాఁజెప్ప బనియుండదు. దానినామూలాగ్రముగ నిర్మూలింప పాటుబడు మహాత్ములు గొందరు; స్థిరముగా నుండుటకై ప్రాణముల బలియివ్వ సిద్ధముగనుండు మహాశయులు గొందరు. కొండప తెగకు జేరక యీపని "మాయింటి ఆడువారికి సరిపోదు, లేకున్న ప్రపంచము తల్లక్రిందుల జేయుదు" మనువారు కొందరున్నారు. వారు కాకినాడనందు గూడిన ఆంధ్రరాష్ట్రీయ అస్పృశ్యతా నివారణసభయందు బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారి యాధిపత్యమునజరిగినసభయందుకట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగా రీవిషయమై చెప్పినమాటలను కొంచము గమనింపగోరెదము. "మాకుటుంబములో స్త్రీలునైతము ఈ అంటరానితనమును పాటింపరు. సంఘసంస్కరణము నందనురక్తులైన పురుషులుగూడ చాలమంది తమ స్త్రీలు దీని నంగీకరింపరనుసాకున తమయిండ్లలో హరిజనులను సమానముగ జూచుటకు జంకుచున్నారు. అది వట్టి దురభిప్రాయము. భర్తతోడిదే స్వర్గమని యన్ని విషయములందు, భర్తయనుమతిని వేదమువలె నంగీకరించుసతిపై తమకు ధైర్యము చాలక యిట్టి యపనింద వేయుట అక్రమము గాన ఎల్లరు సోదరులైన హరిజనులను తమ సోదరులుగ భావింపవలెనని గోరుచున్నాను."

పురుషులు సంస్కారప్రియులు; స్త్రీలు సనాతనాచారపరులు; సులభముగా వారు సంస్కారములయం దిష్టము గనబరుపరని కొంతమందివాదము. కాని హరిజనులదుస్థితి వారికి నచ్చజెప్పి వారియందు సానుభూతిని బుట్టించుచో వారే ముందడుగు వేసి పురుషులకంటె శ్రద్ధతో హరిజనసోదరుల నుద్ధరింపగలరనితలంచెదము. అంతియగాని మగవారు తమఅయిష్టమునో, సోమరితనమునో, చాందసమునో ఆడువారిమరుగున దాచుటెందులకు?

ఈసభయందు దేలిన సారాంశములన్నిటిలో హరిజనులకు దేవాలయప్రవేశమునకంటె ఆర్థికముగా బాగుబడువిషయమును ముఖ్యమైనదనునది గమనింపదగినది. అన్నమోరామచంద్రా యని యరచు నా హరిజనుడు దేవునికై దేవాలయమునకై దెబ్బలాడునా? మొదట కుక్షి నింపుకొన్నగదా గుడిమాట దలంచును. కావున సోదరసోదరీమణులెల్లరు తమకు తోచినరీతి వారి నుద్ధరించుటకు వెనుదీయరని నమ్మెదము.

కలకత్తా అంతర్జాతీయ మహిళా సమావేశం

బరోడా మహారాణిగారి యధ్యక్షత క్రింద కలకత్తానగరమున అంతర్జాతీయ మహిళాసమావేశము జరిగినది. మహారాణిగారు తమసంస్థానమున నెట్టి యున్నతాభిప్రాయముల గల్గియుండి ప్రసిద్ధికెక్కిరో, యీ యధ్యక్షతపదవియందుగూడ నట్టి ముఖ్యమైన యాశయముల వెల్లడించిరి.

ఈ యాశయము లొక్క భారతరమణికే గాక ప్రపంచమున పరేజాతి స్త్రీకైనను ఆదర్శప్రాయములే!

వారి మొదటియాదర్శము, భారతీయ స్త్రీలేగాక ప్రపంచమందలి స్త్రీలందరును ప్రపంచపౌరత్వమును బొందవలయు ననుటయే. దీనికి పునాదివిద్య. విద్యావ్యాప్తి గల్గిననేగాని స్త్రీలు--జాతిగూడ—ముందునకు రాజాలరు. విద్యావ్యాప్తికి నిర్బంధ విధానమువలనగాని యుపయోగ ముండదు. "మనకు ప్రకృతము నేర్పబడువిద్య నిష్ప్రయోజనము; హానికరముగూడ. విజ్ఞానాభివృద్ధి విషయమున నేమాత్రము జాగ్రత్త లేదు. ఇయ్యది చక్కగా నభివృద్ధియగుటకు కవకాశ మింటియందేగలదు. కాని యక్కడనే యది గన్పించుటలేదు" అన్న రాణిగారిపల్కులు యథార్థములు. ఇండ్లయందు విద్యాభివృద్ధి జేయు బాధ్యత యితరులందరికంటె స్త్రీలయందెక్కువగా నున్నది. జాతీయ వ్యవహారములందు తమ ధర్మములకు తోడ్పడునట్టిదియును, ఆత్మ ధర్మమును పెరవారిధర్మమును గుర్తెఱుంగునట్టిదియును, సంఘమున మర్యాదగ ప్రవర్తించి దానిని వృద్ధికి దెచ్చునట్టిదియును అగు విద్యయే నేర్పుటకు ప్రతిపుత్రికను రాణిగారు తయారుజేయుమనుట శ్లాఘనీయము.

నూతన రాజ్యాంగవిధానమున స్త్రీలకు గల హక్కులనుగూర్చి ముచ్చటించుచు, మునుపటి కంటె రాజ్యాంగములందు యిపు డెక్కువ హక్కు లొసంబడినవనియు నట్టిహక్కులు విశ్వజనీనమగువఱకు నుపయోగముండదనియు, ప్రకృతముగల నియోజకాధికారముచేతనే దానిని విస్తరింప పాటుపడవలెననియు నుడివిరి. తదుపరి స్త్రీలకు ఆస్తి సంక్రమణస్వత్వము అవసరమనియు, వారికి విడాకులచట్టము గావలెనన్న వారసత్వపు హక్కుముం దేర్పడవలెనని వారు గావించిన సూచనయుక్తముగ నున్నది. స్త్రీల కాస్తియందు హక్కు గలిగి నపుడే స్త్రీపురుషులు సహకారము గల్గియుందురు. సహకారము సానుభూతియు గల్గినచో విడాకు లక్కరకురావు.

ఈ ముఖ్యాంశములతరువాత నీసమావేశమందు గణింపదగినవిషయము స్త్రీలు-పత్రికారచయితవృత్తి యనునది. పత్రికారచయితవృత్తియందు పాశ్చాత్యదేశములందే యెచటనో యొకరుందురన్న విద్యావ్యాప్తిలేని మనదేశమందా విషయమై వేరుగా నుడువవలయునా? ఈసందర్భమున శ్రీమతి కమలాదేవి చటోపాధ్యాయగారు, ఈదేశపత్రికలకు గావలసినంత స్వాతంత్ర్యములేదన్న విషయమును గాదనజాలముగాని ఉన్నంతవఱకు మన భారతనారీమణులు తమ రచనలతో ముందుకు వచ్చుచున్నారా?

ఈవిషయమై ఆంధ్రసోదరీమణుల కొక్కమాట మనవి జేయవలసియున్నది. ఆంధ్రులలో విద్యావంతులైన స్త్రీలు పెక్కుమందియున్నారు గదా? కాని యెంతమంది పత్రికలకు తదేకదీక్షతో వ్రాయుచున్నారు? కొంతమందితప్ప తక్కినవారందఱు పత్రికా